

COELII SEDULII
SCOTI
POEMATA SACRA

Denuò Recognita, Collata
& brevibus notis Illustrata,

NEC NON

Prior Ejusdem Epistola ad
Macedonium Presbyterum

*Ideo Sermonem (Homo) solus accepit, ac
linguam cogitationis Interpretem, ut enarrare Ma-
jestatem Domini sui possit. Lactant: De Ira Dei
Cap. 14.*

EDINBURGI
Excudebant *Andreas Anderson* Regis Typographi
Heredes & Successores. M. DCC. I.

COPIA SEDULI
200
OEMATA 2 ACRN

MUSEVM
BRITAN
NICVM

8 Mc

Libro de... (Homo) ...
...
...
...

F B I B L I O T H E C A
...
...

CANDIDO

ET

BENIGNO LECTORI

SALUTEM.

EA est Poetici sermonis vis atq; natura, ut Hominum mentes suavissime mulceat & deliniat, atq; cum dulci utile, cum voluptate veritatem quoq; molliter blandeq; permisceat. Merito igitur apud omnes Gentes quantumvis Barbaras, summa in honore & pretio habita est Poesis, Sacrisque semper adhibita: non enim defuere, ab Ecclesie incunabulis ad hucusque Aevi, Musarum Alumni, qui Sacra Sancta Religionis mysteria, Sermonis numeris astricto tradidere, ut Arte illa Divina, Summum Numen, Ejusq; sempiterna beneficia predicarent, cacosq; Mortalium animos ad caelestem lucem veramq; sapientiam allicerent. Inter Sacros Quinti Seculi Poetas claruit SEDULIUS (COELIUS à Recentioribus dictus) PRESBYTER, ut tradit Isidorus

rus Hispalensis : EPISCOPUS vere, si Pseudo-dextro & Sigeberto fides. Joa: Baptista Ricciolus Sigebertum sequutus, SEDULIUM quidem Constante & Constantio Imperantibus claruisse voluit : Alii ad Theodosii Senioris & Valentiniani II. tempora referunt. Celeberrimus Usserius Eum post annum Christi 470 floruisse ratus est. Gravissime vero hallucinatus G. Marcel in Tabellis Chronologicis, Poetam nostrum ad annum Christi 721 detrudit. Communior arridet nobis sententia, quæ illum circa annum 430 vel 434, Theodosio Minore & Valentiniano III. Imperantibus, scripsisse statuit. De SEDULII origine & Gente silent quidem Antiquiores : Qui tamen prius patriæ meminit, Eum disertè SCOTUM appellavit, atq; illius sententia omnium fere tam Criticorum quam Chronologorum (qui per ducentos annos superiores floruerunt) suffragiis comprobata est. Scotis igitur annumerare licebit Poetam Nostrum, donec aliquis, verisimilibus saltem rationibus, probaverit illum ex alia gente oriundum, quod nec Phil: Labbæus. nec quivis alius hucusq; præstitit. **NOSTRUM SEDULIUM** (alii enim duo erant ejusdem nominis, etiam SCOTI, quorum alter Concilio Romano sub Gregorio II. A. D. 721 interfuit. alter circa A. D. 818 claruit) tum veteres tum recentiores præclaris ornavunt elogiis. Illius poemata digna admodum videntur, quæ in omnium, præsertim adolescentiæ, manibus assidue versentur : Quamvis sæpissime excusa sint, paucissima tamen, præcipue apud nos occurrunt exemplaria, eademq; fæde corrupta. Novam igitur & emendatam editionem obnixè flagitabant. Amici quidam eruditione & pietate insignes, quorum votis & precibus repugnare religio fuit. Textum recudimus, & plurimis mendis repurgavimus, nequaquam conjecturis freti, sed ex auctoritate vetustissimi Codicis MSki, quem summa diligentia & cura cum omnibus Impressis contrulimus. Ms. noster in Bibliotheca Inclytæ Facultatis Juridicæ Edinensis asservatur : quantum ex characteribus conjicere licet, ante
sex-

P R Æ F A T I O.

secentos annos exaratus videtur, & in omnibus cum veris-
 tissimo Ms. Thorneyensi à Cl: Ufferio sæpius memorato
 consentit; eadem scil: quæ ex Thorneyensi annotavit
 Rev: Arnachanus, eodemq; complectens ordine. Solas Æ-
 lii Antonii Nebriffensis notas adjecisse in animo fuerat;
 postquam vero Doctissimum Virum sæpe Auctoris mentem
 minus asequi, tritis & obviis nimium insistere, & difficiliora
 modo sicco pede, modo penitus intacta transilire animadver-
 timus, ab hoc instituto desistere visum est: nihil tamen ab eo
 bene & appositè dictum superbe vel iniquè rejecimus. Ad
 verum Auctoris sensum eruendum, & genuinas lectiones fir-
 mandas haud parum contulit ipsius **SEDULII OPUS**
PASCHALE solutâ oratione descriptum, cum iisdem ple-
 rumq; utatur vocibus in prosa, quas prius in carmine adhi-
 buerat. Varias lectiones, errata Prosodica & dictiones re-
 centiores (quæ tamen paucissima sunt, si nonnullas excipias
 voces Ecclesiasticas) diligenter annotavimus. Isidorus
 Hispalensis tres tantum Carminis Paschalis libros: Tri-
 themius & alii, immo ipse Auctor in Epistola ad Mace-
 donium Carmini Paschali præfixa (quæq; in nostro
 Edinensi & Thorneyensi Mss. inscribitur **APOLOGE-**
TICUS PROLOGUS SEDULII RHETORIS) qua-
 tuor solummodo numerant: & eodem modo in Bibl: Patrum
 Coloniae 1618 & Geo: Fabricii editione divisi sunt. Nos
 tamen librorum divisionem & sectionum titulos eisdem fere
 servavimus qui in Impp: vulgo habentur, nisi quod Sacrae
 Scripturae loca sæpiissime perperam citata emendare necesse
 fuerit. Vet: & Nov: Testamenti Collationem, cujus ini-
 tium Cantemus Socii, **SEDULIO** merito inscripsimus.
 Joannes Cuspinianus eam quidem à Turcio Rufo Afte-
 rio scriptam fuisse asserit; & in Bibl: Patrum prædictæ
 Editionis Tom: 6: & Ed: Paris: 1589: Tom: 8. eidem in-
 scribitur. Sed à Beda in Lib. De Arte Metrica, Eadme-
 o in vita Dunstani & Gul: Malmesburiensi Lib: De
 Gestis Pontificum, **SEDULIO** adjudicatur. Atq; hodie
 inter

VI.

P R Æ F A T I O.

inter omnes convenit Criticos, ab Asterio solummodo cum Paschali Carmine editam; quod & constat ex nostro & Thorneyensi Mss. ubi hæc leguntur. "Hoc opus SEDULIUS inter chartulas dispersum reliquit, quod recollectum adunatumq; atque ad omnem elegantiam divulgatum est à Turcio Rufino Asterio quinto Consule ordinario atque Patricio. vel à Turcio Rufo Asterio V. C. Consule ordinario atque Patricio, ut è Rhemensi Codice rectius expressit Sirmondus. Quin Hymni Jambici Auctor fuerit SEDULIUS nemo in dubium vocavit: In Ms. nostro habetur prior Auctoris ad Macedonium Presbyterum Epistola; eamq; omittere placulum duximus, licet inde satis pateat, SEDULIUM carmine quam prosa multo fuisse feliciterem; quod non solum de Statio sed etiam Virgilio Poëtarum Principe vulgo perhibetur: Soluta enim Poeta nostri oratio asperior est & affectata nonnihil; atq; durioribus Metaphoribus & Poeticis phrasibus passim abundat. Atq; hæc sunt Lector Benevole quæ præmonenda duximus. Hanc nostram operam qualemcunq; æqui bonique consulas, & quodcunq; erratum vel offenderis, vel suspicatus fueris, pro tua humanitate ignoscere digneris.

Auctorum

Auctorum Aliquot
Præsertim Antiquorum
TESTIMONIA & JUDICIA
DE
SEDULIO ejusq; **SCRIPTIS**:

Gelasius I Papa in Decreto 70 Episcoporum
apud Gratianum Can: Sanct. Rom. Dist: 15.
vel Quicumq; istius decreti fuit Auctor.

Item Venerabilis Viri Sedulii Paschale Opus, quod
Heroicis scripsit versibus, insigni laude proferimus.

Cassiodorus de Divin: Lect: Cap. 27.

Ubi Sedulii versus illi dicendi sunt,

*Grandia posco quidem, sed tu dare grandia nosti
Quem magis offendit quisquis sperando tepescit.*

Venantius Fortunatus Lib. 7. Epigr. 1.

Quod tenet Ambrosius, Hieronymus atq; cornescat,

Sive

(VIII.)

*Sive Augustinus fonte fluente rigat.
Sedulius dulcis, quod Orosius edit acutus,
Regula Casarei linea nata sibi est.*

Idem initio Libri de Vita S. Martini

*Primus enim docili distinguens ordine carmen
Majestatis apus metri canit arte Juvenus.
Hinc quoq; conspicui radiavit lingua Seduli.*

Gregorius Turonensis Lib. 5. Hist.

Fran: C. 44.

*Scripsit alios Libros idem Rex (Chilpericus) versibus quasi
Sedulium secutus.*

**Hildephonius, vel Quicumq; fuit Auctor Sermonum
5. De Assumpt: Mariæ.**

*Barus ille Sedulius, Poeta Evangelicus, Orator facundus,
Scriptor Catholicus.*

Referente Joa: Balæo Scrip: Brit. Cent: 14

Pag. 187.

*sedulii etiam præconia olim proferebant Paterius
Gregorii magni discipulus, & Remigius Antistodoren-
sis in Commentario super eundem Sedulium.*

**Isidorus Hispalensis cap. 7. Catalogi Script:
Eccles:**

*Sedulius Presbyter edidit tres libros de Evangelico, He-
braico metro compositor, scripturae veteris signa & vi-
tutes Veteris Testamenti potentissime resonat, reliquos*

(IX)

pro Gestorum Christi Sacramenta & Miracula intonant.

Idem Orig: Lib: 20: cap. 4.

de quibus Sedulius :

Rubra quod appositum testa ministrat olus.

Placidus Lactantius, vel Lutatius in Scholiis
ad Lib: 8. Thebaidos Papinii Statii. Lin.
287.

Achæmenius patrium est i. e. Chaldæus. Achæmenia ipsa
Chaldæa, vocata ita à quodam crudelissimo Rege, de quo
Sedulio legitur,

Cujus Achæmeniam rabies accenderat iram.

non poterat enim ejus ira placari nisi humano sanguine.

Beda Hist: Eccles: Angl: 5. cap. 19.

scripsit Adhelmus & de Virginitate librum eximium, quem
exemplum Sedulii, geminato opere & Versibus Hexame-
tris, & prosa composuit.

Idem, De Arte Metrica.

Hexametro Carmine, concatenatio versuum plurimorum solet
esse gratissima, quod in Aratore & Sedulio frequenter in-
venies : quale est illud,

Loth Sedomis fugiente chaos dum respicit Uxor

In statuum &c.

ad finem usque sectionis

vide pag. 8.

Ibidem

Optima versus Dactylici ac pulcherrima positio est, cum pri-
mis penultima, ac mediis respondent extrema : quæ Seduli-
us uti frequenter consuevit, ut

Pervia divisi patuerunt carula pontis

&c

Sicca peregrians stupuerunt marmora plantas.

&c

Rubra quod appositum testa ministrat olus.

Ibidem.

Adnotandum præterea metricis, quantum artis decorum non

obsistit, ut mobilia nomina fixis præponant, sed nec concinentia nomina conjunctim ponant, verum interpositâ qualibet aliâ parte orationis, ut

Mitis in immitem virga est animata draconem.

Plures alii Sedulii versus ibidem à Beda citantur, quos brevitati consulentes omisimus.

In nostro Ms. sicut & Thorneyensi (teste Cl. Ufferio) hæc subnectitur annotatiuncula Asterii Epigrammati, quod cum Liberati & Belisarii Arostichiis ad calcem Libri rejecimus.

Sedulius. Versificus primo Laicus, in Italia Philosophiam didicit: postea cum aliis consociis Heroicum Metrum Macedonio consulente didicit. In Achaia Libros conscripsit tempore Theodosii ac Valentiniiani.

In antiquissimo Pithœano Codice, referente Labbæo, similia habentur.

Incipit Ars Sedulii Poetæ, qui primo Laicus in Italia Philosophiam didicit: postea cum aliis metrorum generibus Heroicum Macedonio consulente docuit. In Achaia libros scripsit tempore Imp: Theodosii Filii Arcadii, & Valentiniiani Filii Constantii.

Siegbertus de Illustr: Script. Cap. 6.

Sedulius Episcopus ad Macedonium Presbyterum scripsit libros de Miraculis Veteris & Novi Testamenti, quos postea sub metrica lege redactos prætulavit Paschale Carmine. Reparavit etiam Carmine Dactylico omnia Domini opera. Claruit tempore Constantis & Constantii Filiorum I Constantiniani Imperatoris.

G. Fabricius Comment: ad Poetas Christianos p. 2 Sedulium à Siegberto Scorum fuisse dictum testatur, verum locum non indicat.

Radulphus Dunstanus apud Uffer: Antiq: Brit: p.

*Surgit Sedulius, veterisq; noviq; tenorem
Tentus concinna sedulitate canit.*

Trithemius de Script: Eccles:

Sedulius Presbyter, natione Scotus, Hildeberti Scotorum Archiepiscopi ab ineunte ætate discipulus, Vir in Divinis Scripturis exercitatus, & in secularibus literis eruditissimus, Carmine excellens & Prosa; amore discendi Scotiam relinquens, venit in Franciam, deinde Italiam perlustravit & Asiam, postremo Achaiae finibus excedens, in Urbe Roma mirabili doctrina clarus effulsit. Scripsit autem & metro & soluta oratione plura opuscula. Hic tandem ut Sigebertus scribit, Episcopus ordinatus fuit: sed Ecclesiam vel Urbem ubi, non exprimit. Claruit sub Theodosio Anno 430.

Omnia aliorum de Sedulio judicia & elogia sigillatim referre non vacat. Joa: Balæus, Magdeburgici Centuriatores, Baronius, Bellarminus, Sixtus Senensis, Antonius Possevinus, Geo: Fabricius, Lilius Gyraldus, Joa: Ger: Vossius, Joa: Baptista Ricciolus, Morerius, Joa: Albertus Fabricius & innumeri alii, Sedulii Poemata insignibus cumularunt laudibus, ipsumq; Poetam Scotis annumerarunt.

Unicam Celeberrimi Critici censuram subjicere non pigebit.

Olaus Borrichius Dissert: 2. de Poet: Lat.

Sedulii dictio facilis, ingeniosa, numerosa, perspicua, sic satis munda, si excipias Prosodica quaedam delicta, & imprimis Christianae pietatis commendatrix.

Epistola

EPISTOLA

SIVE

APOLOGETICUS PROLOGUS SEDULII
RHETORIS.*Domino meo, ac beatissimo Patri Macedonio Pres-
bytero, Sedulius in Christo Salutem.*

PRiusquam me, Venerabilis Pater, operis nostri de-
curso volumine censeas, & rite forsitan severèq;
objurges, utpote qui nulla veteris scientiæ prærogativa
suffultus, tam immensum Paschalis pelagus Majestatis,
& viris quoq; peritissimis formidandum, parvo, Tyro
licer, lentre cucurrerim; hujus apud te facti causas ex-
purgem, ut cum me non audacem fuisse probaveris, sed
devotum, in pectoris tui portum placida tranquillitate
recipias: quem Gubernante Deo, lætaberis nulla pertulisse
naufragia: cum secularibus igitur studiis occupatus vim
impatientis ingenii, quod Divinitatis in me providentia
generavit, non utilitati animæ, sed inani vitæ depen-
derem, & literariæ solertia disciplinæ, lusibus infructu-
osi operis non Auctori serviret: tandem Misericors
Deus, Rerum Conditor, clementius fabricam sui jun-
aspexit, & stultos in me mundanæ sapientiæ diutius ha-
beri sensus indoluit, ac fatuum prudentiæ mortalis in-
genium cœlesti sale condivit. Mox ut cordis oculos in-
terior caligo deferuit, per sentes dumosi ruris errantia
in herbam florei cespitis revolvi vestigia, totoq; nil
meliori

(XIII)

melioris arbitrii, cultum illustrati pectoris Deo dicavi,
non præsumptione virium Sarcinam tantæ molis arti-
piens, sed onus Christi, quod leve nimis est, humili pro-
nus devotione complectens : culpa me scilicet arbitra-
tus silentii non carere, si studiosæ mentis officium, quod
vanitati detulissem, veritati denegarem : cum & divina
reverenter asseri, & humana possint honeste tractari.
Angebam alia rursus animi procella turbati, & ægros
inhelitus illa mihi ratio sæpe commovebat, qui me
noveram vel tuâ (Pater Beatissime) vel aliorum, quos
gratia similiter cœlestis illustrat, quiddam profecisse
Doctrinâ. Quanquam ipsi cuncta monstrantes, aliquem
credatis igniculum in me posse lucere : Sed torpor mei
cordis obtusi, tanquam silicis per venas, scintillam te-
nem vix emittit. Et idipsum parvi fomitis nutrimen-
tum quod in me potuit doni cœlestis oleo permanare,
nefas esse pensabam muti tenacitate silentii cum nullo
partiri, ne unius talenti creditam quantitatem, dum
hitor cautius custodire, culpa defossæ pecuniæ non
carerem. Invidiæ siquidem maculam de sese non ab-
uit, qui alteri conferre denegat, quod cum dederit
non amittit. Inter has diversas tamen anxietatis trepida-
tionis ambages, ad jaciendum hujus operis fundamen-
tum, hoc maxime provocatus accessi, ut alios exhor-
tationibus veritatis, ad frugem bonæ messis invitans,
si quando infirmitatis humanæ vitiis, necessitate forsi-
tan laceffit impugner, verbis propriæ disputationis
admonitus metuum ; Et qui furta prohibui, tur vide-
ri verear : & qui rectæ soliditatis iter ostendi, pro-
clivioris lubrici periculosa sectari, & clypeo Domini-
cæ protectionis armatus, inimicæ jaculationis tela fa-
cili repulsione contemnam. Cur autem metrica vo-
uerim hac ratione componere, breviter expedire non
differam. Rarò Pater Optime, (sicut quoq; vestra
pericia lectionis assiduitate cognoscit) Divinæ munera
pietatis

pietatis, stylo quisquam huius modulationis aptavit : & multi sunt, quos studiorum secularium disciplina, per poeticas magis delicias & carminum voluptates oblectat. Hi quicquid Rhetoricæ facundiæ perlegunt negligentius assequuntur, quoniam illud non comparatione poematis diligunt : quod autem versuum viderint blandimento mellitum, tanta cordis aviditate suscipiunt, ut in alta memoria sæpius hoc iterando constituent & reponant. Horum itaq; mores non repudiandos æstimo, sed pro insita consuetudine, vel natura tractandos, ut quisq; suo magis ingenio voluntarius acquiratur Deo. Nec differt, qua quis occasione imbuatur ad fidem, dum tamen viam libertatis ingressus, non reperat iniquæ servitutis laqueos, quibus antea fuerat irretitus. Hæ sunt, Pater Egregie, nostri operis causæ, non supervacua sicut didicisti, sed commodæ : quæ si probabili ratione non displicent benignitatis tuæ donentur favore, quo paululum ab Scripturis celsioribus vacans, humilioribus te quoque libenter impertias. Non enim semper aquila supra nubes elevata peryolit, sed etiam remissioribus aliis quando pennis descendit ad terram. Sæpe belliger miles, armis quibus assuetus est dimicare, delectatur etiam ludere. At forsitan, ut ab hac te molestia perlegendi carminis, in occultis abducas, talibus me blandioris vocibus alloqueris : Cur, inquires, affabilem amice, quem gratia puræ dilectionis amplector, dum me profusius niteris venerari, præ cæteris, & fidi propositi sedulitate sectaris, alios tanquam neglectos offendis : qui cum sint doctrina non impares, & una mecum soleant religiosæ fidei societate conjungi, me potissimum ac solum eligas vel secernas, cui devotionis tuæ dicta committas ? Habes Antistitem plenum reverentiæ Sacerdotalis *Ursinum*, qui ab ætatis suæ primævo tyrocinio Regis æterni castra non deserens, vix

ter barbaros pius, inter bella pacatus. Accepit tes-
 monium beati jam meriti, & Evangelicæ Sacramen-
 tum doctrinæ: Legimus enim *Beati pacifici quoniam ipsi*
Dei vocabuntur. Habes *Laurentium* difficili compa-
 ratione presbyterum, qui substantiam sui patrimonii
 erogavit, ut Ecclesiis & egenis universa distribuens
 Censu effusione nihil perderet: sapientia pervigil,
 bonitate placibilis, quo & serpentis astutiam cum lege
 custodiat, & columbæ simplicis animum non amittat.
 Habes quoq; meum *Gallicanum* æque Presbyterum, non
 in libris secularibus eruditum, sed placida bonitate
 nitissimum, catholicæ regulam disciplinæ factis potius
 docentem, quam sermone monstrantem: Quid *Ur-*
bi dicam quoq; presbyteri annosam patientiam, & in
 Christi famulatu non deficiente juvenilem senectam?
 Quid *Felicem* referam, vere felicem, seculi hujus ini-
 micum, cui crucifixus est mundus? Sunt & alii memo-
 rabiles viri quam plurimi, quos ad hoc suscipiendum
 onerosos constat esse officium. Nec *Hieronymi* Divinæ
 legis interpretis, & cælestis bibliothecæ cultoris exem-
 pla te pudeat imitari, atq; ad generosas quoq; fœminas
 præclaræ indolis fama subnixas, in quarum mentibus
 sacre lectionis instantia, sobrium sapientiæ domi-
 cilium collocavit, propriæ disputationis documenta
 transmittere. Quis non optet & ambiat eximio *Syn-*
creticæ sacre Virginis & ministræ Dei placere iudicio?
 quæ superbi sanguinis nobilitatem sic humilitate pro-
 exit ad gloriam, ut in cælestis patriæ senatu fieri mere-
 tur adlecta. Vere est dignum in quo Dominus ha-
 bitet templum, jejuniis castigatum, orationibus refer-
 tum, puritate mundissimum: Scripturas hæc Ecclesi-
 astici dogmatis ita sitiens epotavit, ut nisi sexus licentia
 defuisset, posset edocere, quam in membris fœminei
 corporis animus sit virilis. De quotidianæ vero mi-
 sericordiæ dispensatione reticeo, quam sic exercet, ut
 lateat: Sic largitur ut lateat. Indicat tamen ejus

(XVI)

pauper habitus, ubi census perficiat dives. Et ut
magnitudo tantæ prudentiæ, gemina resplendens
lampade, plus luceret; habet & germanam, nomine me-
ritoq; *Perpetuam*; annis imparem, factis æqualem,
ævo teneram, probitate grandævam, quæ dum no-
minis sui dignitate pascitur, sic vivit, ut nequeat a-
mittere; quod vocatur. Illustris maritali potentia; il-
lustrior religione Divina, proximam virginitati con-
tinet palmam, in conjugii fœdere permanens pudica.
Cætera, præter conspicuos, utpote nuptæ convenien-
tes ornatus, quæ de sorore diximus, in hujus quoque
moribus invenimus. Ad hæc ego congrua rursus ita
responsione perfungar : Ne quæso mi Pater, quem de-
ligere profiteris, abjicias : quem fovere assoles, invi-
diose deterreas. Nullum siquidem ex his omnibus
vito, de nullius meritis aut instructione diffido : Sed
in te cunctos aspicio. Quosdam collationibus assidua
disputationis ad meliora vexisti, quosdam placida
maturitate doctrinæ, desiderio Sanctæ conversationis
implesti, quibusdam exemplum factus es ad salutem
alios intra septa gregis tui accipiens, oves fecisti : alios
salvos in fide enutristi : omnibus omnia factus es, ut
omnes salvos efficeres : Cesset obsecro plurimorum
jactura verborum, cessent deinceps longæ excusationis
ambages, nec pigeat post tanti gurgitis emensa discrimina
adhuc fluctuanti paginæ autoritatis tuæ anchoram
commodare. Quatuor ergo *Mirabilium Divinorum*
libellos, quos (ex pluribus pauca complexus
usq; ad passionem, & resurrectionem, ascensionem
Domini nostri Jesu Christi, quatuor Evangelistarum
dicta congregans ordinavi, contra omnes æmulos tuos
defensioni commendo. Huic autem carmini (favente
Deo) Operis Paschalis ideo nomen imposui, quod
Pascha nostrum immolatus est Christus : Cui honor
& gloria, cum Patre & Spiritu Sancto, per omnia se-
cula Seculorum. AMEN.

C. SEDULII SCOTI
 CARMINIS PASCHALIS
 SIVE
 MIRABILIIUM DIVINORUM.
 LIBER PRIMUS.

Præfatio.

Paschales quicunque ¹ dapes conviva requiris,
 Dignatus ² nostris accubitare toris,
 Pone ³ supercilium, si te ⁴ cognoscis amicum;
 Nec quæras ⁵ opus hic codicis artificis:
 Sed modicæ contentus adi solennia mensæ,
 Plusque ⁶ libens ⁷ animo, quam ⁸ satiare ⁹ cibo.
 At si magnarum caperis dulcedine rerum,
¹⁰ Divitiasque magis ¹¹ deliciosus amas,

Cibum animæ, qui est Christus *Joa. 6. 51. & dicitur nostrum pascha, 1 Cor. 5. 7.* 2. Nostris accumbere mensis, i. e. nostrum Carmen Paschale perlegere. Metaphora à convivis & convivoribus, cœnarumq; epulis & apparatu, per totam hanc Præfationem utitur *Sedulius*. 3. Fastum. 4. Profiteris. 5. Legit *Hebræis. Oper*, & hunc vult esse sensum, ne expectes in hac cœna quam tibi appositurus sum, nimios sumptus *artificis codicis*, i. e. Scriptoris operis: Sed repugnant leges metri, cum ultima in *Opes* produatur. *Opus* legitur in Ms. & optimis Impp. Sicut & in Op. *Palc. artifex* igitur adjectivè sumitur, ut *Lib. 5. § 28.* & per *codicem artificem* intelligit Auctor, *librum elegantia & arte compositum*. 6. Alii *genti*: sed lectio Ms. Auctoris prozæ magis congruit. 7. Volunte amici cœnam præbentis. 8. Quid. Impp. & Noster in prosa *aturare*. 9. Cibi lautitia. 10. Divites sapientiz & cognitionis thesauros. 11. Delicatus. Videtur esse vox mediæ ætatis.

2 C. SEDULII SCOTI

Nobilium nitidis doctorum ¹² vescere cœnis,

Quorum multiplices nec numerantur opes.

Illic invenies, quicquid mare nutrit edendum,

Quicquid terra creat, quicquid ad astra volat.

¹³ Cerea gemmatis flavescent mella ¹⁴ canistris,

¹⁵ Collucentque suis aurea vasa favis.

At nos exiguum de ¹⁶ paupere carpsimus ¹⁶ horto,

¹⁷ Rubra quod appositum ¹⁷ testa ministrat, olus.

Exordium.

¹⁸ CUM sua ¹⁹ Gentiles studeant figmenta Poetæ
Grandisonis ²⁰ pompare modis, tragicoque; ²¹ boat
²² Ridiculove Getæ, seu ²³ qualibet arte canendi,

12. Lege scripta. 13. Forte à colore, ut Virg. *Addam cerea pruna*, potius cellis cereis inclusa. 14. *Nebriſs.* mavult legere *catinis*, per *canistra gemmata*, intelligit *catina* quibus *gemme* sunt insertæ: (præterquam quod ipse Auctor in prosa utatur voce *canistris*) minus improprie dicuntur *catina gemmata* quam *canistra*: teste enim *Isid. Hispal. Orig. l. 10. c. 6.* *Catium* significat *vas fictile*. Neque opponi potest *rubra testa*: pro *patellis* igitur ponitur *canistris*. Aurea vasa sunt ejusdem coloris cum melle quod in iis apponi solent. 16. Tenui ingenio. 17. Patella ex rubrica formata, quo genere vis nullum est vilius. *Isid. l. 20. c. 4.* vult Poetam hic *vasa Aretina* intelligere, quæ erant *rubra fictilia*, ex *Aretio* Italiae municipio dicta. 18. Sensus est, Cum Poetarum Ethnicorum cura fuerit studium, fabulas suas magnifica & sablimi verborum pompa commendare, seceſtaque priſeorum temporum facta, vel cothurnata Tragicorum stylo, vel ridicula Comicoꝝ scurrilitate, aut quibusvis aliis metricæ disciplinæ numeris exornare. 19. Ecclesiastici vocant Idolorum cultores. 20. Cum pompa & fastu scribere. à Classicis nusquam usurpata. 21. Obscuræ Auctoritatis vel obscuræ. 22. Stylo Comico, quem quasi reprehendit Noster, ob *Ridiculum* illud five *τὸ γέλγιον*, Comicis, Aristophani præsertim & Plauto solent. Hi enim inusitatis dictis, obscœnis optimorum cavillationibus, guloꝝ contumeliis, sententiis perversis, ideoque inexpectatis, utitur; id genus multis, risum vulgi captare & exprimere solebant. *Ridiculum Getæ* stylum Comicum designat, quia *Geta*, *Syrus*, sunt nomina fervorum ex certis quibusdam regionibus figurata, passim in Comœdiis occurrunt. 23. Quolibet alio carminis genere.

CARMINUM, LIB. I.

3

Sæva nefandarum renovent contagia rerum,
Et scelerum monumenta canant, ²⁵ rituque Magistro,
Plurima ²⁶ Niliacis tradant mendacia ²⁶ Biblis;
Cur ego, Davidicis assuetus cantibus odas
Chordarum resonare decem, sanctoque ²⁷ verenter
Stare ohoro, & placidis cœlestia psallere verbis,
Clara saluteri taceam miracula Christi?
Cum possim manifesta loqui, Dominumque tonantem
Sensibus & toto ²⁸ delectet corde fateri,
Qui sensus & corda dedit, cui convenit uni
Facturam Iervire ²⁹ suam, cui jure perenni
Arcibus æthereis una est cum Patre potestas,
Par Iplendor, ³⁰ communis apex, ³¹ Iociale cacumen,
Æquus honor, virtus eadem, sine tempore regnum,
Semper principium, sceptrum ³³ juge, gloria consors,
Majestas similis: hæc est via namque salutis,
Hæc firmos ad ³⁴ dona gradus ³⁴ Paschalia ducit.
Hæc mihi carmen erit: mentes huc vertite cuncti.
Hanc constanter ³⁵ opem ³⁶ lælis adhibete ³⁶ medullis,
Quos lethale malum, quos vanis dedita curis,
Attica Cæcropii ³⁸ sepit ³⁷ doctrina veneni;

24. Atrocitas & nefanda repetant facinora, quæ quasi contagione mentes hominum inficiunt & corrumpunt. 25. Consuetudine duce. 26. Egyptiacis papyris, i. e. chartis: Biblus enim vel Papyrus erat plantæ Egyptiacæ, cujus simplex philyra, ab interiore scapi parte detracta & glutine duplicata, vicem chartæ supplebat. 27. Reverentia. Mediæ ætatis vox. Alii vererera Sed hic locum habere nequit, ut cuivis attendenti patebit. 28. Fabr. delectet. 29. Opus vestrum. Nec fallura neque fallor, Auctoris sensu, apud Classicos reperies. 30. Æqualis celsitudo. 31. Par, indivisa sublimitas. 32. Principatus perpetuus: hoc enim sensu usurpatur principium apud Tert. vel alludit ad illud Apoc. I. 8. 33. Primam in jugis quandoque corripit Noster contra auctoritatem Horatii. 34. Ad Christum nostram pascha. 35. Medicinam. 36. Lethalibus morbis. 37. Vanitas & superstitiosa Gentilium Philosophia, quæ Athenis, ubi primus regnavit Cærops, præcipue exculta est. 38. Ita Fabr. Ms. & plerique Impp. Serpit, quod à Nebrissenſe redditur ambit Sed nunquam active sumitur Serpo. Forte legendum carpit, quod magis con-

³⁹ Sectantesque magis vitam spirantis odorem
 Legis, ⁴⁰ Athenæi ⁴¹ foetorem linquite ⁴⁰ pagi.
⁴² Quid Labyrintho ⁴³ Thesidæ erratis in antro,
 Cœcaque ⁴⁴ Dædalei lustratis limina tecti?
 Labruscam placidis quid adhuc præponitis uvis,
 Neglectisque rosis saliuncam sumitis agri?
 Quid lapides atque æra coli, ⁴⁵ quid ⁴⁶ sana profanis
 Proderit, & mutis animas damnare metallis?
 Parcite pulverei squalentia jugera campi,
 Et steriles habitare plagas, ubi gignere fructum
 Arida nescit humus: nec de tellure ⁴⁷ cruenta,
⁴⁸ Livida mortiferis vellatis ⁴⁸ toxica succis,
⁴⁹ Tartareis damnata ⁴⁹ cibus: sed ⁵⁰ amœna vireta
 Florentum semper nemorum, sedesque beatas
 Per ⁵¹ latices intrate pios, ubi ⁵² semina vitæ

grueret cum Auctoris prosa *sauciat*. 39. Ordo est, Sectantes magis
 od. leg. spir. vit. linq. foet. Ath. pagi. 40. Arcopagi, ubi de rebus
 Atheniensium capitalibus agebatur à quadringentis. Legi Divinæ
 vitam spiranti, opponit leges Arcopagitarum, qui se iustitiæ & re-
 ligioni sæpenumero hostes præbebant, adversus quos & Paulus dispu-
 tavit *Act.* 17. 41. Quid: Imp: *pedorem*, nec male. 42. Sensus est,
 Homines, sine lege Divina, quasi in Labyrintho quodam perplexo &
 inextricabili errare. 43. Athenienses, ita dicti à *Thesæo* illorum Re-
 ge. Et per Athenienses, intelliguntur omnes Divinæ Legis exortes.
 44. Labyrinthi Cretensis fabricator erat *Dædalus*. Per *cœca lim. Dæd.*
tekti, vanitates & errores huius seculi Metaphoricè innuit. 45. Or-
 do est, Quid prod. *vobis*-dam. fan. prof. & an. mutis metallis. 46.
 Templâ, in quibus Veri Dei cultus est præstandus. Notum est Chris-
 tianos sæpenumero ad *Metallâ* damnatos fuisse: Unde videtur Au-
 ctor hanc phrasin mutuatum esse. Per *Metallâ* intelligit Statuas ex
 ære vel alio quovis Metallo formatas. 47. Maledicta, quæque mor-
 tis causa est. 48. Pravas ac terrenas cupiditates, quibus utpote mor-
 tiferis, indulgere vetat, sicut monet *Apost.* 1 *Joan.* 2: 15. 49. In
 Tartareos cibos. Auctoris prosa sic se habet *Toxica — quæ cibus*
semper amica Tartareis. Sicut animabus Cœlestibus Religio & Obedi-
 entia, ita Tartareis incolis, vitia & pravæ cupiditates sunt tanquam
 cibus & potus. Quid: *Tartareo cibo*. 50. Alludit ad Paradisum,
 51. Aquam Baptismatis. 52. Metaphora à seminibus in terram

Divinis

CARMINUM. LIB. I.

5

Divinis animantur aquis, & fonte superno
Latificata seges spinis mundatur adeptis;
Ut messis queat esse Dei, mercisque futuræ
Maxima centenum cumulare per horrea fructum.

Invocatio.

O Mnipotens, æterne Deus, spes unica mundi,
Qui Cœli fabricator ades, qui conditor orbis,
Qui Maris undifonas fluctu surgente procellas
Mergere vicinæ prohibes confinia terræ.
Qui Solem radiis, & Lunam cornibus imples,
Inque diem ac noctem lumen⁵⁵ metiris utrumque :
Qui stellas numeras, quarum Tu nomina solus,
Signa, potestates, cursus, loca, tempora nosti;
Qui diversa⁵⁶ novam formasti in corpora terram,
Torpentique solo viventia membra dedisti;
Qui pereuntem hominem vetiti dulcedine pomi
Instauras⁵⁸ meliore cibo, potuque sacрати
anguinis, infusum depellis ab⁵⁹ angue venenum.
Qui genus humanum (præter quos clauserat arca)
Diluvii⁶⁰ rapidâ spumantis mole sepultum,
Unâ iterum de stirpe creas, ⁶¹ ut mystica virtus
Quod carnis delicta necant, hoc ⁶² (præfule ligno)
Monstraret liquidas renovari posse per undas :
Totum namque lavas uno baptisinate mundum.

tis, quæ imbris aluntur. 53. Ordo est, Ut queat esse messis Dei,
cum: cent. fruct: fut: mer: per max: horrea. 54. Qui Solem ra-
antem, & Lunam cornigeram creasti. 55. Dividis; Ms. concedis.
Nuper creatam. 57. Ex inerti terra, vegetabilia & animalia
ncta formasti. 58. Nempe Sacramentali. 59. Diabolo in specie
rpentis. 60. Impp: rabida. 61. Ordo & sensus est, Ut myst.
i. e. hic typus, monstr. hoc i. e. genus humanum quod car. deli-
cant, posse rei &c. 62. Præfide cruce, i. e. crucis seu passio-
Christi præsidio vel virtute. Sicut Noë familia, ope arcæ lig-
æ, cæteris pereuntibus, diluvii rabiem evasit, ita fideles per bap-
ma & virtutem Christi in cruce lignea mortem passi salvantur.

Pande

Pande ⁶³ salutarem paucos quæ ducit in ⁶³ urbem
 Angusto mihi calle viam, verbique lucernam
 Da pedibus lucere meis, ut semita vitæ
 Ad caulas me ruris agat, quæ servat amœnum
 Pastor ovile bonus, quæ ⁶⁴ vellere ⁶⁵ præviis ⁶⁴ albo
 Virginis agnus ovis, ⁶⁷ grexq; omnis ⁶⁷ candidus intrat.
 Te duce difficilis non est via, subditur omnis
 Imperiis natura tuis: ⁶⁸ ritumque soluto,
 Transit in adversas jussu dominante figuras.
 Si jubeas mediis segetes ⁶⁹ arere pruinis,
 Messorem producet hyems: si currere mustum
 Vernali sub sole velis, florentibus arvis
 Sordidus impressas calcabit ⁷⁰ vinitor uvas,
 Cunctaque Divinis parebunt tempora dictis.
⁷¹ Indicio est antiqua fides, & cana priorum
 Testis origo Patrum, nullisque abolenda per ævum
 Temporibus, constant virtutum signa tuarum.
 Ex quibus audaci ⁷² perstringere pauca relatu
 Vix animis committo meis, ⁷³ sylvamque patentem
 Ingrediens, aliquos nitor contingere ramos:
 Nam centum licet ora movens, vox ferrea clamet,
 Centenosque sonos humanum pectus anhelet,
 Cuncta quis expediet, quorum nec lucida cœli
 Sidera, nec bibulæ numeris æquantur arenæ?

Quidam etiam in textu habent *preside*. 63. Cœlestem Hierusalem.
 64. Quali in transfiguratione indutus est Mar: 17: 65. Quia fructus
 primitiæ dormientium qui resurrexerunt. 66. Christus Mariæ Vir-
 ginis Filius. 67. Apo.: 7: 13. 68. Ipsa natura suis legibus fo-
 69. Maturescere vel fluvire. 70. Vindemiator. 71. Argumentum
 est Antiquorum Patrum fides, & veterum sacrorum monumentorum
 auctoritas. 72. Enumerare. 73. Sacras Scripturas.

§ 1. De Enoch divinitus translato non
moretur. Gen. 5.

Primus ab usque⁷⁴ chaos⁷⁵ meritis vivacibus Enoch
Multa per innumeros jam secula contigit annos,
Natura perdente⁷⁶ modum, ⁷⁷ quem jure creandi
Terra tulit, genitum sed mors miratur ademptum.

§ 2. De Saræ partu nonagenaria
sterilis. Gen. 21.

Saucia jam vetulæ marcebant viscera Saræ
⁷⁸ Grandævo consumpta situ, prolemque negabat
Frigidus annofo moriens in corpore sanguis,
Cum, seniore viro, gelidi⁷⁹ præcordia ventris
In partum⁷⁹ tumuere novum, ⁸⁰ tremebundaq; mater
Algentes operata sinus, spem gentis optimæ
Edidit, & ferum suspendit ad ubera natum.
Mactandumq; Deo Pater obtulit, at sacer ipsam,
Pro pueri jugulis, aries mactatur ad aram.
O justi mens sancta viri, ⁸¹ pietate remota
Plus⁸² pietatis habens! contempsit vulnera nati,
Amplexus præcepta Dei, typicque cruoris

74. Mundi principio. Vallitur Nebris. qui existimavit Auctorem ex illo-
rum loqui opinione, qui mundum ex Chaos factum opinati sunt. Per
Chaos vero intelligit terram vacuum & informem, qualis erat ante
cujus formationem. Gen: 1: 2. 75. Propter quæ à mortis lege im-
munitatem consequutus est. Non intelligit Auctor hic vel alibi me-
ritum proprie sic dictum: Certum enim est, istam Pontificiorum de
merito doctrinam, multa post Sæculum secula excogitatum fuisse. 76
legem qua statutum est hominibus semel mori, Heb. 9: 27. 77. Na-
tus est Enoch juxta naturæ leges, contra illas vero in Cælum raptus
est; ideoque mors illum sibi ademptam miratur. 78. Longa ætate
effræta. 79. Uterus tumuit. 80. Titubans & vacillans præ senio.
81. In filium. 82. Erga Deum, qui præferendus est.

Auxilio ventura docet, quod sanguine ⁸⁴ fuso
Humana pro gente pius ⁸⁵ succumberet Agnus.

*§. 3. De uxore Loth in salis
statuam versa. Gen. 19.*

Loth Sodomæ fugiente ⁸⁶ chaos, dum respicit uxor
In statuam mutata salis, stupefacta remansit,
Ad pœnam conversa suam: ⁸⁷ quia nemo retrorsum
Noxia contempti vitans discrimina mundi,
⁸⁸ Respiciens salvandus erit, nec debet arator
Dignum opus exercens, vultum in sua terga referre.

*§. 4. De igne non ardentis rubi
divinitus ostenso Mosi. Exod. 3.*

Ignibus innocuis flagrans apparuit olim
Non ardens ardere rubus, nec juncta calori,
Materies alimenta dabat, nec torrida vivens
Sensit damna frutex, sed ⁹⁰ amici fomitis æstu
⁹¹ Frondea blanditæ lambebant robora flammæ.

*§. 5. De virga Mosi in draconem versa,
ac iterum in se reversa. Exod. 4.*

Mitis in immitem virga est animata draconem,
⁹² Per flexos sinuata globos, linguisq; ⁹³ trifurcis

⁸³ Significatione: nam per Abrahamum mystice Deum Patrem intelligimus, per Isaacum vero Filium, qui oblati sunt pro salute nostra. ⁸⁴ Ms. christi. ⁸⁵ Caderet tanquam hostia. Quid: Impp. occumberet nomine male. ⁸⁶ Eversionem. ⁸⁷ Moraliter exponitur quod de uxore Loti respiciente dixerat. ⁸⁸ Ms. aspiciens. ⁸⁹ Luc. 9: 62. ⁹⁰ Materia combustibilis, quæ hic quasi igni amica non consumitur, licet naturaliter sit inter ea inimica quædam contrarietas. ⁹¹ Sensu est, Flammæ nihil nocentes, vel potius mulcentes citra combustionem leniter tangebant rubum. ⁹² Per spiras in orbem contorta

CARMINUM. LIB. I.

9

Squamæ colla tumens, inimicos ore ⁹⁴ chelydros
sorbuït, & ⁹⁵ proprii redit in virgulta rigoris.

§. 6. De sicco Mari à filiis Israel transito. Ex. 14.

QUervia divisi patuerunt cærule Ponti
In geminum revoluta latus, nudataq; tellus
Cognatis spoliatur aquis, ac turba pedestris
Intrat in ⁹⁷ absentis pelagi mare, perq; profundum
Siccâ peregrinas stupuerunt ⁹⁸ marmora plantas.
Mutavit natura viam, mediumq; per æquor
Incedens populus, ¹⁰⁰ rude jam baptisma gerebat.
Cui dux Christus erat, clamat nam ¹ lectio multas
Vox Domini super extat aquas, ³ vox deniq; Verbum est,
Verbum Christus adest, ⁴ geminæ qui consona legis
Testamenta ⁵ regens, ⁶ veterem patefecit ⁶ abyssum,
Ut ⁷ Doctrina sequens planis incederet arvis.

§. 7. De Manna Cœlitus eidem Plebi dato. Ex. 16.

QUid referam innumeras cœlesti pane catervas
⁸ Angelicos sumpsisse ⁸ cibos, nimbisq; superni

revoluta: 93. Trifidis. 94. Serpentes amphibios. Dicitur &
chelydros teste Isid. lib: 12. Or: c. 4. Quia & in aqua & in terris
moratur: nam χέλος dicunt Græci terram & ὕδωρ aquam. 95
virgam innata duricie rediit. 96. Quia terra illa antea iis aquis
bruta fuerat. 97. Aquarum locum. 98. Maria sive maris loca.
99 Impp. Ingressus. 100 Novum baptisma figurabat. 1 Sacer tex-
as. 2 Psal: 29: 2. 3 Joa: 1. 1. 4 Concilians utrumq; Testa-
mentum Veteris & Novæ Legis. 5 Quid: Impp: gerens. 6 Vetus
testamentum obscuritatibus plenum, quod per Mare significatur. 7
doctrina Evangelica clara & perspicua esset. 8 Psal. 78. 25.
Nectaris,

Nectaris, ⁹ aëria populum ⁹ dulcedine pastum,
In ¹⁰ plumis habuisse ¹⁰ dapes, & in ¹¹ imbribus efcas

§. 8. *De productione aque
de Petra. Ex. 17.*

RUrsus in exustis sitiens exercitus arvis,
Quā nimium loca sicca diu, quā terra negatis
Ægra jacebat aquis, quā spes ablata bibendi
Vivendiq; fuit, subitas arente ¹² metallo
Haussit aquas, steriliq; latex de rupe ¹³ cucurrit,
Et ¹⁴ jejuna novum vomuerunt marmora potum.
His igitur jam sacra tribus dans munera rebus,
¹⁵ Christus erat panis, Christus petra, Christus in unda

§. 9. *De locutione Asellæ
Balaam. Num. 22.*

ANgelicis tremefacta minis affatur asella
Sessorem per verba suum, linguaq; rudenti
Edidit humanas animal ¹⁶ pecuale loquelas.

§. 10. *De statione Solis sub Jesu filio
Nave, qui & Josue. Jos. 10.*

SOL stetit ad Gabaon, ¹⁷ mediiq; cacumine Cœli
Sfixit ¹⁸ anhelantem ¹⁹ dilato vespere lucem,
Insolitus frænare diem, nec Luna cucurrit
Ordine pigra suo, donec populantibus armis
Fervidus ingentem gladius consumeret hostem.

⁹ Manna, cibo Cœlesti. ¹⁰ Coturnices. Quid: Impp: pluviis.
Manna. ¹² Lapidē, vel potius lapidis vena. ¹³ Ms: manavit: ¹⁴ repugnat quantitas. ¹⁴ Sicca. ¹⁵ 1 Cor: 10: 1. ¹⁶ Brutum. medi
ætatis vox. ¹⁷ Medio Cœlo. ¹⁸ Velocem; quia in animalibus
velocitatis effectus est anhelatio. Vel Ardentem: videtur enim
Auctorem allusisse ad poeticam equorum Solis descriptionem apud
Virg: Geor: 1. l. 250. Ubi dicuntur anhelī, non à lassitudine, sed
animositate & nimio ardore: Et huc referri potest frænare in sequen
linea, quod de equis proprie dicitur. ¹⁹ Scil: usque ad internecionem
Conjurant

Conjurante ²⁰ polo, jam tunc famulata videbant
Sidera venturum ²¹ præmisso nomine *Iesum*.

S. 11. *De Elia corvis ministrantibus
pastro, atq; igneo curru assumpto.*

3. Reg. 17. & 4. Reg. 2.

E *Liam* corvi quondam pavere Ministri,
Præbentes sine more dapes, alesq; rapinis
Deditus, atq; avido saturans ²² cava guttura rostro,
Tradidit illæsam ²³ jejunis morsibus escam.
Nunc ²⁴ bonus *Elia*, qui ²⁵ perfidus antea *Noë*,
Abluit in terris quicquid deliquit in undis.
Plenus at ille Deo postquam miracula terris
Plura dedit, meritq; suis succedere dignum
Hæredem propriæ fecit virtutis ²⁶ amicum,
Aurea flammigeris eVectus in astra quadrigis,
Quâ levis ²⁷ æthereos non exprimit orbita ²⁷ sulcos,
Sideræum penetravit iter, curruq; corusco
Dexteriora petens, ²⁹ spatio majore triumphum
Duxit, & humani ³⁰ metam non contigit ævi.
Quàm bene fulminei prælucens semita Cœli
Convenit *Elia*, meritoq; & nomine fulgens
Hæc ³¹ ope dignus erat: nam si sermonis Achivi
Una per accentum mutetur litera, ³² Sol est.

em hostium. 20 Cœlo. 21 *Iosua* à Græcis *Iesus* dicitur, & *Iesu*
Christi typus erat. 22 Voracia. 23 Morsibus jejuni *Elia*. Vel si
ablativis sumantur, sensus erit, Quamvis corvi voraces fame
remerebantur. 24 Fidus. 25 Gen: 8: 7. 26 *Eliseum*, cui cum læ
duplum sui spiritus legaverat *Elias*. 27 Vestigia in Æthere.
aëreos. 28 Cœlestia, cum terrena sint sinistra. 29 Per Cœ
spatiosum. 30 Terminum, i. e. mortem non sub. 31 Mer
de. Quid. Imp. Æthere dignus erat, &c. 32 Sol Græcis *Cici*
B 2 12.

§. 12. *De XV. annis Ezechia Regis desperati
ad vitam additis. 4. Reg. 20.*

Ultima labentis miseratus tempora ³³ lucis,
Ter quinos quondam Regi Deus addidit annos
Ufus ³⁴ jure suo, patefactaq; limina claudens
Mortis, ab occasu vitam convertit in ortum.

§ 13. *De Jona, Ceto vorante,
servato. Jon. 1. & 2.*

Jonas puppe cadens, ceto sorbente voratus
In pelago non sensit aquas, ³⁵ vitale sepulchrum
Ne moreretur habens, tutusque in ³⁶ ventre ferino,
³⁷ Depositum non præda fuit, vastumq; per æquor,
Venit ad ignotas ³⁸ inimico remige terras.

§ 14. *De tribus pueris, camino flammâ
saviente, non tactis, & persecutore eorum
in pecudem verso. Dan. 3.*

Cum ³⁹ spirante Deo, Babylonia sacra negarent
Tres una cum mente viri, durumq; subirent
Exitium, sævi Chaldæa lege tyranni,
Cujus ⁴⁰ Achæmeniam rabies accenderat iram
Plus fornace sua, medios trudentur in ignes,
Nil urente rogo, tantoq; ardore calentes
Cordis, ⁴¹ imagineæ vincunt incendia ⁴¹ poenæ

fur HAM. 33 Vitz. 34 Summo suo Dominio & Omnipotentis imaginis.
35 Vivum cetum, in quo tanquam in sepulchro erat. 36 Ceti transfrans.
racis ventre. 37 Quod à depositario reddendum est, quandocumque Ms.
repetitur. 38 Ceto fero navigii munere fungente. 39 Instinctum ju-
Divino. 40 Persicam, Rex quoq; Persarum fuit Nabuchodonosor: P. sum.
sa ab Achæmene Rege dicti Achæmenii. 41 Quia incendia erant poenarum, Ig

igne animi. O quanta est credentum gloria, flammis
Ardentis fidei restincta est flamma camini!
Digna sed immitem mox perculit ultio regem.
Nam quod ab humana vecors pietate recessit,
Agrestes pecudum consors fuit ille per herbas,
Aulica depasto mutans convivia foeno.
Pronus ab amne bibit, ⁴² septenaq; tempora ⁴³ lustrat
Omnibus hirsutus sylvis, & montibus ⁴⁴ errans.

§ 15. De Daniele à famelicis Leonibus
custodito. Dan. 6.

Nec minus & Darii ⁴⁵ ferverunt iussa tyranni:
⁴⁶ Ecce etenim sceleri scelus addidit ira furentis,
Hebraeumq; decus Daniel decernitur insons
Jejunis cibus esse feris, sed bellua iusto
Mitis facta viro, sanctos ne læderet artus,
Coepit amare famem, rabies mollita furorem
Deposuit, sævisque in faucibus ira quievit,
Et didicere truces prædam servare Leones.

§ 16. Miraculorum recapitulatio
prædictorum.

Ubi sunt natura tuæ post ⁴⁸ talia leges?
Quis toties tibi jura ⁴⁹ tulit? Qui tartara iussit
Translatum nescire ⁵⁰ virum, sterilemque marito
Fecundavit ⁵¹ anum, sacram præcepit ad aram
Ponte venire ⁵² pecus, ⁵³ muliebres transfudit artus
In simulacra falis: ⁵⁴ ramos incendia passos
Non ardere dedit: ⁵⁵ virgultum solvit in anguem.

imagine Regis non adoratam. ⁴³ Septem annos. ⁴⁴ Impp.
trans. ⁴⁵ Impp. errat. ⁴⁶ Ita Ms. Sed Impp. omnes furuerunt.
Ms. Ecce aliud sceleri, &c. ⁴⁷ Maluit fame laborare quam in
irum iustum vivere. ⁴⁸ Scil. miracula. ⁴⁹ Abstulit: ⁵⁰ Ino-
pum. ⁵¹ Saram. ⁵² Arietem, cum Abrahamus volebat sacrificare
t possum. ⁵³ Scil. Uxoris Loti. ⁵⁴ Rubum. ⁵⁵ Virgam Moysi. ⁵⁶
Per

Per pelagus siccavit ⁵⁶ iter: mirabile ⁵⁷ nimbis
 Manna pluit, ⁵⁸ saxo latices produxit ab imo.
⁵⁹ Quadrupedem fari ⁶⁰ plano sermone coëgit.
⁶¹ Suspensis rapidas elementis distulit horas:
 Per ⁶² volucres ⁶³ hominem pasci dedit, atque coruscis
 In Cœlum transvexit equis: jam morte gravato
 Adjecit ⁶⁴ tria lustra ⁶⁵ viro: prædonis in ore
⁶⁶ Navifrago fundavit opem: flagrante camino
 Servavit ⁶⁷ sub rore ⁶⁸ pios: per pascua ⁶⁹ Regem
 Pavit, ut hirsutam pecudem, ⁷⁰ rictusque leonum
 Instimulante fame jussit ⁷¹ nescire furorem.
 Nempe Creatori (cujus quæcunque videntur
 Seu quæcunque latent & rerum machina ⁷² sermo est)
 Omne suum famulatur opus, sequiturque jubentis
 Imperium, ⁷³ quocunque trahit ⁷⁴ sententia nutu.

§ 17. *Deflet elementorum idolorumque cultores.*

Heu miseri qui ⁷⁵ vana colunt, qui corde sinistro
⁷⁶ Relligiosa sibi sculpunt simulacra, suumque
 Factorem fugiunt, & quæ fecere ⁷⁷ verentur!
 Quis furor est? Quæ tanta animos dementia ludit?
 Ut ⁷⁸ volucrem ⁷⁹ turpemq; bovem ⁸⁰ tortumq; draconem

Populo Israelitico. ⁵⁷ In nimborum similitudinem. ⁵⁸ Mose per
 tram percussente. ⁵⁹ Balaami asinum. ⁶⁰ Imp: pleno. ⁶¹ Sol
 & Luna ad Gabaonem stantibus. ⁶² Corvos. Ms. volucremque. ⁶³
 Eliam. ⁶⁴ Quindecim annos. ⁶⁵ Hezekie. ⁶⁶ Jona. alii Naufragi
⁶⁷ Quasi in camino irroratos. ⁶⁸ Scil. Sidracum, Mesacum & Aba-
 negonum. ⁶⁹ Nabuchodonosorem. ⁷⁰ Leones aperto ore esurientes
⁷¹ Ita ut Daniele non læderent. ⁷² Cujus verbo creata sunt om-
 nia, visibilia & invisibilia. Ms. Serva est. Forte servat. ⁷³ Ms.
 Quid: Imp: quacunque. Alii, quocunque. ⁷⁴ Voluntas Divina.
 Idola, quæ nihil sunt, 1 Cor: 8: 4. Ms. & quid. Imp: fana. ⁷⁵ Cu-
 tui dicanda. ⁷⁷ Venerantur. ⁷⁸ Ibim. ⁷⁹ Apim Ægyptiorum
⁸⁰ Æsculapium, qui sub imagine serpentis sinuosi colebatur.

CARMINUM. LIB. I.

15

Semihominemq; canem supplex homo pronus adoret?
 Ast alii Solem, cæcatis mentibus acti,
 Affirmant rerum esse Patrem; quia rite videtur
 Clara ⁸² serenatis infundere lumina terris,
 Et totum lustrare polum, cum constet ab istis
 Motibus, instabilem rapidis discursibus ignem
 Officium, non esse Deum, quique ordine certo
 Nunc oritur, nunc occiduas demissus in oras,
 Partitur cum nocte vices, nec semper ubique est.
 Nec lumen fuit ille manens in origine mundi,
 Cum ⁸⁴ geminum sine Sole diem novus orbis haberet.
 Sic Lunæ quoque vota ferunt, quam crescere cernunt
 Ac minui, stellisque litant quæ ⁸⁵ luce fugantur.
 Sic ⁸⁶ laticem colit, ille ⁸⁷ larem, sed jungere sacris
 Non audent ⁸⁸ inimica suis, ne ⁸⁹ lite propinquâ
 Aut rogos exiguas desiccet fortior undas,
 Aut validis tenues moriantur fontibus ignes,
 Arboreis alius ponit radicibus aras,
 Constituitque dapes, & ramos ⁹¹ flebilis orat,
 Ut natos charamque domum, dilectaque rura,
 Conjugiique fidem, famulos ⁹³ censumque gubernent.
 Lignee ligna rogas, furdus clamare videris,
 Mutis responsa petis, quæ ⁹⁵ iura domorum
 Hac ratione regunt, si cæsa securibus actis,
 Ardua pendentis sustentent culmina tecti,
 Aut subjecta focis dapibus famulentur edendis.

Mercurium sive Anubim, qui in specie canis ab Ægyptiis colebatur.
 Luce perfluit. 83 Ministrum Dei, non ipsum Deum. 84 Im-
 tres dies, Gen: 1. 85 Scilicet Solis supervenientis. 86 Aquam.
 Ignem, quia lares ad focos penetrales colebantur. 88 Hæc duo
 contraria elementa. 89 Elementis iis commissis inter quæ interce-
 lis & contrarietas. 90 Lucos intelligit de quibus sæpe in Sacris
 teris. 91 Supplex. 92 Conjugem fidelem. 93 Ms. Censusque.
 O caudex, vel stipex. 95 Quæ non alia ratione familiarum usi-
 inferviunt, quam ad domorum structuram & ornatum, vel ignis
 Nonnulli

Nonnulli venerantur ⁹⁶ olus, mollesque per hortos
 Numina sicca rigant, verique hac arte videntur
⁹⁷ Transplantatorum cultores esse deorum.
 Plura referre pudet, sanctoque in carmine ⁹⁸ longum
 Vel damnare nefas, ⁹⁹ ne mollia sentibus uram
 Lilia, purpurei neu per violaria campi
 Carduus, & spinis surgat paliurus acutis.

§ 18. *Exhortans semetipsum in carminis
 viam, Trinitatem astruit, & Arrium
 atque Sabellium, & varios recte
 fidei percutit inimicos.*

JAm satis humanis erroribus addita monstra
 Risimus, aut tales potius deflevimus actus.
 Nunc ¹ cœptam juvat ire viam, ² montemq; per altum
 Nitentes firmare gradus, properemus in ³ urbem
 Libertatis ⁴ opem, radians ubi regia ⁵ fulvis
 Emicat aula ⁶ tholis, ubi dantur digna petenti,
 Quærenti spes certa manet, claustrisque remotis
 Pervia ⁷ pulsanti reserantur limina cordi.
 Hic est ille ⁸ lapis reprobus, quem vertice gestat
 Angulus, atque oculis præbet miracula nostris.
 Cujus onus ⁹ leve est, cuius juga ferre suave est.

somitem. 96 Hinc Juven: Porram & cape nefas violare & frangi
 morsu. 97 Medix ætatis vox. 98 Diutius immorari damnandis
 fariis & numerosis Gentilium erroribus, quos hic intelligit per
 gum nefas. 99 Ne contaminem sacra, quæ Metaphorice describit
 mollia lilia & violaria purpurei campi, iis miscendo profana, quæ
 ses, carduum & paliurum vocat. 1 Perficere juvat opus institutu
 2 Evangelium, per quod itur ad civitatem Dei. 3 Cœlestem H
 rusalem, ubi perpetuæ libertatis jura vigent, potius quam Ro
 ubi Virg: Ecl: 1. Ejusdem statuit domicilium. 4 Quid. Imp: 5
 non tamen dubitandum quin lectio Ms. sit vera: ipse enim Sedul.
 Op. Pasch. reddit ad urbem nostræ libertatis auctorem. 5 Auratis.
 Tholus locus est in media templi testudine ubi donaria suspendeb
 tur. 7 Mat. 7. 7. 8 Psal. 118. 22. 9 In levis semper corrip
 prima, nisi cum sit idem quod politus, & tum sapius scribitur per
 §

§ 19. De unitate Sanctæ Trinitatis.

PER digesta prius veteris miracula legis
 Rettulimus, Sancti conjuncto Spiritus actu,
 Quæ Genitor sociâ Nati virtute peregit:
 Per digesta ¹¹ rudis nec non miracula legis
 Dicemus, Sancti conjuncto Spiritus actu,
 Quæ Natus sociâ Patris virtute peregit.
 Semper ut una manens Deitatis forma perennis
 Quod ¹² simplex triplicet, quodq; est triplicabile simplex.
 Hæc est vera fides, hanc spreuit habere salutem
 Arrius infelix, qui ¹³ curva per avia rectum
 Flectere nisus iter, foveam delapsus in atram
 Corruit, & tetri merfus petit ima profundi:
 Tam vacuus sensu, justæ quam tempore pœnæ
 Visceribus fufus, vacuus quoq; ventre remansit.
 Demens, perpetui qui non imitanda Parentis
 Iura, caducorum gradibus ¹⁶ simulavit honorum.
 Namq; homines inter, natum genitore minorem
 Lex carnalis habet, quoniam pater ipse parentis
 Filius ante fuit: mox & qui filius est nunc
 Adforet esse pater; sic per genus omne nepotum
 Nova progenies, & avi numerantur avorum.

10 Ordo & sensus est, Prius, i. e. *hactenus rett.* per mir. vet. leg.
 digesta, i. e. *ordine & ratione temporis disposita*, ea quæ Gen. peregit,
 &c. 11 Novæ. 12 Quod est unum & simplex in essentia, sit tri-
 plex in personis, & è contra. *Simplø & triplicabile* apud Classicos
 non reperiuntur. 13 Qui dum novum & melius iter quærit, relicto
 recto tramite, in avia & anfractus deflexit. 14 Ordo est, tam vac-
 uus: quam visc: fus: temp: just: pœn: rem: quoque vac: ventre.
 15 Cum Arrius levandi ventris causa in foricam declinasset, intesti-
 na egerere coactus est, referentibus *Socrate, Sozom. Theod.* &c. 16
 familia finxit. 17 Supple ei. 18 Ms. *Verbum est.* 19 Ordo est,

At Dominus, ¹⁸ Verbum, Virtus, Sapientia, Christus,
 Et totum commune Patris, de lumine lumen,
 De solo solus, cui nec minus est Patre quicquam,
 Nec quo crescat habet, genitus, non quippe creatus,
 Ipse est principium : nam sicut clarus habetur,
 In Genitore manens, Genitor quoq; clarus in ipso
 Permanet, & rerum caput est Deus unus ubique ;
¹⁹ Non quia *qui summus Pater est, & Filius hic est,*
 Sed quia *quod summus Pater est, & Filius hoc est.*
 Sic ²⁰ ait ipse docens : & *Ego in Patre, & Pater in me.*
 Rursus, ²¹ *Ego atq; Pater unum sumus.* ²² *Arrius* UNUM
 Debet scire, SUMUSQUE, *Sabellius* esse fatendum
 Ipse fidem *trinam*, alit hic non amplectitur *unam*.
 Ambo errore pares, quanquam diversa sequantur.
²³ Qualiter afflueti varias producere sectas,
 Impugnant ²⁴ sua dicta viri, qui brachia nudis
²⁵ Ostentant exerta humeris, ²⁶ nil tradere docti,
 Sed tantum certare cati, prudentia quorum
 Stulta jacet, quia ²⁷ vana Deo est sapientia mundi.
²⁸ Hic loquitur nimis, ²⁹ ille tacet, ³⁰ hic ambulat, ³¹ hic fit
³² Alter amat fletus, ³³ alter crispare cachinnos,
 Diversisq; modis par est vesania cunctis.

Non quia & Filius est hic i. e. eadem persona, qui summus Pater
 sed quia & Filius est hoc i. e. eadem essentia, quod summus Pater
 est. ²⁰ *Ioa: 14. 11.* ²¹ *Ioa: 10. 30.* ²² *Arrium & Sabellius*
 heresim oppositarum inter se auctores reprehendit, quorum
 Trinitatem posuit, sed in personis inaequalitatem: hic vero confite-
 debat personas, dicens unum esse Deum, sed pro diversitate officio-
 rum nunc esse Patrem, nunc Spiritum Sanctum. ²³ Hæreticos
 parat variis Gentilium Philosophorum sectis. ²⁴ Alii aliorum.
 More illorum qui pugnis decertaturi sunt; *Ms. Ostendunt.* ²⁶ *Ms. Ostendunt.*
 ad docendum, sed certandum callidi & astuti. ²⁷ *I Cor. 3.*
²⁸ Forte Cynicus. ²⁹ Pythagoræus, ³⁰ Peripateticus.
 Platonius, vel Stoicus, ³¹ *Ms. Heraclitus.* ³³ Democritus.

§ 20. *Hortatur milites in via fidei,
cruce esse armatos, seque in albo
beati ordinis poscit ascribi.*

¶ Nterea dum ritè viam sermone levamus,
Spesq; fidesq; meum comitantur in ³⁵ ardua gressum,
Blandius ad ³⁷ summam tandem pervenimus ³⁷ arcem.
En signo sacrata crucis vexilla coruscant.
En Regis pia castra micant, tuba clamat Herilis,
Militibus ³⁹ sua porta patet, qui militat intret;
Janua vos æterna vocat, quæ janua Christus.
Aurea perpetuæ capietis præmia vitæ,
Arma quibus Domini ⁴⁰ tota virtute geruntur,
Et fixum est in ⁴¹ fronte decus, Decus armaq; porto,
Militiaq; tuæ bone Rex pars ⁴² ultima resto.
Hic ⁴⁴ proprias sedes, hujus mihi mœnibus urbis
Exiguam concede domum, tuus incola sanctis
Ut ⁴⁵ merear habitare locis, alboq; beati
Ordinis extremus conscribi in secula civis.
Grandia posco quidem, sed tu dare grandia nosti,
Quem magis offendit, ⁴⁶ quisquis sperando te pescit.

rispante cachinnos. Pers: Impp: cachinnum. 34 Quasi instituisset
proficisci ad Legem Evangelicam ut institutum principale, & inter
cundum, narrasset viæ comitibus quædam Vet: Test: miracula, ut
stineris labori subveniretur. 35 Legem Evangelicam, quâ docetur
crista via quæ ad vitam ducit. 36 Minore cum labore. 37 Cul-
men legis Evangelicæ. 38 Metaphora, à seculo militantibus ad eos
qui Christo militant. 39 Propria, scil: Christus. *Joas: 10. 7.* 40
Viriliter tractantur. 41 Alludit ad consuetudinem, quæ non so-
um Auctoris ævo in Ecclesia obtinuit, sed & exeunte seculo secun-
do; ut ex *Tert: de Corona Militis* patet. Frontem muniebant Chri-
stiani crucis signo, quo se profitebantur esse Christianos, nec Christi
crucis eos pudere, sed in Salvatore spem omnem & fiduciam collo-
catam habere. Fuit paulatim superstitio introducta, ut crederet
vulgus crucis signo cacodæmonas fugari; eaq; opinio falsis & men-
sacibus miraculis confirmata, magis magisque in superstitionem abiit.
42 Minima i. e. Christianorum minimus. 43 In his castris, scil:
Militantis Ecclesiæ. 44 Perennia. Ms. *proprie sedis.* 45 Hono-
rem & felicitatem consequar, 46 Quisquis in spe est minus servi-

§ 21. *Orat Christum, quem formam servi sumpsisse, Evangelistæ quatuor animalium figuris ostendunt.*

CHriste fave votis, qui mundum in mortē jacentem
Vivificare volens, quondam terrena petisti
Coelitus, humanam dignatus sumere formam,
Sic ⁴⁷ aliena gerens ut nec ⁴⁸ tua relinquere posses.
⁴⁹ Hoc Mathæus agens ⁵⁰ Hominem generaliter ⁵¹ implet
Marcus ut alta fremit vox per deserta ⁵² Leonis,
Jura sacerdotis Lucas tenet ore ⁵³ Juvenci,
More volans ⁵⁴ Aquilæ, verbo petit astra Ioannes.
Quatuor hi Proceres ⁵⁵ unâ te voce canentes,
Tempora ceu ⁵⁶ totidem latum sparguntur in orbem.
Sic & ⁵⁷ Apostolici semper duodenus honoris
Fulget apex numero, menses imitatus & horas,
Omnibus ut rebus totus tibi militet annus.
Hinc igitur ⁵⁸ veteris recolens exordia ⁵⁹ mortis,
Ad vitam properabo ⁶⁰ novam, lachrymaq; ferendo
Gaudia longa metam : nam qui deflemus in Adam
⁶¹ Semina mittentes mox exultabimus omnes,
Portantes nostros Christo veniente manipulos.

us. 47 Humanitatem: 48 Divinitatem. 49 *Sedulius*, sicut & ex antiquis alii, quod de quatuor animalibus *Ezek. cap. 1.* dicitur quatuor Evangelistis accommodat; quibus quasi quadrigis vehatur Christus: inde Mathæo *Homini*, Marco *Leoni*, Lucæ *Vituli* & Ioanni *Aquilæ* faciem assignat Noster: *Augustinus* tamen Mathæo *Leonem*, Marco *Hominem*; *Græci* Marco *Aquilam*, Ioanni *Leonem* tribuunt. 50 Habet *Hominis* effigiem, & ratio est quia *Mathæus* Evangelium suum à Christi (quæ *Hominis*) genere inchoat. 51 Quia sic orditur Evangelium, *Vox clamantis in deserto*. 52 *Lucas* incipit à Sacerdote, & proinde *Vituli* effigie repræsentatur, quia est animal ad sacrificium natum. 53 *Ioannes* assumptis quasi *Aquilæ* pennis ad altiora festinans, de Verbo Dei disputat. 54 *Jure* legendum esse *unate* conjunctim, & hanc lectionem ex vetustis vult confirmari Mss. Noster tamen Ms. cum Imp: convenit. 55 Evangelistarum numerus æqualis est quatuor anni temporibus. 56 *Apostoli* in apice honoris Ecclesiastici constituti fulgent numero duodecim. 57 Per primi Parentis peccatum introductæ. 58 *Evangelicam*. 59 *Psal.* 126.

LIBER SECUNDUS.

1. *De expulsiōe Adam de Paradiso, & quod ab ipso mortalis sit facta posteritas per Evam, cujus facinus expiatum asserit per Mariæ semen. Gen. 3.*

Expulerat primogenitum sævissimus anguis
 Florigera de sede virum, blandiq; saporis
 Illecebris, lethum misero portarat amarum.
 Nec solus meritam præsumptor senserat iram
 Mortali sub lege jacens, sed prorsus ab ipso
 Humanum simul omne genus. Heu noxia conjux!
 Noxia tu conjux magis, an draco perfidus ille?
 Perfidus ille draco, sed tu quoq; noxia conjux.
 Proh dolor æterni fuerant duo! Crescere postquam
 Cæpit origo, perit, clademq; à semine sumpsit.
 Quid numerosa dies, quid tempore proderat illo
 Cernere nongentos ultra feliciter annos,
 Progeniemq; senum decimam spectare nepotum,
 Amq; suum nescire genus, cum victa supremis
 Curfibus, extremæ fors irreparabilis horæ,
 Quæ licet, ventura foret, longumq; per ævum

1 Paradiso. 2 Qui cibum vetitum præsumpserat ut *Nebris*:
 el, Præsumptuosus sive audax præcepti Divini temerator. 3 Mor-
 tatus obnoxius, cum potuisset permanere immortalis. 4 Imi-
 tio est *Virg: Ecl. 8. Crudelis tu &c.* 5 Immortales ante lapsum.
 Progenies. 7 Prima origine. 8 Malè in quib: Impp: expecta-
 9 Ordo & sensus est. Cùm irrep: fors extr: horæ victa supr:
 ur: for: vent: licet sera, i. e. Cùm mors, extremis temporis irre-
 vocabilis cursibus occupata, licet sera, tandem tamen foret ventura.
 Ms. inseparabilis. Sed Auctor in prosa diserte legit irreparabilis.
 Vita

Vita brevis, ¹¹ nil esse diu cum fine ¹² doleat.
¹³ Nec ¹⁴ reducem spes ferret opem : ¹⁵ Primiq; ¹⁶ sepul-
¹⁵ Terrigenæ ¹⁷ cæca sorberet fauce nepotes ; (chrum
Ni pius ille ¹⁸ Sator culpasignoscere promptus,
¹⁹ Reddere difficilis, sua ne factura periret,
²⁰ Quæq; Deo similis vivens astant imago
Dissimilis de morte foret, ²¹ veniale misertus
Instauraret opus, ²² pomisq; vetaret ²² acerbis
Quæ mandere patres natorum horrescere dentes,
Donaretq; suis semper placatus, ut unde
Culpa dedit mortem, pietas daret inde salutem.
Et velut ²³ è spinis mollis rosa surgit acutis,
Nil quod lædat habens, ²⁴ matremq; obscurat honore
Sic Evæ de stirpe sacra veniente Maria,
Virginis antiquæ facinus nova Virgo piaret.
Ut quoniam natura prior vitata jacebat
Sub ditione necis, Christo nascente, renasci
Posset homo, & veteris maculam deponere carnis.

§ 2. De conceptu Beatæ Mariæ à Prophetis
sepius prædicto, & Gabriele Archangelo
nuntiante completo. Lucæ 1.

HÆc ventura senes postquam dixere Prophetæ,
Angelus intraetæ cecinit ²⁵ properata Mariæ.

¹¹ Nihil esse durable quod finem habiturum est. Quid est enim
hoc ipsum diu, in quo est aliquid extremum? Cici orat; pro Marcello.
Quid: Impp: malè doceret, cum in Op: Pasch: habeatur ingemere.
¹³ Nec huic malo remedium spes promitteret affuturum. ¹⁴ Ad
vè pro reducentem. ¹⁵ Adami. ¹⁶ Auctor in Op: Pasch: meritis
sepulchrate. ¹⁷ Occultâ. vel ut in Op: Pasch: avida. ¹⁸ Rerum
Creator. ¹⁹ Punire, vel exprobrare. Op: Pasch: pœnaliter inminet
²⁰ Ordo & sensus est. Ne imago quæ astant, i. e. erat similis
Deo iam vivens, i. e. innocens, foret dissimilis de morte, i. e. pœ-
mortem, quam subitanea erat propter peccatum. ²¹ Hominem, qui ve-
niâ ex eo dignus erat quod ex infirmitate peccaverat. ²² Jo-
²³ 31. 29. Ezek: 18. 3. ²⁴ Quid: Impp: in. ²⁵ Rosæ plantæ
spinosa sua pulchritudine obumbrat. ²⁵ Maturata, & jam

Et dictum comitata fides, utrumq; puellæ
²⁶ Sidereum mox implet ²⁶ onus, rerumq; Creator
 Nascendi sub lege fuit, stupet innuba ²⁷ tenso
 Virgo ²⁷ sinus, gaudetq; suum paritura Parentem.

§ 3. De partu beatæ Mariæ, & Angelo-
 rum in Christi nativitate Deum lau-
 dantium gratulatione. Luc. I.

Amque, novem lapsis, decimi de ²⁸ limine mensis
 Fulgebat sacrata dies, cum, Virgine ²⁹ foeta,
³⁰ Promissum complevit opus: ³¹ Verbum caro factum
 In nobis habitare volens; tunc maximus Infans
 Intemerata sui conservans viscera ³² templi,
³³ Illæsum vacuavit iter, pro virgine testis
 Partus adest, clausa ingrediens, & clausa relinquens,
 Quæ nova lux mundo, quæ toto gratia cælo?
 Quis fuit ille nitor Mariæ, cum Christus ab alvo
 Processit splendore novo? ³⁴ Velut ipse decoro
 Sponsus ovans thalamo, ³⁵ forma speciosus amena
 Præ natis hominum, cujus radiante figura
 Blandior in labiis diffusa est gratia pulchris.
 O facilis pietas, ne nos servile teneret
 Peccato dominante jugum, ³⁶ servilia summus
 Membra tulit Dominus, primiq; ab origine mundi
 Omnia qui propriis vestit nascentia donis,
³⁷ Obsitus exiguis habuit velamina pannis.
 Quemq; procellosi non mobilis unda profundi,

eventum spectantia. ²⁶ Coeleste Verbum. ²⁷ Uterum (qui plu-
 res habet sinus) distentum. Ms. *plenas*. ²⁸ In principio. Quid:
 Impp: corr: *lumine*. ²⁹ Gravida. ³⁰ Scil: per Prophetas. ³¹
 Joa: 1. 14. ³² Uteri Virginalis, qui propterea *templum* dicitur
 quod in eo Deus habitaverit. ³³ Vacuando viscera reliquit iter
 illæsum. ³⁴ *Psal: 19. 5.* ³⁵ *Psal: 45. 2.* ³⁶ *Phil: 2. 7.* ³⁷
 Terrarum

Terrarum non omne solum, ³⁸ spatiosaq; lati
 Non capit aula poli, puerili in corpore ³⁹ plenus
 Manfit, & angusto Deus in præsepe quievit.
 Salve Sancta Parens enixa puerpera Regem,
 Qui cælum terramq; tenet per secula, cujus
 Numen & ⁴⁰ æterno complectens omnia ⁴⁰ gyro
 Imperium sine fine manet, quæ ventre beato
 Gaudia matris habens cum virginitatis honore,
 Nec ⁴¹ primam similem visa es, nec habere sequente
 Sola sine exemplo placuisti foemina Christo.

§ 4. *Christo Iesu in Bethlehem nato;
 Herodes & omnis Hieresolyma
 turbatur cum illo. Mat. 2.*

Tunc prius ignaris pastoribus ille ⁴² creatus
⁴³ Enituit, quia Pastor erat, gregibusq; refulsit
 Agnus, & Angelicus cecinit miracula cætus.
 Talia Bethlæis dum signa geruntur in oris,
 Eoi venere Magi, ⁴⁴ sævumq; tyrannum
 Grandia sollicitis perturbant ⁴⁵ nuncia dictis,
 Judaicis nuper populis Orientis ab axe
 Progenitum fulsisse Ducem, hoc cœlitus astra,
 Hoc stellam ⁴⁶ radiare novam, ferus arbiter aulæ
 Æstuat Hebrææ, ratus hunc succedere posse
 Mox sibimet qui primus erat: tunc ⁴⁷ fronte serenâ,
 Nubila mentis ⁴⁸ alens, clam mandat ubiq; requiri,
 Sicut adorandum, quem tractat fraude necandum.
 Quid furis Herodes? Christum sermone fateris,

Involutus. ³⁸ Quid: Impp: *speciosaque*. ³⁹ Integer. ⁴⁰ Quod
 nia, licet perpetuâ revolutione circumacta, sine interitu & con
 fione conservans. ⁴¹ Priorem. ⁴² Natus. ⁴³ Quid: Impp: *Emituit*.
⁴⁴ Herodem magnum. ⁴⁵ Quidam volunt *nuncium* *stantivè* apud Antiquiores non reperiri. ⁴⁶ Radiis suis indicantia.
⁴⁷ Jucundi vultus serenitate, mentem tetram, & crudelissimam *nia* Ma
 cendi voluntatem dissimulans. ⁴⁸ Quid: Impp: *habens*. ⁴⁹ Quod *us* fide
 gitatio

40 sensu jugulare cupis, 50 legemq; legendo
negligis, & Regi regum 51 tua regna minaris.
Ne tamen infano careant tua nomina facto
Patrando sub honore crucis (sed crimine gentis)
Herodes 54 alius, quod tu 55 molire videbit.

§.5. *De Stella Magos ad Christum ducente,
& mysticis eorum muneribus. Math.2.*

ERgo alacres summo servantes lumina cœlo
Fixa Magi, fidusq; micans 56 Regale sequenti,
Opratam tenuere viam, quæ lege 57 futura
Duxit adorantes sacra ad cunabula gentes ;
Thesaurisq; simul pro 58 Relligione solutis,
Ipsæ etiam ut possent 59 species ostendere Christum,
Aurea nascenti fuderunt 60 munera Regi,
Thura dedere Deo, 62 myrrham tribuere sepulchro.
Cur tria dona tamen ? 63 quoniam spes maxima vitæ
Hunc numerum confessa fides, & tempora summus (est,
Cernens cuncta Deus, præsentia, prisca, futura,
Semper adest, semperq; fuit, semperq; manebit
In triplici virtute sui. Tunc cœlitus illi
Per somnum moniti, contemnere iussa tyranni,
Per loca mutati gradientes devia callis,
In patriam rediere suam, sic nos quoq; sanctam
Si cupimus patriam tandem contingere, postquam
Venimus ad Christum, jam non repetamus 64 iniquum.
65 citatione & consilio. 50 Mich. 5. 2. 51 Regni opes & potenti-
am in illius exitium vertere minaris. 52 Quasi dixisset. Tu non
interimes Christum, sed alius tui nominis hæres, illum crucifigen-
dum curabit, in magnum tuæ gentis reatum & exitium. 53 Quid:
impp. patrandum. Quod nec improbandum 54 Tetrarcha scil.
sub quo & Baptista passus est. 55 Perpetrare cupis. 56
Quod Regem natum designabat. 57 Evangelicæ, quæ non so-
lum Judæis, sed & omnibus annuntianda erat Gentibus. 58 In
Christi cultum & honorem. 59 Ipsa dona. 60 Aurum offerendo
Christum colebant ut Regem. 61 Quæ in Sacrificiis erant peculi-
aria. 62 Eâ enim purgabantur mortuorum cadavera. 63 Per
tria Magorum munera vult significari Trinitatem Personarum, ex cu-
jus fide & confessione, maxima vitæ æternæ spes dependet. 64
D 58

§.6. De *Savitia* Herodis, & *nece* Par-
vulorum. Math. 2:

ERgo ubi delusum se comperit, impius iram
Rex aperit, si jure queat Rex ille vocari
Qui pietate caret, propriam qui non regit iram,
Ereptumq; gemens facinus sibi, ceu leo frendens,
Cujus ab ore tener subito cum labitur agnus,
In totum movet arma gregem, manditque, trahitque
Molle pecus, trepidæq; vocant sua pignora foetæ
Nequicquam, & vacuas implent balatibus auras:
Haud secus *Herodes*, Christo stimulatus adempto,
Sternere collisas parvorum strage catervas
Immeritò non cessat atrox. Quo crimine ⁶⁵ simplex
Turba perit? Cur qui ⁶⁶ vix dum potuere creari,
Jam meruere mori? Furor est in rege cruento,
Non ratio, ⁶⁷ primòsq; necans ⁶⁷ vagitus, & audens
Innumerus patrare nefas, puerilia mactat
Millia, plangoremq; dedit tot matribus unum.
Hæc laceros crines nudato vertice rupit,
Illa genas secuit, nudum ferit altera pugnīs.
Pectus, & infelix mater (nec ⁶⁸ jam modo mater)
Orba super gelidum frustra premit ubera natum.
Quis tibi tunc laniò cernenti talia sensus?
Quosve dabas fremitus, cum vulnera fervere late
Prospiceres arce ex summa, ⁶⁹ vastumq; videres
⁶⁹ Misceri ante oculos tantis plangoribus ⁶⁹ æquor?
Extinctisq; tamen quamvis infantibus absens,
Præsens Christus erat, qui sancta pericula semper
⁷⁰ Suscipit, & pœnas alieno in corpore sentit.

Diabolum, hujus mundi principem. 65 Innocua. 66 Utpote
perrimè nati. 67 Infantulos vagientes. Noster sæpe corripit
sing: & casus plurales in us quartæ decl: contra Prosodiæ regulam
Quod semel annotasse sufficiat. 68 Quia filium amiserat. 69 Cam-
pum longè latèq; turbati: Sed ipse Auctor in prosa reddit.
stum pelagus lachrymarum inundatione collectum 70 Sibi imputat

A
Hum
Cord
Inter

N
Sex
Veni
Hunc
Quer
Sense
Ut m
Pos
Par

quod
Imp
Qui no
ritus
nulla
ad ejus
74 T
in ute
utpote
lectio
toris
scenden
Zachar
Partu

§. 7. De Doctrina ac Magisterio Domini
duodeno. Luc: 2.

A St ubi bisseños ætatis contigit annos,
Hoc spatium de carne trahens, ⁷¹ æviq; meatus
Humana pro parte tulit, Senioribus esse
Corde videbatur senior, legisq; Magistros
Inter, ⁷² ut emeritus residebat jure Magister.

§. 8. De tricenarii Baptismo Salvatoris, &
de Spiritu in columbæ Specie viso.

Math. 3. Marc. 1: Luc. 3.

(mundus

N Ec mora (quas etenim volitans per tempora
Novit habere moras?) usus majore juventâ,
⁷⁴ Sex quasi lustra gerens, placidam *Jordanis* ad undam
Venit, ut acciperet ⁷⁵ hoc quod dare venerat ipse.
Hunc Baptista potens ut vidit ab amne *Foannes*,
Quem matris dum ventre latet, nondumq; ⁷⁶ creatus
Senferat, ⁷⁷ obstruso jam tunc sermone Prophetes,
Ut muto genitore ⁷⁸ fluens (cui ⁷⁹ munera linguæ,
⁸⁰ Post noni taciturna diu spiramina mensis,
⁸¹ Parto redduntur nato) mox prædicat : ⁸² Agnus

quod pro se alii patiuntur, & eorum dolorum particeps est. Quid:
Imp: *Suspicit*. ⁷¹ Varios ætatis gradus, quâ Homo subit. ⁷²
Qui non modo ad Magisterii culmen pervenerat, sed tanquam eme-
ritus & extra omnem ingenii alcem positus. ⁷³ Non quasi
nulla omnino fuisset mora, à disputatione Christi in Templo
ad ejusdem baptismum, sed quod omne tempus aliquatenus sit breve.
⁷⁴ Triginta annos. ⁷⁵ Baptismum. ⁷⁶ Natus. ⁷⁷ Etiam tunc
in utero Matris Prophetæ munere fungens, licet loqui non posset,
utpote à muto Patre prognatus. ⁷⁸ Quid: Imp: cor: *Silens*: Sed
lectio nostra, quæ est Ms. & plurium Imp: confirmatur ex Auc-
toris prosa ita reddentis, tanquam muti patris à silentio temporali de-
scendens. ⁷⁹ Officia. ⁸⁰ Post novimestre silentium, quo tempore
Zacharias Spiritu uti non potuit ad sonos articulandos; ⁸¹ Ms.
Partu, ⁸² *Joa: R. 29*:

Ecce Dei, veniens peccatum tollere mundi.

Tollere cum dicit, quod non habet, hoc mihi tollit :

⁸³ Non mala ut ipse gerat, sed ut ipse nocentia perdat

Qualiter in medias ⁸⁴ dum lux præclara tenebras
Funditur, & ⁸⁵ proprium non obfuscata serenum,

⁸⁶ Decurrit expulsas ⁸⁷ illas vulubus umbras.

Sic delicta fugans Salvator nostra gerendo

Terfit, & à ⁸⁸ tactu procul evanescere iussit.

Tunc vada torrentum ⁸⁹ simplex ingressus aquarum,

In se cuncta lavat nostræ contagia vitæ,

Ipsè nihil quod perdat habens, sanctorq; liquentes

Corpore mundavit latices, lymphasq; beavit

Gurgitis, & propriis sacrauit flumina membris ;

Senferunt elementa Deum, mare fugit, & ipse

Jordanis refluxas cursum convertit in undas.

Namq; Propheta canens, ⁹⁰ quidnam est mare quod fuge

Et tu *Jordanis* retro quid subtrahis amnem ? (inqu)

Ergo ubi ⁹¹ fluminei post mystica dona ⁹² lavacri

Egrediens, Dominus siccas calcavit arenas,

Confestim patuere poli, sanctusq; columbæ

Spiritus in specie Christum vestivit honore,

Manfueruntq; docet, multumq; incedere mitem,

Per volucrem quæ ⁹² felle caret, Natoq; vocato

Voce Patris, ⁹³ triplici Deus ex ratione probatur,

Quod Pater & Natus, quod Spiritus est ibi Sanctus,

Quo manet indignus, qui non numeraverit ⁹⁴ Unum

⁸³ Sententia est. Non ut ipse vitiis hominum inficeret
sed ut peccata hominibus noxia perderet. ⁸⁴ Ms. cum. ⁸⁵

non obscurata serenitate: Ms. proprio sereno. ⁸⁶ Dispellit. For

legendum *Discurrit*. ⁸⁷ Sine ulla lucis offensione. ⁸⁸ A conta

one ipsius. ⁸⁹ Solus. ⁹⁰ Psal. 114. 5. ⁹¹ Impp. omnes. fl

neum *lavacrum*. ⁹² Sic vulgo persuasum est. ⁹³ Hinc probatur

Deum esse *Trinum* in Personis. ⁹⁴ Scil. in *Substantia* vel *Essentia*

S. 9. *De quadragenario Salvatoris jejunio,
& trina tentatione peracta,*
Math. 4. Marc. 1. Luc. 4.

INde quaterdenis jam noctibus atq; diebus
Jejunum dapibus, Sacro⁹⁵ Spiramine plenum
Insidiis tentator adit, doctusq; per⁹⁶ artem
Fallaces offere dapes; si Filius, inquit,
Cerneris esse Dei, dic ut lapis iste repente
In⁹⁷ panis vertatur⁹⁷ opem. Miracula tanquam
Hæc eadẽ non semper agat, qui saxea terræ
Viscera fructiferis animans fecundat aristas,
Et panem de caute creat. Hac ergo repulsus
Voce prius, *Hominem non solo vivere pane,*
*Sed cuncto sermone Dei;*⁹⁸ labefactus & amens,
Altera vipereis instaurans⁹⁹ arma venenis,
Cum Domino¹ montana petit, cunctaq; per Orbem
Regnorum monstravit opes: Hæc omnia, dicens,
Me tribuente feres, si me prostratus adores.
Quantum perversus, tantum perversa locutus;
² Silicet, ut fragilis regni affectaret honores,
Qui populis æterna parat, monstrumq; nefandum
Pronus adoraret, cujus super æthera sedes,
Terra pedum locus est, quem nullus cernit, & omnis
Laudat in excelsis³ summissa voce Potestas,
Christus ad hæc: *Tantum Dominum Scriptura Deumq;
fussit adorari, & soli famularier uni.*
His quoq; deficiens congressibus, audet iniquus

⁹⁵ Spiritu. ⁹⁶ Dolum. ⁹⁷ Panem quo jejuno ventri opituleris.
⁹⁸ Commotus & labans i. e. dubitans quid faceret. ⁹⁹ Consilia.
Virg. Æn. 2. Et querere conscius arma. 1. Ms. corr. mundana.
aut in hoc ordine tentandi Lucam sequitur cap. 4. 2 Ironia, ut
Virg. Æn. 4: Scilicet is Superis labor est. 3 Humili reverentia &
Ter

4 Ter sese attollens animo perstare superbo,
 Terque volutus humo, fragili confidere bello.
 Tunc assumpsit eum sanctam sceleratus in urbem,
 Et statuens alti supra 5 fastigia templi,
 Si natum Genitore Deo tete asseris, inquit,
 Impiger è summo 6 demissus labere testo.
 Nam Scriptura docet, de te mandasse Tonantem
 Angelicis subvectus eas ut tutior ulnis,
 Ad lapidem ne forte pedem collidere possis.
 O quam cæca gerit nigro sub pectore corda
 Mens tenebris obscura suis! 7 Hunc ardua templi
 Culmina, & erectæ quamvis fastigia pinnæ
 Credidit in præceptis horrescere, maxima summi
 Curvavit qui membra poli, cælosq; per omnes
 Vectus in extremæ descendit humillima terræ,
 Inferiora petens 8 & non excelsa relinquens.
 Dixerat, & validi confossus 9 cuspide verbi,
 Quod tentare suum Dominumq; Deumq; nequiret,
 Victoris fugit ora gemens. Tunc hoste repulso
 Cœlicolæ assistunt Proceres, cœtusq; micantes
 Angelici Christo famulantur rite ministri.

§. 10 De electione Piscatorum ad
 Apostolatam. Math. 4.
 Mar. 1. Luc. 5.

10 **P**Rotinus ergo viros ex piscatoribus aptos
 Humanas piscari animas, quæ lubrica mundi
 Gaudia sectantes tanquam vada cærula ponti,

adoratione. 4. Imitatio Virg. Æn. 4. 5 Pinnaculum vel pinna
 6 Ms. delapsus. 7 Ordo & sensus est. Cred: hunc i. e. Christi
 hor: ard: cul: temp: & fast: pinn: quamvis i. e. quantumvis ere
 tanquam in præceptis i. e. præcipitium posita. 8 Quid, Impp: S
 9 Salvatoris responso. 10 Ordo est. Jubet vir: ex piscat:

Cæcæq: præcipites tranant ¹¹ incerta profundî,
 Discipulos jubet esse suos, talesq; supernæ
 Conciliat vitæ, ¹² quos non ventosa loquendi
 Gloria, nec vana de nobilitate superbus
 Sanguis alat, sed ¹³ fama ¹⁴ tacens, humiliq; refulgens
 Mente nitor, cœlo faciat de plebe propinquos.
 Nam quæ ¹⁵ stulta potens elegit, & infima mundi,
 Fortia confringens Deus & sapientia perdens.

§. II. Pater noster qui es in
 Cælis. Math. 6. Luc. 11.

Qui etiam celerem cupiens conferre salutem,
 Orandi præcepta dedit, Judexq; benignus
 Indulgenda peti breviter jubet, ut ¹⁷ cito præstet.
 Sic dicens: Orate Patrem ¹⁸ baptisinate ¹⁹ nostrum,
 Jure suum propriumq; homini concessit honorem,
 Et quod solus habet cunctos permisit habere.
 Qui Dominum cœli Patrem memoramus, in ipso
 Nam fratres nos esse decet, nec ²¹ origine carnis
 Gerinanum ²³ tractare ²² odium, sed ²⁴ Spiritus igne
 Lagrantes ²⁵ abolere doli monimenta vetusti,
 Atq; novum gestare hominem, ²⁶ ne forsan ab alto
 Degenerent terrena Deo, cui nos duce Christo
 Ecce adoptivos cœlestis gratia natos.

sc: hum: an: (quæ anima Sectan: lub: gaud: mun: tanq: cæcula:
 da ponti præcip: tran: incer: & cæca profundî) esse suos disci-
 los. 11 Vanitates hujus seculi. 12 Quibus nec facundiæ gloria,
 e generis splendor superbiendi materiam præberet. 13 Par:
 ma. 14 Obscura. 15 Quid: Imp: infirma. 16 Concedenda.
 Ex. Par: cita. 18 Quo facti sumus illius filii adoptivi. 19 Ms.
 mundum. 20 Communicavit homini filiationis honorem, sibi
 prium & natura suum. 21 Initio mundi. ut Nebris: vel po-
 Quod ex carne vel natura corruptione originem habet; ita ut sit
 thesis inter Origine carnis & Spiritus igne 22 Quale inter ger-
 nos Cainum & Abelem. 23 Exercere. Quid: Imp: gestare.
 Amore. 25 Eph. 4. 22. 26 Sensus est ne homines degener-
 rantes.

§. 12 *Sanctificetur nomen tuum.*

Sanctificatur ubi Dominus, qui cuncta creando
 Sanctificat, nisi corde pio, nisi pectore casto ?
 Ut ²⁷ mereamur eum nos sanctificare colendo,
 Annuat ipse prior, sicut benedicier idem
 Se jubet à nobis, à quo benedicimur omnes.

§. 13 *Adveniat Regnum tuum.*

²⁸ **A**dveniat Regnum jam jam quoq; scilicet illud
 Morte vacans, & sine carens, cui nulla per ævum
 Tempora succedunt, quia nescit tempus habere
 Continuus sine nocte dies ; ubi Principe Christo
²⁹ Nobile perpetuâ caput amplectente coronâ,
 Victor opima ferens gaudebit præmia miles.

§. 14 *Fiat Voluntas tua sicut in
 Cælo & in terra*

Jugibus hoc votis, hoc nocte dieq; precemur,
 Illius ut fiat cælo terraq; voluntas,
 Qui nusquam vult esse nefas, hostemq; nocentem
 Utq; ³⁰ polo, sic pellat humo, ne corpora nostra
 Tanquam vile solum, sævus sibi vendicet ³¹ Hydra
 Sed qui cuncta fovet plena pietate redundans
 Omnipotens, animas pariter conservet & ³² artus
³³ Altera pars etenim cæli sumus, altera terræ.

rantes, tanto patre indigni videantur, qui Christi gratiâ filios
 fecit adoptivos. ²⁷ Sensus est, Præveniente suâ gratiâ excitatus
 Deus, ad se pietate & religione sanctificandum, ut cum sancti
 verimus illum in nobis, ille sanctificet nos in se. ²⁸ Quid;
 Adveniat Regnumq; tuum jam scilicet illud. ²⁹ Nobilitatum.
³¹ Serpens antiquus, ³² Corpora. ³³ Componitur Homo

*§. 15 Panem nostrum quotidianum
da nobis hodie.*

A Nonnam fidei speramus pane diurno,
Ne mens nostra famem Doctrina sentiat unquam
Christo ³⁵ jejuna suo, qui ³⁶ corpore & ore
nos saturat, simul ipse manens Verbumq; Cibusq;
dulcia nam Domini nostris in faucibus hærent
loquia, ³⁷ exuperantq; favos atq; omnia mella.

*§. 16 Et dimitte nobis debita
nostra sicut &c.*

Debita ³⁸ laxari qui nobis cuncta rogamus,
Nos quoq; laxemus; proprii nam ³⁹ cautio verbi
pondentes manifesta tenet, graviusq; ⁴⁰ soluti
estimur, ⁴¹ alterius si solvere vincla negemus.
Incipietq; pius decies millena talenta,
dimittens Dominus, si nos affligere propter
Denarios centum conservum fenserit ullum,
tradere confestim tortoribus, inq; feroci
arcere constricti non permittemur abire,
donec cuncta ⁴² brevem reddamus ad usq; quadrantem.

celesti & terrenâ parte: 34 Non solum corporalem petimus (cūm)
precipue spirituales anime epulas, nempe gratiam celestem
Dei verbum. 35 Christi expens & vacua. 36 Eucharistia & verbi
edicatione. 37 Ps: 19. 10 38 Condonari. 39 Conditio sub qua pecca-
rum veniam petimus, nos obligat ad aliis ignoscendum. 40 Con-
ditio. 41 Alterum venia prosequi. 42 Math. 18. 24. O. do est.
Dom: dimitt. dec. mill. tal. confest. incip. trad. nos tortoribus
fenserit nos afflig. &c. 43 Cūm producat antepenn. t. duz
per *consequi* contrahuntur. 44 Novissimum vel minimum.

*S. 17. Et ne nos inducas in
tentationem.*

Non quia nos Dominus lucis via, semita pacis
In laqueos tentantis agat, sed cum ⁴⁵ mala nostra
Deserit, irrefinit: nam quisquis retia mundi
Deliciosa sequens, luxus & gaudia blanda
Perditionis amat, Deus hunc, virtutis amator
Liquit, & ingreditur quâ se tentatio ducit.
⁴⁶ Ab hac ergo pedem retro faciamus, & ⁴⁷ arctum
Corde petamus ⁴⁷ iter, tenuis quâ semita monstrat
Ire per angustam regna ad coelestia portam.

S. 18. Sed libera nos à malo.

Si cupimus vitare ⁴⁸ Malum, debemus adire
Sectariq; ⁴⁹ Bonum, hic quia liberat, ille trucidat
Hic alit, ille necat: nam quantum sidera terris,
Ignis aquis, lumen tenebris, concordia bellis,
Vita sepulturis: tantum bona longius absunt
Diffociata malis. Dextrum ⁵⁰ quicumq; necesse est
Aut lævum gradiatur iter. Sed dextra bonorum
Semita conspicuos vocat in sua gaudia Justos,
Inq; tuos ⁵¹ Patriarcha sinus: at læva malorum
Exercet pœnas, & ad impia tartara mittit.
Ergo agnis ovibusq; Dei est hæc sola voluntas,
Et bona libertas evadere torva ⁵² cruenti
Ora ⁵² lupi, vitaq; frui per pascua Christi.

⁴⁵ Sensus est. Cùm Deus peccatis nostris laceffitus, nos suâ gratia
destitutos relinquit, finit ire quò vocant mundi illecebræ. Diabolus
& natura depravata. ⁴⁶ Quid: Imp: Fugibus hanc igitur studi-
temus & arctum ⁴⁷ Math. 7. 13 ⁴⁸. Diabolum. ⁴⁹ Christum
⁵⁰ quid: Imp: quicumque. ⁵¹ Abrahæ. ⁵² Diaboli.

LIBER TERTIUS.

§. 1. *De Aqua in Vinum
conversa.* Joa. 2.

Prima suæ Dominus, thalamis dignatus adesse,
 Virtutis ¹ documenta dedit, convivaq; præfens
 nascere non pasci veniens (mirabile) fufas
 in vinum convertit aquas ; ² amittere gaudent
 Pallorem larices, mutavit ⁴ læta saporem
 Unda suum, largita merum, mensasq; per omnes
 Pulcia non nato ⁵ rubuerunt pocula musto.
 Implevit sex ergo ⁶ lacus, hoc nectare Christus,
 Quippe ferax qui vitis erat, virtute ⁷ colonâ
 Omnia ⁸ fructificans, cujus sub tegmine blando
 Vitis ⁹ in occiduas enutrit pampinus uvas.

¹ Experimenta. ² Quid: Imp: *dimittere*. ³ Nativum colorem
 Cum transiret in aliam speciem. Ex: Par: corr: *lafa*. ⁵ Ne-
 scit hic notat duo fuisse vini genera, contra Auctoris sensum di-
 ctis *mensasq; per omnes*. &c. ⁶ Propriè sunt receptacula illa in
 quibus defluit mustum ex torculari, sed hic pro *hydriis* posuit. ⁷ A-
 polante. ⁸ Vox Ecclesiastica. ⁹ Indeficientes; Reddit enim
 Auctor, *nutriens racemos spiritalis pampini semper amantate victu*.
 Cor: in omnibus Imp: excepto *Fabricii* codice, legitur di-
 citur in occiduas.

§. 2.

§. 2. De filio Reguli, absente Domino,
verbo sanato. Joa. 4.

Regulus hinc nato quidam moriente rogabat
Flebilis, & supplex Dominum ¹¹ quò viseret ægrum
Febre laborantem puerum, trepidamq; vetaret
Labi animam de ¹² sede sua; Tunc larga Potestas
Credenti quæ nulla negat, ¹³ nec dona retardat
Velocem comitata fidem, sermone salutem
Concedens facili, *vivit jam filius*, inquit,
Perge tuus. Quantum imperii fert iussio Christi!
Non dixit *Victurus erit*, sed *Jam* ¹⁴ quia *vivit*;
More Dei, qui cuncta priusquam nata videndo,
¹⁵ Præteritum cernit quicquid vult esse futurum.

§. 3. De eo quod Dominus loca
peragravit, cunctos sanando
languores. Math. 4. & 9.

Inde salutiferis incedens gressibus urbes,
Oppida, rura, casas, vicos, castella peragrans
Omnia, depulsis sanabat corpora morbis.

§. 4. De Leproso à Domino
mundato. Math. 8.

Ecce autem ¹⁶ medio clamans ex agmine turbæ,
Leprosus poscebat opem, ¹⁷ variosq; per artus
Plus ¹⁸ candore miser; Si vis Domine, inquit, ab istis
Me maculis mundare potes: Volo, Christus ut inquit
¹⁰ Ms. & Quid Imp. ita habent hunc versum, *Post Reguli*
nato quidam moriente &c. Sed non patitur metri ratio
¹¹ It. ¹² Corpore. ¹³ Nec sua differre conferre beneficia, quæ
semper æquæ & promptam comitantur fidem. ¹⁴ Quod
Sensus est. Non minus novit Deus quicquid vult esse futurum, quam
si jam præteritum esset. ¹⁶ Ms. *medie*. ¹⁷ Variegatos, vel Vari
infirmitate persusos, ¹⁸ Leprà candidā, quam Latini *vittiliginem*.
Con.

Confestim redit ¹⁹ una cutis, ²⁰ proprioq; decore
 zeta ²¹ peregrinam mutarunt membra figuram;
 inq; suo magis est vix agnitus ille colore.

§. 5. De Socru Petri febricitante
manus Dominica tactu
Sanata. Math. 8.

Forte Petri ²³ validæ ²⁴ torrebat ²³ lampadis æstu
 Febris ²⁵ anhela Socrum, ²⁶ dubioq; in funere pen-
 Sautia sub ²⁸ gelidis ardebat vita ²⁸ periclis, (dens
 immensufq; calor ²⁹ frigus lethale ³⁰ coquebat.
 At postquam fessos Domini manus attigit artus,
 igneus ardor abit, totiq; extincta medullis,
 Fonte latentis aquæ cecidit violentia flamma.

§. 6. De Spirituum expulsionem
nigrorum, & populis à diversa
clade salvatis. Math. 4.

Quinetiam rabidas nigrorum depulit iras.
 Spirituum, ³² ne flatus atrox laceraret iniqua
 esse homines, operisq; Dei vexaret honorem,
 quem nōrat non esse Dei, passimq; catervas
 et prius innumeras pulso languore salutē
 reddidit, & varia populos à clade levavit.

e,
us

is

qui

legit

radio

que

is

quam

Varia

gine

Con

acci ἀλγος vocant. 19 Lævis & unius coloris. 20 Ms. de corpore
 21 Morbo superinductam. 22 Ms. Jam. 23. Ingentis ardoris
 petu. 24 Quid: Impp: torquedat. 25 Quæ illam crebro Spiritum
 ere cogebat. 26 Ambigua inter sanus & vitam pendens, ut in Op.
 27 Agra. 28 Periculo gelida mortis, vel ante gelidam
 item. 29 Frigus quod mortem subsequitur. 30 Præcedebat,
 inducere festinabat. Op. Passio: gelidaq; mortis aduentus nimis
 batatur flammâ membrorum. 31 Christo, quæ est fons aquæ salientis
 vitam æternam. Joa. 4. 14. 32 Ordo est. Ne flatus i. e. Spiri-
 5. 7;

S. 7. De Tempestate Maris, imperio
Domini sedata. Math. 8.

INde marina petens, arentes gressibus algas
Pressit, & exiguae conscendens roboracymbæ
Æquoreas intravit aquas, Dominumq; sequentes
Discipuli placido ³³ librabant carbasa ponto.
Jam procul à terris fuerat ratis, aëtaq; ³⁴ flabris
Sulcabat medium puppis secura profundum,
Cum subito fera surgit ³⁵ hyems, pelagusq; procellis
Vertitur, & trepidam quatiunt vada salsa carinam.
Perculerat formido animos, seseq; putabant
Naufraga littoreis jam tendere brachia saxi.
Ipse autem placidum carpebat pectore somnum
³⁶ Majestate vigil, ³⁷ quia ³⁸ non dormitat in ævum,
Qui regit Israel, neq; prorsus dormiet unquam:
Ergo ubi pulsa quies, cunctis ³⁹ clamantibus una
Voce simul, *miserere* ⁴⁰ Deus, *miserere, perimus,*
Auxilio succurre pio: nil vota moratus
Exurgens Dominus, validis mitescere ventis
Imperat, & dicto citius tumida æquora placat.
Non erat illa feri pugnax audacia ponti,
In Dominum tumidas quæ surgere cogeret undas,
Nec metuenda truces agitabant flamina vires,
Sed lætum ⁴¹ exiliens Christo mare compulit imum
⁴² Obsequio ⁴³ fervere fretum, rapidoq; volatu
Moverunt avidas ⁴⁴ ventorum gaudia pennas.

ritus atrox, quem nōrat non esse Dei lacer. homines etc. ³³ Mapp. ge.
derabantur vela carbasina i.e. navigabant. ³⁴ Ventis. ³⁵ Te
pestas. ³⁶ Quoad naturam Divinam. ³⁷ Quid. Impp. qui.
Psal. 121. 4. ³⁹ Ms. Lachrymantibus. ⁴⁰ Quid. Impp. citius.
Præ maxima lætitia Christo quasi exiliens. ⁴² Alacritate obsequio Patri
⁴³ Quid. Impp. servire. Sed lectio Ms. ex Auctoris pro. Mat.
confirmatur, ⁴⁴ Venti gaudentes. Atqui
Sed pro
tur pro

**§. 8. De duobus à legione demonum
curatis, illis in porcos missis.**

Mat. 8. Marc. 5. Luc. 8.

Nterea placido transectus ⁴⁶ marmore, puppim
Liquerat, & medios lustrabat passibus agros,
Cum procul è tumultis ⁴⁶ gemino stridore ruentes
profluere viri, quos non mala dæmone pauco
sed legio vexabat atrox, nexuq; cruento
æva catenatis ⁴⁷ gestantes vincla lacertis,
angebant quoq; pœna duplex : heu ⁴⁸ dira furoris
conditio, ⁴⁹ qui vim patitur magis ille ligatur !
Tunc Domini præcepta tremens exire jubentis
piritus infelix, hominem non audet adire,
effugiem ⁵⁰ repetens quam Christum cernit habere,
sed pecus immunda gaudens sue, semper amicum
ordibus, atq; olido consuetum vivere cœno,
pro meritis petiere suis, ⁵¹ tristesq; phalanges
Porcorum tenuere gregem; niger, hispidus, horrehs,
talem quippe domum dignus fuit hospes habere.

§. 9. De Paralytico dimissis protinus

sanato pescatis. Mat. 9. Marc. 2.

Hinc alias Dominus ⁵³ pelago delatus in oras
Intravit ⁵⁴ natale solum, ⁵⁵ quo corpore nasci
evolvit, patriamq; sibi ⁵⁶ Pater ipse dicavit.

Mari. ⁴⁶ Ingenti vel quia duo vociferabant. ⁴⁷ Quid:
Imp. gestabant. ⁴⁸ Quid: Imp. dura. ⁴⁹ Qui insanie vim
Tollinet, cò magis necesse est illum vinculis constringi, ne sibi aut
aliis noceat. ⁵⁰ Quid: Imp. fugiens. alii reddens. ⁵¹ Dæmonum legio
egressa est in porcos ⁵² Imp. Porcinum. ⁵³ Quid: Imp. pelagi,
Patriam. Sed Marcus cap. 2. dicit hoc factum esse Capharna-
um. Mat. cap. 9. Nazareth videtur innuere, cui astipulatur Sedulius.
Atqui in Bethleem natus est non Nazareth aut Capharnaum: nasci
pro concipi aut educari accipiendum est. ⁵⁶ Pater hinc non ca-
tur pro Prima Trinitatis Persona, sed pro ipso Christo, alioquin sibi

Ecce aderant ⁵⁷ vivum portantes ⁵⁸ jamq; ⁵⁷ cadaver
⁵⁹ Bis bina cervice viri, lectoq; cubantem
 Vix hominem, cui vita manens sine corporis usu
 Mortis imago fuit, resolutaq; membra jacebant
 Officiis deserta suis, ⁶⁰ fluxosq; per artus
 Languida demissis pendebant vincula nervis.
 Hunc ubi virtutum Dominus conspexit egentem
 Robore, peccatis primum ⁶¹ mundavit ademptis
 Quæ ⁶² generant augmenta malis, ⁶³ miseroq; jacer
Surge, ait, & proprium scapulis attolle grabatum.
Inq; tuam ⁶⁴ discede domum. Nil iussa moratus
 Cui fuerat concessa salus, vestigia linguens
 Tandem aliena, suis letatur vadere plantis,
⁶⁵ Vectoremq; suum grata mercede revexit.

*S. 10. De prece Archisynagogi pro filia
 suscitanda & muliere à prostuvio
 sanguinis curata. Mat. 9. Luc. 8.*

PRincipis interea Synagogæ filia, ⁶⁶ clauso
 Functâ die superas moriens amiserat auras.
 At Genitor, cui ⁶⁷ finis edax spem prolis adultæ
 Sustulerat, sanctos Domini lachrymansq; gemensq;
 Corruit ante pedes, vix verba precantia fari

ponitur pro illi, nempe Christi. Voss: in suo Aristarcho lib. de Con
 c. 56. contendit sui & suus interdum esse Relativa, non semper
 ciproca apud Classicos. vide S. 25. hujus libri. 57 Hominem,
 etiamsi vivat, usu tamen membrorum privatur. 58 Ms. nam
 59 Quatuor. 60 Resolutos ut lin: preced: 61 Ms. confirmat.
 Sunt origo & causæ omnium majorum. 62 Quid: Impp: Misera
 jacenti. 64 Impp: descende. 65 Grabatum quo vehabatur. 66
 tremo die, vel fato functa. 67 Mors omnia consumens.

singultu quatiente valens, miserere parentis,
 Orbati miserere senis, modo filia, dicens,
 Unica virgineis nec adhuc matura sub annis
 Occidit, & misero Patris mihi nomen ademit:
 Affer opem, lapsamque animam per membra refunde
 Qui totum prestare potes, hæc inquit: & Auctor
 Lucis ad extinctæ pergebat funera, grossum
 Vix populo stipante movens, permixtaq; turbis
 ibat⁶⁸ inundantem mulier perpeffa⁶⁹ cruorem,
 Quæ magnas tenuarat opes, ut sanior esset,
 Exhaustâq; domo, nec proficiente medelâ,
 Perdiderat proprium pariter cum sanguine censum.
 Ast ubi credentis jam sano in pectore cœpit
 Dives adesse fides, mediis immerfa catervis
 Nititur aversi vel⁷⁰ filum tangere Christi.
 Posteriusq; latens, ⁷¹ subitam furata salutem
 Extrema de veste rapit, ⁷² siccisq; fluentis
 Damnavit patulas audax fiducia venas.
 Senferat ista Deus, cujus de fonte ⁷³ cucurrit
 Quod virtus secreta dedit, furtumq; fidele
 Laudat, & egregiæ tribuit sua vota rapinæ.

§ II. *De prædictæ suscitatione
 puellæ, Luc. 8.*

Ventum erat ad mœsti lugentia culmina tecti,
⁷⁶ Descentemq; domum, moriens ubi Virgo jacebat
 Extremum fortita diem, trepidusq; tumultus
 Omnia lamentis ululans implebat amaris,
 Funereosq; modos cantu lacrymante ⁷⁷ ferebat

Fluxum sanguinis. 69 Firma & viva. 70 Fimbriam vesti-
 menti. 71 Subitam consequuta salutem, furtim quasi tangendo.
 Vestimenti fimbriam. 72 Exsiccatis fluxibus sanguinis. 73 Con-
 tinxit, sive obturavit. 74 Manavit. 75 Sanitas, quam virtus
 secreta operata est. 76 Lacrymis & fletibus repletam. 77 Ms.
 gerebant. Quid: Impp: gerebant. 78 Pleriq; Impp: Tibicines, con-

⁷⁸ Tibicen, ⁷⁹ plangorq; frequens confuderat ædes.

Ponite sollicita conceptos mente dolores,

⁸⁰ Hic sopor est, Salvator ait, ⁸¹ nec funus adesse

Credite, nec somno positam lugete puellam.

Dixerat, & gelidâ constrictum morte cadaver

⁸² Spiritus igne foveat, verboq; immobile corpus

Suscitat, atque semel genitam bis vivere præstat.

Obstupuere animis, inopinaq; vota Parentes

Aspiciunt, ⁸³ versisq; modis per gaudia ⁸⁴ plangunt

§ 12. *De duorum sequentium
clamantium illuminatione
caecorum, Mat. 9.*

INde pedem referens geminos videt ecce sequentes
Cæcatos clamare viros, *Fili inclyte David*
Disce ⁸⁵ nocturnas ⁸⁶ extinctis vultibus ⁸⁵ umbras,
Et clarum largire ⁸⁷ diem. Quam credere tutum,
Quam ⁸⁸ sanum est cognôsse Deum! Jam corde videbam
Qui lucis sensere viam; tunc cæca precantur
⁸⁹ Lumina, ⁹⁰ defuso ceu ⁹¹ torpens ignis olivo,
Sub Domini ⁸⁹ micuere manu, ⁹² tactuq; ⁹³ sereno
Instaurata suis radiarunt ora lucernis.

tra metri rationem. Ms. *Tubicines*. ⁷⁹ Ms. *clangorque*, quæ si
lectio, non dubitandum est, quin Auctor scripserit *Tubicines*, ut
nostro Ms. non *Tubicines*. Quidam asserunt, in funeribus puerorum
five puellarum solos adhibitos fuisse *Tubicines*, sicut in funeribus virorum
Tubicines: constat tamen ex *Suet. Ovid. &c.* *Tibiis* aliquan-
dos esse Romanos in funeribus virorum. ⁸⁰ Mortua non est,
dormit. ⁸¹ Nec quasi mortuam sepeliendam esse putate. ⁸² Vir-
ritus sui virtute, vel, vitali calore. ⁸³ Mutato genere plangunt
præ gaudio lacrymas fundunt. ⁸⁵ Cæcitatem. ⁸⁶ Oculis
cæcatis. ⁸⁷ Lucem. ⁸⁸ Ms. *clarum*. ⁸⁹ Oculi illuminati
⁹⁰ Impp: *diffuso*. ⁹¹ Languens. ⁹² Salvatoris tactu ora

§ 13. *De energumeno surdo mutoque curato, Mat. 9. Luc. 11.*

Is ita dimissis alius producit æger,
 Multiplici languore miser, qui⁹⁴ voce relictus,
 Auditu vacuus, solo per inania membra
 zomone plenus erat, hunc protinus⁹⁶ ordine sacro
 curavit⁹⁷ versis Deus in contraria causis,
 zomonia vacuans, auditu & voce reformans.

§ 14. *De potestate curationis Discipulis data, Mat. 10.*

Nec minus interea proprios jubet omnia posse
 Discipulos, totisq; simul virtutibus implens,
 ait, & tristes morborum excludite pestes,
 ad⁹⁸ domui Israel (quia necdum nomine gentes
 iuxerat hoc omnes) cœlorum dicite regnum,
 zomoniis auferte locum, depellite lepram,
 Cunctaq; subductæ revocate cadavera vitæ.
 Impsisistis gratis, cunctis impendite gratis.
 Ecce velut hoc dicens: Ego vobis quippe ministris
 servandos committo greges, Ego deniq; Pastor
 bonus, & proprios ad victum largior agros.
 Quæ meis ovibus quæ sunt mea pascua vendat,
 Ecce in Apostolicas ideo prius edidit aures
 omnipotens, ut ab his jam sese Auctore Magistris
 reliquum doctrina fluens decurreret ævum.
 Qualiter ex uno Paradisi fonte leguntur
 quatuor ingentes procedere cursibus amnes,

visui restituta, propriis viderunt oculis. 93 Serenante. 94
 us. 95 Surdus. 96 Suo more. 97 Miseriæ causis depulsis,
 ne contrariis, sanâ scilicet mente sanoque corpore restitatis. 98
 Ms. & alii. Quid; Impp: domus repugnante metro. 99 Non om-
 & singula, sed indefinitè, cum ad doctrinam confirmandam o-

Ex quibus in totum sparguntur flumina mundum.

¹ Quisquis enim ² Deitatis opus, quod non habet ex se
Sed Domino tradente gerit, sub ³ nomine puro
Suscipiet, ⁴ puro dispenfet munere, possit
Ut ⁵ Dispensator, non ut Mercator haberi,
Davidicisq; modis vitam cantare futuram,
Intrabo in Domini requiem, ⁶ quia nescio mercedem.

§ 15. De Manu arida in Synagoga illico
restituta, Mat. 12. Mar. 3. Luc. 6.

EX in conspicuam Synagoga ingressus in aulam,
Aspicit invalidum ⁷ demisso corpore mancum,
Seminecem membris, non totum vivere, cuius
Arida torpentem ⁸ damnarat dextera partem,
Imperibq; medens, ⁹ gelidam recalescere ¹⁰ palmam
Præcipit, & reddi ¹⁰ divino more saluti.
Sicut semper agit, nil tollit & omnia reddit.

§ 16. De Lunatici cæci ac muti
sanatione, Mat. 12.

EN iterum veteres instaurans lubricus artes
Ille ¹¹ chelydrus adest, ¹² nigri qui felle veneni
Lividus, humano gaudet pinguescere tabo,
Quodq; per ¹³ alternos toties disperlerat ægros
Virus, in unius ¹⁴ progressus viscera fudit.

pus fuerit. Ms. & alii *Fundaque* : sed hæc vox nunquam consue-
tur cum Genitivo. 1 Desunt in Ms. hæc sex linee sequentes.
Sacrum ministerium. 3 Honestâ & sincerâ intentione absque
artibus. 4 Fideliter & absque turpis lucri studio exequatur.
1 Cor. 4. 2. 6 Quia turpi lucro non sum deditus. 7 Marcido.
& Op: Palsch: *dimenso*. Quid: *impp: demesso*. 8 Inutilem fecit
9 Manum torpentem. 10 Solo verbo aut nutu. 11 Vide tib.
§ 5. 12 Odio execrabili & inveterato præditus. 13 Alternos
illos inficiens, 14 Quasi ad malitiæ invidiæq; extremum. 15 C

Cui ¹⁶ vocem lumenq; ¹⁵ tulit, tripliciq; ¹⁷ furore
ex faucibus membra ¹⁸ tenens, ¹⁹ mutum quatiebat & orbem.
Tunc Dominus mundi, Lux ²⁰ nostra & ²¹ Sermo Pa-
Sordibus exclusis, oculos atq; ora novavit, (rentis
verbaq; per Verbum, per Lumen lumina surgunt.

*§ 17. De Ereptione mulieris per
annos 18. curvata, Luc. 13.*

Venerat & mulier morbo contracta vetusto
Non senio, ²³ tremebunda, gemens, incurva, caducis
vultibus, & solam despectans cernua terram.
²⁴ Quæ Domino miserante, ²⁵ juges post octo decemq;
Membra levat ²⁵ menses, cœlumq; & sidera tandem
Cernit, & ardentem Solis reminiscitur orbem.
Totum erecta videns; quia quos malus opprimit hostis,
ma petunt; quos Christus alit, sine labe resurgunt.

*§ 18. De quinque virorum millibus, quinque
panibus & duobus piseibus saturatis,
Mat. 14. Mar. 6. Ioa. 6.*

Cumque dehinc populum sese in deserta sequutum
(Ut typicus Moyses, verusq; Propheta ²⁶) videret
Antiquam sentire famem, majoribus ²⁸ actis

no abstulit. ¹⁶ Lingue & oculorum usum. ¹⁷ Clade, vel poenâ.
¹⁸ Affligens. ¹⁹ Mutum cacumq; compulit insanire, ut ipse vertit
adulins. ²⁰ Quid: Impp: vera. ²¹ Verbum Ioa. 1. 1. ²² Ob-
sceno spiritu ejecto. ²³ Hunc locum ita reddit Noster in Op: Paschi:
festu tremula, gemitibus anhela, scapulis curva, vultibus inclinata,
semperq; despectans humilem cernua depressione tellurem. ²⁴ Fa-
mici Quæ miserante Deo, &c. ²⁵ Continuos annos. ²⁶ Supple.
olim viderat populum Israeliticum in deserto fame laborantem, &
miraculo aluit. ²⁷ Qualem senserunt Israelitæ in deserto. ²⁸
Anti-

Antiquam monstravit opem, ²⁹ tunc alite multo
 Carnis opima dedit, geminis ³⁰ modò piscibus auxit.
 Sufficiens tunc Manna pluit; modò panibus amplum
 Quinq; dedit victum per millia quinq; virorum.
 Cætera turba latet, numero nec clauditur ullo
 Maxima parvorum legio, vel maxima matrum.
 Quòq; magis stupeas, cophinos ablata replerunt
 Fragmina bisseos, ³¹ populisq; vorantibus aucta
 Quæ redit à cunctis non est data copia mensis.

§ 19. *De ambulatione Domini super aquas,*
 & Petro mergente Domini manu
 levato, Mar. 14. Marc. 6.

IAmq; ³² senescentem gelidi sub cærulea ponti
 Oceano rapiente ³² diem, cum pallor adesset
 Noctis, & astringere induceret Hesperus umbras,
 Discipuli, solo terris residente Magistro,
 Undosum petiere salum, fluctuq; tumente
 Torva laborantem jactabant æquora puppim;
 Adversus nam ³³ flatus erat, tunc noctis opacæ
 Tempore, calcatas Dominus superambulat undas,
 Et vasti premit arva freti, ³⁴ glaucisq; fluentis
³⁵ Circumfusa sacras ³⁶ lambebant ³⁵ marmora plantas
 Miratur stupefacta cohors, ³⁷ sub calle pedestri

Miraculis. ²⁹ Tempore Moysi. ³⁰ Turbâ Christum comitante
³¹ Ordo & sensus est. Copia tanta non est data, quæ i. e. quam
 redit à cunctis mensis, utpote aucta populis vorantibus. ³² Sole
 occidentem. ³³ Ventus. ³⁴ Fluctibus glaucis: maris enim
 tranquilli color glaucus est seu viridis. ³⁵ Aquæ substratz.
 Leviter tangebant. ³⁷ Aquas marinas (per quas tanquam vias,
 runtur naves) expansas fuisse, quasi sub calle Christi pedibus præ-
 rato: i. e. Christum non aliter super mari ambulasse, quam si semel
 terrestri iter fecisset. Quid: Imp: calce pedestri. Forte legendum, co-

uxit
olum

Navigeras patuisse vias, at Petrus ³⁸ amicam
Doctus habere fidem, Christumq; agnoscere semper,
In medias descendit aquas, quem dextra levavit
habentem Domini, nil tanto in gurgite passum:
Cui portus fuit illa manus, ³⁹ pelagiq; viator
Libera per ⁴⁰ vitreos movit vestigia ⁴⁰ campos.

§ 20. De cunctis in Genesar infirmis sanatis fimbria Dominica tactu, Marc. 6.

Genesar inde ⁴¹ solum Domino veniente, coloni
Infirmos traxere suos, ut fimbria saltem
Vix attacta Dei, morbis ⁴² medeatur acerbis,
Et quotquot retigere, ⁴³ jugem sentire salutem.
Quam pretiosa fuit quæ nunquam vendita vestis!
Ipsa omnes modici ⁴⁴ redimebat ⁴⁵ munere fili.

§ 21. De filia Cananæ à Domino liberata, Mat. 15. Marc. 7.

Inc Tyrias partes Sidoniaq; arva petentem,
Anxia pro ⁴⁶ natæ vitio (quam spiritus ⁴⁷ atrox
Exabat stimulis) mulier Cananæa rogabat,
E canibus confessa parem, qui ⁴⁸ more sagaci
Semper odoratæ recubant ad limina mensæ,
Assueti ⁴⁹ refluas Dominorum lambere micas.
Ox humilis, sed celsa fides, quæ sospite natâ
De cane fecit ovem, ⁵⁰ gentisque in sentibus ortam
Compulit Hebræi de ⁵¹ gramine vescier agri.

tante
quante
Sole
enim
petuam.
as, morbo;
rzedu
semite
n, et
Navi

alle pedestri. 38 Quasi sibi familiarem. 39 Pelago insistent. 40
Soleadas vitrei coloris. 41 Ms. corr: Solo. Quid: Impp: Soli. 42
enim: Id: Impp: mederetur: sed repugnat quantitas. 43 Subitam, vel
petuam. 44 A morbis liberabat. 45 Fimbriâ suâ. 46 Filiæ
as, morbo; erat enim dzmoniacæ. 47 Quid: Impp: atris.
rzedu Sagaciter, ut in Op: Pasch: Quid: Impp: nare sagaci. 49
semite dentes. 50 Inter Ethnicorum spina. 51 In metaphora ovis

§ 22. *De diversorum totius vulgi curatione morborum, Mat. 15.*

Alta dehinc subiens montis juga, plebe sequente
 Millia cæcorum, claudorum millia passim,
 Leprososque simul populos, furdasque catervas,
 Invalidasque manus, & quicquid debile vulgi
 Venerat, in priscum componit ⁵² moribus usum,
 Et ⁵³ revocata suis ⁵⁴ attemperat organa nervis.

§ 23. *De saturitate quatuor millium virorum, ex 7. panibus, paucisq; pisciculis, Mat. 15. Mar. 8.*

Dumq; medens ægrum refovet virtute ⁵⁵ tumultu
 Tertia ⁵⁶ lux aderat, ⁵⁷ steriliq; in cespite null
 Contigerat plebs tanta cibum, nimiosque labores
 Nutribat ⁵⁸ geminanda fames, si saucia ⁵⁹ callem
 Turba per ingentem dapibus jejuna rediret.
 Quâ flexus pietate Deus, qui semper egentum
 Panis adest, victumque locis ⁶⁰ sine frugibus inferi,
 Pisciculis paucis, & septem panibus ⁶¹ agmen
 Pavit ⁶² enorme virum, præterque ⁶² infirma secunda
 Sexus & ætatis, saturavit quatuor illic
 Millia vescentum; plus ut mireris, & auctas
 Disce fuisse dapes, ⁶³ epulas nutritivit edendo
 Vulgus, & attrita creverunt morsibus esca.

perstat. ⁵² Ita ut membra moveri possent. ⁵³ Restituta
 Aptat. ⁵⁵ Populum. ⁵⁶ Dies. ⁵⁷ Deserto. ⁵⁸ Non
 fame ex præteritis diebus contracta premebantur, sed etiam
 metu, dum quisq; domum rediret, ⁵⁹ Viam anfractuosa
 esse solet in desertis. ⁶⁰ Sterilibus. ⁶¹ Ingentem turbam.
 Foeminas & parvulos. ⁶² Dum cibos vorabat populus, magis
 64

Reliquiasque suas sportarum culmina septem
 expavit fugitiva fames, ubi ⁶⁵ fragmine sumpto
 fidit abundantem ⁶⁶ modico de femine messem.

§ 24. *De transfiguratione Domini, &
 Moyse pariter Eliâque monstrato,*
 Mat. 17. Mar. 9. Luc. 9.

Nec tamen humano quamvis in corpore Christum,
 Matris ab occasu mortalia membra gerentem,
 clam fuit esse Deum; quia non absconditur unquam
 Urbs in monte sedens, modio nec subditur ardens
 cychnus, ⁶⁹ anhelantem sed spargens altius ignem,
 cunctis lumen agit, ⁷⁰ radians nam testibus amplo
 discipulis fulgore tribus, velut igneus ardor
 solis, in ætheream versus splendore figuram,
 vicerat ore diem, vestemque ruentibus ipsam
 candida forma nivis Domini de tegmine fulsit.
⁷¹ meritum sublime trium, quibus illa videre
 contigit in mundo, ⁷² quæ non sunt credita mundo!

ut epulæ. 64 Sensus est. Populus saturatus, & jam fame libe-
 tus, expavit, i. e. miratus est suas reliquias, quæ septem adimple-
 rent sportas: 65 Collectis fragmentis. 66 Septem panibus & pau-
 cis pisciulis. 67 Ordo & sensus est. Nec tamen fuit clam i. e.
 clam Christum esse Deum, quamvis gerentem ab occasu Matris
 e. d. mortali Matre membra mortalia in corp: humano. 68 A
 mortali Matre: videtur enim occasum posuisse pro mortalitate, sicut
 lib. 4. § 21. dixit occidua sorte pro mortali conditione. Vel. Per
 casum intelligit lapsum, ita enim reddit Auctor in Op: Paschi: d. ma-
 tris generationis occasu; cujus forte hic est sensus, d. materni (hu-
 mani scilicet) generis lapsu, Christum mortalia traxisse membra. Ob pec-
 catum enim Adami, ipse omnesq; posterius mortalitatis legi subditi
 ut. 69 Velocem, ut lib. 1. §. 10. vel, Radiantem. 70 Ordo
 sensus est. Nam testibus, i. e. presentibus tribus Discipulis Chri-
 stus: amplo fulg: velut ign: ard: Solis versus spl: in ætheream fi-
 guram, ore i. e. oris maiestate & splendore vicerat diem, &c. 71
 meritos. 72 Ut pote iis indigno. Op: Paschi: quæ mundus non me-
 ritus advertere. Per non credita, intelligit Nebris: incredibilia.

Quid quod & Eliam, & clarum ⁷³ videre Möysen;
 Ignotos oculis viderunt lumine cordis,
 Ut major sit nostra fides, hunc esse per orbem
 Principium ac finem, hunc simul Alpha viderier hunc
 Quem medium tales circumfulsere Prophetæ:
⁷⁴ Alter adhuc vivens, ⁷⁵ alter stans limite vitæ.
 Sidereoq; sono, *Meus est hic filius*, aiens,
 Ostendit verbo genitum vox Patria Christum.

*§. 25. De lunatico cujusdam filio
 patris supplicatione salvato*

Mat. 17. Marc. 9. Luc. 9.

Postquam corporeos virtus regressa per artus,
 Texit ⁷⁷ adoratam carnis velamine ⁷⁷ formam
 Seq; palam Dominus populis dedit, ecce repente
 Vir humilis mæsto dejectus lumina vultu
 Procedit, supplexq; manus, & brachia tendit,
 Imploratq; gemens, unus mihi filius, inquit,
 Est Domine, horrenda lacerat quem spiritus ira,
 Nec linoquit, nisi mergat aquis, aur ignibus atris
 Opprimat, atq; animam dubia sub morte fatiget.

⁷³ Quid: Impp: virtute: ⁷⁴ Quia expers mortis vivus in co
 raptus est. 4. Reg: 2. 11. ⁷⁵ Etiam si mortuus sit Moyses, ad
 testum tamen & vicissimum vixit ætatis annum, quum neq;
 caligaret, nec viriditatem amisisset. Deut. 34. 7. Quæ periodus
 ultimus longissimæ, post Moysen, vitæ terminus & limes. Hunc
 Auctoris sensum patet ex Op. Pasch: cujus hæc sunt verba, quæ
 alter adhuc vivaci senio perfruatur, alterius finalem luminis metam
 humane sortis excedat cursus. Quidam ex antiquis volunt Moysen
 gis promulgatorem, & Eliam insignem Prophetam, Servatoris
 transfigurationi adfuisse, ut Eum tam Legis quam Prophetarum
 minum fuisse, atq; legem & Prophetas illi testimonium perhibere
 significaretur. Impp: omnes limine mortis. ⁷⁶ Sensus est. Per
 quam gloriosa & coelestis illa, quam Christus in transfiguratione
 induerat species, ex mortali corpore recesserat. ⁷⁷ Deitate

Hunc precor expulso, miseratus utrumque, furore
Redde mihi, vel redde⁷⁸ sibi, ⁷⁹ ne ⁸⁰ cæca potestas
Expellat trepidam ⁸¹ subtracto lumine vitam.
Dixerat, & genua amplectens, genibusq; volutans
Hærebat, Dominusq; pio jam pectore votis
Annuerat, tunc⁸² prædo furens, ac noxius hostis
Cui possessa diu est alieni⁸³ fabrica juris,
Perversâ migrare domo compulsus, in iram
Tollitur accensam, correptaq; ⁸⁵ carpere membra
Niritur, & frustra Domino prohibente laborans
Fugit in obscuras puero vivente tenebras.

§. 26. *De statere reperto in ore piscis
ad solvendum Domino jubente
tributum. Mat. 17.*

R Ex etiam solus Regum, & Dominus⁸⁶ Dominantum
Non dedignatus Petro piscante tributum
Solvere Cæsareum, medii de gurgite ponti
Hamum ferre jubet ⁸⁷ gèrulum⁸⁸ didrachmatis aurei.

⁷⁸ Vossius in *Aristarcho Lib. de Constr. c. 56.* ait sibi, hoc in loco non
esse Reciprocum, sed Relativum pro illi: At pace tanti viri dixe-
rimus esse Reciprocum; Et sensus est, Redde meum filium mihi,
vel redde ipsum sibi, qui jam non est membrorum & actionum sua-
rum dominus. Sin sibi sit Relativum ut vult Vossius sensus erit, hoc be-
neficium *mihi* vel *illi* indulgeas, ne cæc: pot: &c. ⁷⁹ Ex: Pars
hec. ⁸⁰ Luci inimica. ⁸¹ Sublatâ hujus vitæ luce.
⁸² Spiritus impurus. ⁸³ Domini alterius domicilium. ⁸⁴ Infaustâ.
Eodem sensu quo apud Plaut: *perversus dies*, vel cujus usum Dæmon
perverserat. Op: Paschi: *perversa domus habitaculo migraturus*, unde
& nostra confirmatur lectio. Ms. *pervasta*. Quid. Impp. *pervasta*,
quod *Nebris*; reddit, *quam violenter invasit*. ⁸⁵ Torquere, vel, dis-
cerpere. ⁸⁶ Impp: omnes, *Dominorum*. ⁸⁷ Bajulum. ⁸⁸ Nas-
quam apud probatos Auctores legitur *didrachma* tertiæ deci: Eo tamen
In-

⁸ Incola mox pelagi pendentia fila momordit,
Iussa tributa ferens, graviorq; onerante metallo,
⁹⁰ Vilis honor piscis pretio maiore pependit.

§. 27. De eo quod Discipulis de Primatu
percontantibus humilem dixit fore
majorem. Mat. 18. Marc. 9. Luc. 9.

Discipulisq; suis se percontantibus, *aula*
Cœlestis regni quis possit major haberi,
Ut Deus & Doctor mirabilis, omnibus, inquit,
Celsior est humilis, cunctisq; potentior ibit
Qui cunctis subiectus erit, seseq; minorem
⁹¹ Demissa cervice ⁹² feret velut ista videtur
Parvulus, & monstrat puerum consistere parvum.
Scilicet ingenium teneri sectemur ut avi
Non annis sed mente jubet, quia mollior ætas
Nil pompæ mortalis amat, non ambit honorem,
Nec ⁹³ resupina tumet, sic puræ semita vitæ
Quantum ⁹⁴ prona solo, tantum fit proxima cœlo :
⁹⁵ Mens etenim vergens altum petit, altaq; vergit,
Inferiorq; gradus quò vult descendere surgit.
⁹⁶ Ecce humilem Dominus de stercore tollit ⁹⁷ egenum,

usus est Baronius in Annal. & ob id à Casaubono reprehenditur: Sæpe
occurrit didrachmum, didrachmus & aliquando didrachma prima
Didrachmum erat vel argenteus vel aureus nummus: quando aureum
significat, idem est cum statere aureo Attico, & duas auri, vel viginti
argenti drachmas valet. vide Gronov. de Pecun. Vet. Lib. 2. c. 8.
Et Matth. Host. Hist. rei nummarie Lib. 5. c. 8. §. 1. 89 Piscis
⁹⁰ Ipse Auctor ita reddit, piscisq; vilissimus pluris valet boni
ponderis alieni, nempe aurei, quam proprii. ⁹¹ Humili & non con-
tumaci. ⁹² Quid: Impp. gerit. ⁹³ Erecta & superba: Superbi
enim tam erecto statu incedere solent, ut in cœlum eorum ferantur
oculi, haud secus ac supinatorum. Et pro arrogante supinum dixit
Pers. Sat. 1. lin 129. ⁹⁴ Humilis. ⁹⁵ Op. Pasch. men. enim ver-
gens erigitur, erecta devertitur, inferiorq; cordis incessus quo descende-
nititur, sublimatur. ⁹⁶ Psal. 113. 7. ⁹⁷ Quid: Impp. egentem.

CARMINUM. LIB. IV.

73

Et facit egregios inter residere tyrannos:
 Et contra tumidum pugnaci mente rebellem,
 Precipitem cœlo sub tartara jussit abire.
 Parva loquor si facta Dei per singula curram,
 Et speciale bonum, cùm sit generale, revolvam.

8 Sensus videtur esse; Si omnia Divini Numinis opera, quibus si-
 millatim explicandis nulla oratio par esse potest, percurtendo recen-
 dere velim, frustra sim, cùm non nisi summatim & in genere inno-
 tescere possint. vel forte sic: Si singula Christi miracula cum Sin-
 gulorum hominum utilitate conjuncta evolvere velim, quicquid
 dixero minus erit, cùm non ad hanc vel illam hominum speciem, sed
 totum genus fructus eorum redeat.

LIBER

LIBER QUARTUS.

§. 1. De Divite Regnum Dei intrare non potente. Mat. 19.
Marc. 10. Luc. 18.

JAm placidas Jordanis item transgressus arenas,
¹ Judææ sectatus iter, ² sine nomine mœstum
 Vulgus, & innumeras relevans à ³ clade catervas,
⁴ Suscipit infirmos, & dat discedere sanos.
 Nil igitur summo de se sperantibus unquam
 Difficile est conferre Deo, ⁵ cui prona facultas
⁶ Ardua planare, & curva in directa referre,
⁷ Nam quicquid natura negat, ⁸ se Judice præstat.
 Namq; foramen acus, sicut penetrare camelus
 Membrorum ⁹ præ mole nequit, sic dives opima
 Fertilitate tumens, tenuem non possit adire
 Cœlestis regni ducentem ad limina callem,
 Ni Genitor rerum (qui mundum lege coercet
 Et nulla sub lege manet, cui ¹⁰ condere velle est,

¹ Veniens in eam partem Judææ quæ est trans Jordanem. ² laborans morbis ut vix nominari vel enumerari possent. ³ refert sine nomine ad vulgus, & interpretatur, Ignobiles quosdam homines. Sed hunc non esse sensum Auctoris, ex ipsius patet propositio sic se habet, passim vulgus immensum & catervas omni varietate infirmorum sine nomine curavit innumeras. Quid: Impp: sine nomine infirmorum infirmitatibus. ⁴ Ad suam curam admittit. ⁵ Cui facillime est. ⁶ Esa. 40. 4. ⁷ Impp: Et. ⁸ Se omnium rerum domino & Arbitro existente: ⁹ Ms. pro. ¹⁰ Quia solo Dei

CARMINUM. LIB. IV.

35

iem frons nulla videt, sed ¹¹ totum conspicit ipse)
impossibile est homini dixisset, & alto
sibile est jus omne Deo, ¹² multisq; molestum
 vitibus tandem faceret mitescere censum.
 Nam proprias bene tractat opes, cœloq; recondi
 thesauros vult ille suos, ubi quicquid habetur
 non mordax ærugo vorat, non ¹⁴ tinea fulcat,
 nec malè defossam famulatur furibus aurum,
 junis ¹⁵ quicunq; cibum, sitientibus haustum;
 ospitibus tectum, nudis largitur amictum,
 olatur nexos in carcere, perfovet ægros,
 Atq; aliis largus, sibi tantum constat egenus.
 Nec dubiè in cœlum ¹⁷ substantia pervenit illa,
 quæ Christo collata datur sub ¹⁸ paupere forma,
 quæ damnis augmenta capit, quæ spargitur ut ¹⁹ sit,
 quæ perit ut maneat, quæ vitam ²⁰ mortua præstat.

S. 2. De Duobus cæcis poscentibus à Do- mino illuminari. Mat. 9.

Præterea Dominus geminos considerare cæcos,
 Dum quoddam transiret iter, comitante caterva,
 conspicit, ²¹ extinctæ poscentes ²² munera ²³ formæ,
 lebilibusq; vagas implentes vocibus auras.

nutu omnia sunt condita. Gen. I. 11 Omnia. 12 Sensus est:
 nisi tandem modum doceret quo opes, plerisq; divitibus exitiosæ
 onerosæ, ad eorum salutem & beatitudinem conducere possent.
 Ordo est, nam quicunq; largitur cibum jejunis &c. ille bene
 tractat proprias opes, &c. 14 Malè producit prim. syll: contra
 auctoritatem Ovid. Hor. Juv. Mart. &c. quam tamen ante Nostrum
 produxerat Seren. Samonicus. 15 Ms. cor: qui ferre. 16 E con-
 tra dicit Juvén: Esto, ut nunc multi, dives tibi, pauper amicis.
 17 Census, sive patrimonium. 18 Mat. 25. 40. 19 Retineatur,
 inveniatur. Eccl: 11. 1. 20 Perdita, opinione aliorum, 21
 Nec

Nec cunctata ²³ solens pietas inferre salutem,
 Quæ sensit flagrare fidem, mox lumina tangens
²⁴ Evigilare iubet, quæ somnus presserat ingens,
 Atq; diu clausas reserans sub fronte ²⁵ fenestras,
 Ingrediente ²⁶ die fecit discedere ²⁷ noctem.

*S. 3. De sanatione cecorum & claudorum
 multorum, & arefacta verbo ficul-
 nea. Mat. 21. Mar. 11.*

HInc ²⁸ repetita sacri gradions per mœnia templi,
²⁹ Lumina cæcis dedit, & ³⁰ vestigia claudis.
 Talia ³¹ Davidicam post facta reliquerat urbem,
 Bethania vicina petens, eademq; reversus
³² Clarescente die properabat visere tecta :
 Ecce autem mediis astans sublimis in arvis
 Frondea ficus erat, cuius in ³³ robore nullum
 Repperit eluriens lustrato ³⁴ stipite ³⁵ pomum,
³⁶ Arboreisq; comis : Jam nunc ex germine ³⁷ vestro
 Nullus, ait, fructus reliquum generetur in ævum.
 Confestim viduata suis ³⁸ ficulnea succis
 Aruit & siccis permansit mortua ramis.
 Omnis enim quicumq; Deo nil fertile nutrit,
 Ceu sterilis truncus, lignis æquabitur ustis.
 At ³⁹ justus palmæ similis florebit amœna,
 Semper habens frondes, & tanquam ⁴⁰ Libana cedrus
 Multiplicandus adest, & vertice sidera tangit.

Excæcatorum oculorum: 22 Officia vel usum. 23 Solita. Eadem
 voce utitur & Plantus. 24 Aperiri. 25 Oculos. 26 Lumen.
 27 Tenebras. 28 Quæ sepe repetebat frequentabatque
 Oculorum usum. 30 Pedum usum. 31 Hierosolymam, vel
 tius Sionem. 32 Mane subsequentis diei. 33 Ramis. 34
 robore. 35 Recte de ficu dicitur pomum: significat enim quem
 arboris fructum esui aptum, unde Colum: pomum pruni dixit, &
 nuces appellavit poma. Sunt vero qui volunt pomi nomine signifi-
 cantum fructus qui molliore teguntur corio. 36 Frondibus. 37 Quæ
 Impp. Vasto. 38 Scilicet Arbor. 39 Psal. 92. 12. 40 Quidam

S. 4. *De muto reddita loquela Da-
mone pulso. Luc. 11.*

Post oblatus ei virtutem sensit ⁴¹ Herilem
⁴² Infans sermone carens, quem faucibus ⁴³ arctis
Angebat ⁴⁴ vis clausa mali, ⁴⁵ vitiumq; tacendo
Prodiderat. Sed cuncta solens infirma levare
Conditor obsessa pepulit de fauce ⁴⁶ latronem,
Et voci patefecit iter, ⁴⁷ nexuq; soluto
Muta diu tacitas effudit lingua loquelas.

S. 5. *De Dimissis mulieri peccatis,
qua Dominicos pedes lavit
lacrymis, tersitq; capillis. Luc. 7.*

Post Dominus Pharisea petens convivia coenæ,
Orantis dapibus sese ⁴⁸ impertivit amici.
Tunc mulier (quam fama ⁴⁹ nocens, & plurima vitæ
Mordebant delicta suæ) clementia supplex
Corruit amplectens ⁵⁰ vestigia, quæq; profusis
Irigat incumbens lacrymis, & crine soluto
⁵¹ Tergere nec cessat, nec sacras lambere plantas,
Unguento fragrante fovens, sententia donec
Leta Dei (quem ferre manum non pœnitet unquam,
Si nos pœniteat veterem ⁵² quæsisse ruinam)
⁵³ Vade, fides tua te, mulier, salvavit ab omni,

animam corripunt. 41 Christi Domini. 42 Dæmoniacus mu-
li. 43 Quid: Impp: atris: 44 Dæmon latens. 45 Tacendo
antam publicat insaniam. Patch: Op: 46 Dæmona illius fauces oc-
cupantem. 47 Scil: Lingua. 48 Quid: Impp: impartivit. 49
Mala. 50 Pedes. 51 Ms. Tergere nec sacras nec cessat lamb. plan-
tis. Quid: Impp: Nec tergere sacras nec cessat lamb. plantas. 52 Ms. Sensisse;
sed recentiore manu videtur hæc vox esse corrupta; apparent enim
vestigia communis lectionis. 53 Quid. Impp. vade fides mulier.

H

Dixisse

Dixisset, quodcunq; ⁵⁴ maligessisse videris.

Utere pace meâ. Magna est medicina fateri

⁵⁵ Quod nocet abscondi; quoniam sua vulnera nutrit

Qui tegit, & plagam trepidat nudare medenti.

En polluta diu ⁵⁶ modicum purgata recessit

Per gemitum, propriiq; lavans in gurgite fletus,

⁵⁷ Munda suis lacrymis ⁵⁸ rediit, deterfa capillis.

§. 6. De Dæmonis expulsionē fatentis

ipsum esse Christum, & silentio im-

perato. Mat. 8. Marc. 5. Luc. 8.

JAmq; Capharnæ Synagogam intraverat urbis

Rite docens populos, quem cum vidisset iniquus

Humano sub corde latens, clamore protervo

Spiritus infremuit ⁵⁹ Quid nobis & tibi, dicens,

Perdere nos heu Christe venis? Scio denique qui sis,

Et Sanctum cognosco Dei. Nec plura locutus

⁶⁰ Imperio terrente tacet, hominemq; ⁶¹ reliquit

Pulsus, & in vacuas fugiens evanuit auras.

⁶² Sic etiam variis finem languoribus esse

Fecit, & excludos semper reticere coëgit

Dæmonas, ac talem prohibet se pandere testem,

Olim quippe ferox, & nigræ mortis amator

Ille nocens ⁶³ anguis, dejectus culmine cœli

Cum pompis sociisq; suis, omniq; nefandæ

Agmine militiæ, Christum quem noverat illic

Conspicit in terris, velamine carnis opertum,

Et gemit esse homini ⁶⁴ Dominum virtutis amicum.

tua te salvavit ab omni: Ordo est, mulier vade, fides tua sal. te

omni malo quodcunq; mali videris gessisse. 54 Quid. Imp.

malum, alii malo. 55 Illud quod noxium vel lethale si abscondi-

tur. 56 Parvi gemitus afflictione purgatur. Op. Pasch. 57 Sentis

est, Mariam gratiâ & misericordiâ Christi à peccatis mundatam esse

ob pœnitentiam. fidem & amorem, quæ testata est

Servatoris pedes lacrymis lavando, cosq; capillis detergendis

58 Imp. redit & deterfa. 59 Hellenismus. Quid tibi nobiscum

60 Scil. Christi imperantis majestate perterritus. 61 Imp. relinquit

62 Imp. Hic. Op. Pasch. similiter, quod confirmat lectionem

63 Lucifer Diabolorum princeps. 64 Christum. §. 7. 4. S.

§. 7. De Muto & Surdo, qui ad tactum
manus Dominica, & locutus est,
& audivit. Marc. 7.

DUmq; Tyri transgressus iter, Sidonia rursus
Arva legens, placidas Dominus calcaret arenas,
Curavit⁶⁵ gemino miserum spiramine clausum,
Qui vocem non ore dabat, non aure trahebat,
⁶⁶ Sidereæq; manûs ruptis⁶⁷ penetralibus omnes
Attactu patuere⁶⁸ fores, latusq; repente
Audiriq; loquens⁶⁹ meruitq; audire loquentes.

§. 8. De Cæco in cuius oculum expuit
Dominus, & sanatus est.
Marc. 8.

TU quoq; virtutis sensisti munus⁷⁰ Herilis
⁷¹ Procumbens oculis, cuius in lumina Christus
Expuit, & ⁷² speciem simulatæ mortis ademit.

§. 9. De Copia Piscium, quæ duas
implevit, Domino iubente
navicular. Luc. 5.

HInc majora docens populos cœlestia, verum
Se⁷³ referat sermone Deum, turbasq; frequentes,
Quæ nimis irruerant, cupiens vitare parumper,
Stagna petit, parvaq; sedens Simonis in alno,

Gutturæ & auribus i. e. Vocis & aurium privatum officiis, ut in
Pa sch. ⁶⁶ Cœlestis, nempe Christi. ⁶⁷ Claustris vel im-
pedimentis. ⁶⁸ Oratq; aures. ⁶⁹ Impetravit, vel valuit. ⁷⁰
Christi. ⁷¹ Oculis captus imitatus est Noster Lucanum, sub finem
lib. 3. procumbunt oculi; stat lumine rapto Attonitus &c. ⁷² Cæ-
citatem, quam innuit esse mortis speciem. ⁷³ Manifeste ostendit.
§. 7. Stagnum Genesareth, quod aliis Lacus Tiberiadis, vel Mare Ga-
Littore

Littore sistentem ⁷⁵ firmabat ab æquore plebem.
 Et dictis jam finis erat, tunc altius actam
 In pelagus iubet ire ratem, vastoq; profundo
 Retia demitti piscantia, quæ nihil omnem
 Claudere per noctem ⁷⁶ vacuo potuere labore.
 Simon paret ovans, & ⁷⁷ aquosis gentibus instans
⁷⁸ Linea claustra jacit, tantumq; immanis apertos
 Implevit captura ⁷⁹ sinus, ut præda redundans
 Turbaret geminas ⁸⁰ cumulado pisce carinas.
 Nam ⁸¹ socia istic puppis erat: sic maxima sæpe
 Gaudia non ferimus ⁸² propensaq; vota ⁸³ timemus:
 Quodq; Deo facile est, homines optare nec audent.

§. 10. De Suscitato unico Filio
vidua matris. Luc, 7.

T Alibus insignis virtutibus ibat in urbem,
 Quæ sit dicta Nain, populo ⁸⁴ vallatus ⁸⁵ opimæ
 Et grege Discipulûm, miserum ⁸⁶ tunc comminus ecce
 Conspicit efferri iuvenem, gelidumq; cadaver,
⁸⁷ Pluribus exequiis, & ⁸⁸ inani funere passum
⁸⁹ Triste ministerium, cuius fors invida matrem
 Jamdudum viduam, ⁹⁰ geminâ viduaverat ⁹⁰ urnâ.
 Nec remorata diu Pietas, inimica doloris
⁹¹ Auxilium vitale tulit, tactoq; feretro,

lilæ appellatur. Errant qui cum G. Julio Solino, Lacum Tiberiæ
 diversum faciunt à Lacu Genesare: Ingens ille lacus cum multis
 celebribus oppidis circumfunderetur, varia inde nomina sortiebatur
 à meridie *Taricheam* habebat, unde aliquando *Lacus Tarichea* teste
 nro dictus; ab Occidente *Tiberiadem*, hinc *Tiberiadis lacus*, vel
 appellatus, ita & *Genesare lacus* vel stagnum dicebatur, à regione
Genesara, cuius apud *Mat.* & *Marc.* mentio. ⁷⁵ viz: in fide.
 Inani. ⁷⁷ Piscibus. ⁷⁸ Retia ex lino, quibus pisces claudu-
 rentur. ⁷⁹ Retis receptacula. ⁸⁰ Multitudine piscium.
 Altera. ⁸² Nimia vota, vel Pronam nimis & insperatam se-
 tatem. ⁸³ Hanc Ms. lectionem confirmat & sensus, & Aucto-
 rosa. *Imp: tenemus.* ⁸⁴ Stipatus. ⁸⁵ Multo. ⁸⁶ Ms. *D.*
⁸⁷ Variis exequiarum ritibus. ⁸⁸ Irrito. ⁸⁹ Virg.
 9. ⁹⁰ Morte mariti & filii. ⁹¹ Virtutem exeruit vivificam

urge, ait, 6 *Juvenis*; parensq; ⁹² in tempore dicto
Mortuus assurgit, residensq; loquensq; revixit,
Atq; comes Genitricis abir, nam funere ⁹³ torpens
Et licet amissæ passus ⁹⁵ discrimina vitæ,
Non poterat famulus, Domino clamante tacere,
Nec ⁹⁶ Vitâ præsentem mori. Mox agmine ⁹⁷ verso,
Deponens trepidum ⁹⁸ recidivo tramite luctum,
Candida ¹ felicem revocavit pompa Parentem.

§. 11. De Septem dæmoniis à Maria,
jussu Dominico, depulsis.
Marc. 16. Luc. 8.

Nec tibi parva salus Domino medicante Maria,
Multiplici læsum curavit vulnere ² sensum,
Quam fera ³ septenis rabies invaserat ³ armis,
Dæmonico cuneata globo, sed squameus anguis
Imperiosa sacri fugiens miracula verbi,
Corde tuo depulsus abir, volucresque per auras
In chaos infernæ lapsus penetrare gehennæ,
Septem ingens gyros septena volumina traxit.

§. 12. De Missione septuaginta duorum
Discipulorum. Luc. 10.

Nec redundantem ³ cumulato germine messem
Exiguis Dominus sineret languere colonis,

Continuò. ⁹³ Motu & sensu carens. ⁹⁴ Quid: Impp: illi.
⁹⁵ Damna. ⁹⁶ Christo, qui est *Via, Veritas & Vita. Jon.*
⁹⁷ Scil: ad domum unde funus extulerant. ⁹⁸ Remen-
Ita legitur in Ms. sicut & Auctoris prosa. Impp. rediit,
Læta & festa. ¹ Scil: Cui tantum boni evenerat. ² Ani-
mum. ³ Septem animi pestibus. ⁴ Quasi in Dæmonum aciem
caneatæ formæ instructa. ⁵ Ms. corr. *imperio sacri*. ⁶ Petens
profunda Tartari penetralia, omnigenâ confusione & cruciatibus
plena. ⁷ Virg: *Æn*: 5. ⁸ Aucto, vel multiplicato: ⁹ Paucis.
Disci-

¹⁰ Discipulos alios, quorum mens conscia recti,
 Puraque simplicitas, numero meritoque refulgens
¹¹ Aurea libra fuit, velut agnos præcipit inter
 Sanguineos properare lupos, assumite, dicens,
Fura potestatis, nullum ¹² *metuatis ut hostem,*
Viperea; minas, & scorpion, atq; i nimica
Omnia, ¹³ *virtutis sensu calcate fideli.*
 Nulla meis famulis ¹⁴ feritas adversa nocebit;
 Nec tantum hoc gaudete viri, quod spiritus ater.
¹⁵ Subiaceat vobis, quantum quod nomina vestra
¹⁶ Scripsit in æterno ¹⁷ cælestis litera libro.
¹⁸ Jus est quippe Dei, ¹⁹ vitam præponere factis;
 Nam ²⁰ merito cessante bono, miracula nil sunt,
 Quæ faciunt plerumq; mali, quibus Arbitrator orbis
²¹ Nescio vos, dicturus erit, discedite cuncti
 Artifices scelerum, rebus qui semper iniquis
 Divinum simulastis opas. Sic tempore ²² Mosis

¹⁰ Ordo est, Præcipit alios discip: quor: mens conscia recti: recti
 simpli: pura fuit, quasi aurea libra refulgens numero & merito,
 perare velut &c. Ita se habet Auctoris prosa Alios quoq; duo
 septuaginta discipulos mente simplices, puritate fulgentes, qui
 meritoq; conspicua libra digni in (corr. pro erant) aurea nuncupari
 lant infantes agnos — jubet ire &c. ¹¹ Discipulos aurea libra conti
 quia libra est justitiæ Symbolum, & quicquid præstantius est, aure
 dicitur; eos nempe justitiæ omnisq; virtutis normam & exemplar
 iomueni. ¹² Impp: timeatis, ¹³ Quia hæc potestas nisi
 fidei virtute provenire nequit. ¹⁴ Ferarum savitia. ¹⁵ In
 in quib: Impp: Subjiciat. ¹⁶ Ms. Scribat. ¹⁷ Dei manus
 Est enim regula Divini judicii. Op. Pasch: ¹⁹ Vitæ sanctitatis
 præponere miraculis. ²⁰ Absq; bonis operibus, quæ impro
 non verò sensu Pontificio, ab Antiquis dicuntur merita. ²¹ M
 7. 23. ²² Ejusmodi genit: quo utitur Virg: Æn. 1. aeris Orontis men
 immitis Aschilli. Æn: 2. miles Ulyssi: Et apud A. Gell. lib. 12. cat.
 Sophocli. Dubitant quidam num hinc sint præci Genitivi, ut vos
 Quindil: lib. 1. c. 5. an verò i longum ex diphthongo ei factum
 a Nominativis in eus. Priscianus lib. 6. ait veteres Dativum pro
 lisse pro Genitivo: Sic Archonidi filiam pro Archonidis apud Ter
 in Heautont. & — Sub pedibus profert finita Booti, pro Booti
 Carmi

Carminibus quidam vanis ²³ Memphitis in oris,
 igna dabant non ²⁴ sponte Dei, sed ²⁵ imagine falsa;
 isibus humanis magicas tribuere figuras.

*§. 13. De Hydropico die Sabbati, in
 domo Pharisei, Domino iubente
 sanato. Luc. 14.*

Post Phariseorum cujusdam Principis intrat
 Clarificare domum, non escam sumere tantum;
 d quam tunc facili convenerat ille precatu;
 ic homo ²⁶ perspicuo distentus ventre tumebat
 enus ²⁷ aquis, gravidamq; cutem ²⁸ suspenderat alvus
 clusam paritura necem, jam ²⁹ membra ³⁰ fluebant
 ccescente sinu, ³¹ miserosq; infusa per artus
 urgida ³² per flatum macies tenuaverat agrum,
 q; uteri spatium totus convenerat hydrops.
 on tulit hanc ³³ speciem mundi Pater, & sua transit
 bbata non curans, hominem ³⁴ curare paratus,
 nem voluit ³⁵ magis esse suum: nam sabbata propter
 ondata sunt hominem, non est homo sabbata propter;
 anc Pius humeritem, siccata ³⁶ corporis unda,
 sit abire luem: fluidus mox viscera morbus

in Arato. 23 Egyptiacis. Raro aut nunquam (quod scimus)
 nitur hic Genit: apud Classicos; Habetur quidem cymba Mem
 15 apud Lucan: lib. 4. (quem aliquando imitatur Noster) sed vi
 esse potius Nomen Adjectivum. 24 Non jussu & virtute Dei
 25 Quia non veri erant Magorum Serpentes, sed tales
 modo, oculis hominum prestigiis delusis apparebant. 26 Pel
 21 Ms. aqua. 28 Suffulserat. 29 Tabescensum detrid
 Oroni membrorum sinus augebatur immodicus. Op: Paschi. 30 Mar
 12. cat. 31 Sensus est, licet turgida esset alvus, macies tamen
 ut vos occupans artus, reliqua extenuaverat Hydropici membra.
 factum Fabricii codex habet perflatum conjunctim, quod eodem redit:
 ei indignitatem. 34 Sanare, 35 Scilicet Quam Sabbata. 36
 Deserit

Deferit, & vacuæ ³⁷ resident in pectore ³⁸ fibræ;
³⁹ Carnalemq; lacum pestis ⁴⁰ lymphata reliquit.

§. 14. De Decem Leprosis, *Dominico*
jussu mundatis: Luc: 17:

Cœperat interea Dominus Galilæa per arva (strum
 Transgrediens sancto quoddam pede tangere
 Hunc procul ut vidēre decem⁴¹ maculosa gerentes
 Leprosi⁴² portenta viri, quos corpore sædo
 Discolor obscœnis turpabat⁴³ pœna figuris,
 Præceptor miserere, potes namque omnia, Iesu:
 Clamantes dixere simul. Tunc⁴³ flexa Potestas
 Quæ nunquam pietate vacat, clementior infit:
 Ite, Sacerdotum conspectibus ora referte,

§. 15. Unius ex decem gratitudo.

Cumq; viam peterent, subito mundata vicissim
 Mirantur sua membra viri, ⁴⁴ variumq; tuum
 Esse nihil, sese pariter speculantur, & omnes
 Explorant proprias alterno lumine formas.
 Ex quibus, ut grates ageret pro munere tanto,
 Vix unus reduci conversus tramite, pronus
 Sternitur ad terram, Dominum virtutis adorans,
 Atq; ⁴⁵ Sacerdoti Vero sua protulit ora.

Humore hydropico. ³⁷ Scil: cum antea prominerent: Vox
 phatica, quæ ex venis notatur profluvium. ³⁸ Venæ tegunt
 quas labitur humor, quarum plerq; dicuntur *Lymphaticæ*.
 Humor hydropici receptaculum: Carnalis est vox Ecclesiæ
⁴⁰ Aquosa, vel hydropica. *Lymphatus* verò, apud purioris
 Scriptores, significat furore percitum. ⁴¹ Varii coloris lepro-
 Morbus. ⁴³ Exorata. ⁴⁴ Omnia unius esse coloris, cernit
⁴⁵ Scil: Christo, cujus Aaron & Melchisedech erant tantum

Deniq; Pontificum Princeps, Summusq; Sacerdos,
 Quis nisi Christus adest, ⁴⁷ gemini libaminis Auctor,
 Ordine Melchisedech, cui ⁴⁸ dantur munera semper
 Quæ ⁴⁹ sua sunt, fructus segetis, & gaudia vitis?

§. 16. De Cæco Tymæi filio, *importunitate clamoris illuminato.* Mat. 20.
 Marc. 10. Luc. 18.

Cum residens cæcus Tymæi filius illud
 Propter iter, Dominum per quod cognoverat ire,
 Vociferans crebro lumen clamore petisset,
 Nec populo prohibente tacens, accedere iussus
 Ad Dominum ⁵⁰ palpante manu, visumq; recepit,
 Et nullo ⁵¹ ducente redit. ⁵² Quam fortiter instat
 Importuna fides! Quicquid ⁵³ res dura negarit
 sola frequens votis oratio præstat honestis.

§. 17. De eo quod tres ab initio panes
*noctis silentio clamans importunè
 extorsit.* Luc. 11.

Unanimem panem sic ille petebat amicum,
 Qui foribus clausis per opaca silentia noctis,
 Obnixeq; diu confidenterq; neganti,
 Vocibus assiduis precibusque extorsit ⁵⁵ anhelis.

Verba sunt Sedulii. ⁴⁷ Panis & vini in Eucharistia, quam &
 tres longè Sedulio antiquiores, *Sacrificium & Oblationem*, vel *Liba-*
 mina dixerunt, sed alio quàm Pontificii volunt sensu. ⁴⁸ Offerun-
 ta. Loquendi modus antiquis Patribus familiaris. ⁴⁹ Psal: 50.
⁵⁰ Per tenebras explorante viam. *Alienà manu perrexit.* Op-
 eribus: ⁵¹ Quid: Impp: docente, sed repugnat quantitas. ⁵²
 Quid: Impp: *Summ.* ⁵³ Rei difficultas, ⁵⁴ Fidelem & benevo-

§. 18. *De Samaritana, quæ aquam dare dubitans perituram, agnoscens sua Domino pendente commissa, postulat Semperpiternam. Joa: 4.*

PRæteriensq; viæ Dominus loca Samaritanæ,
Humanam flagrante sitim collegerat æstu,
Fonsq; perennis aquæ, modicam desiderat undam,
Ut biberet, quæ⁵⁶ corpus erat. Tunc accola gentis
Stans mulier, parvum puteo quæ traxerat haustum,
Cum dare cunctatur perituræ munera lymphæ,
Agnoscebat propriam⁵⁷ numerofo conjugæ vitam,
Orat inexhausti tribui sibi dona fluenti
Æternam positura sitim,⁵⁸ quæ nemo carere
Dignus erit, Domini nisi meritis⁵⁹ gurgite Christi
Percipiat placidas animæ, non corporis undas,

§. 19. *De culpa Mulieris in adulterio deprehensæ, sub conditione ulterius non peccandi soluta. Joa. 8.*

DUmq; sui residens mediâ testudine templi
Ore⁶⁰ tonans Patrio,⁶¹ directi ad pervia callis
Errantem populum monitis convertit amicus,
⁶² Ecce trahebatur, magnâ stipante catervâ,

lum. 55 Fervidis. 56 Humano corpore præditus. 57 Quæ
quæ viris quinque nupserat. 58 Phrasis Auctoris ætatem redolens.
Sensus est, Nullus non sentiet æternam sitim, nisi qui meritis,
59 Baptismate. 60 Quia ipse est. Verbum Patris. 61 In
tum tramitem ad viam æternam ducentem. 62 Virg: *con-*

corpis adulterii mulier ⁶³ lapidanda ⁶⁴ reatu,
 quam Pharisæa manus placido sub Iudice sistens
 Cum damnare parat, ⁶⁶ plus liberat: omnibus illis
 am simul è turbis, proprio sine crimine nullus
 accusator erat saxum qui missile primus
 timeret, obsecrante feriens ⁶⁷ contagia mœchæ:
 nec poterat quisquam festucam vellere parvam
 ex oculo alterius, proprio ⁶⁸ qui lumine grandem
 ciret inesse trabem; ⁶⁹ profugus sic ille recessit
 Impetus, & clemens ⁷¹ donat ⁷² sententia culpam,
 am non peccandi sub conditione solutam.
 am vomitum quicumq; suum canis ore relambit
 nec ⁷³ veterem studet hic veniam, nec habere futuram,
 Hujus damna tenens, ⁷⁵ hujus compendia perdens.

§. 20. De Illuminatione cæci nati, &
ipsius mysterio facti, Joa: 9.

Nde means genitum cernit considerare cæcum,
 Qui ⁷⁶ malè prægnantis ⁷⁶ dilapsus ventre Parentis,
 in lucem sine luce ruit: tunc ⁷⁷ sanguinis ille
 Conditor humani, mundi; orientis Origo,
 imperfecta diu proprii non passus haberi
 Membra operis, ⁷⁸ natale lutum per claustra ⁷⁹ genarum
 linuens, ⁸⁰ hominem ⁸¹ veteri de semine supplet.

Lapidibus obruenda. 64 Ob crimen. 65 Ms. Condemnare.
 id: Imp: Dum damnare. 66 Quia Christus legis Dominus eam
 solvit, & à peccati reatu liberavit. 67 Mœcham, quæ malo
 templo aliarum, quasi contagione, inciderat in peccatum.
 Ms. qui in lumine, &c. 69 Irritus. 70 Phariseorum furi-
 andus conatus. 71 Condonat. ut Suet: in Aug: c. 5. 72 Scil,
 misti. 73 Præteritam. 74 Veniæ præteritæ. 75 Futuræ ve-
 commoda. 76 Infelicitè ortus. 77 Generis. 78 quia ho-
 ex luto factus. 79 Palpebrarum. 80 Quod in homine minus
 conspexerat. 81 De luto, ex quo conditus est Adamus.

Nec visum tamen ante capit, quam voce jubentis
 Acceptâ Domini *Siloam* venisset ad undam,
 Et consanguinei ⁸² fatus medicamine limi,
 Purâ oculos ⁸³ fovisset aquâ; mox ergo ⁸⁴ gemellâ
 Vultibus effulgent ⁸⁴ acies, tandemq; ⁸⁵ merentur
 Ignotum spectare diem. Cognoscite cuncti
⁸⁶ Mystica quid doceant animos miracula nostros.
 Cæca sumus proles miserâ de foetibus Evæ,
 Portantes longo natas errore tenebras:
 Sed dignante Deo ⁸⁷ mortalem sumere ⁸⁷ formam
 Tegminis humani, facta est ⁸⁸ de Virgine nobis
⁸⁹ Terra salutaris, quæ fontibus ⁹⁰ oblita sacris,
 Clara renascentis ⁹¹ referat spiramina lucis.

§. 21. *De Lazaro per quatrimum
 mortuo, suscitato. Joa. 11.*

Bethaniæq; solum repetens intrarat, ibique
Lazarus ⁹² occiduâ tumulatus ⁹² sorte jacebat,
 Jam quarto sine ⁹³ lucē die, claususq; sepulchri
 Marmore, corruptum tabo exhalabat odorem.
 Flebant germanæ, flebat ⁹⁴ populatio præsens,
 Flebat & Omnipotens, sed ⁹⁵ corpore non Deitate,
 Exanimēsque artus, illa pro parte dolebat
 Quâ moriturus erat, ⁹⁶ lacrymisq; implevit amicum,
 Majestate Deum. Quid credere *Martha* moraris?

82 Ms. fatus. 83 Lavisset. 84 Gemini oculi. 85 Valent. 86 Quod
 hoc miraculum mysticè vel allegoricè significet atque doceat.
 Corpus humanum. 88 Ms. ex. 89 Christi humanitas, quæ
 tem attulit generi humano. 90 Lavata. Ms. & quid; Impp.
 lata, sed repugnat quantitas. 91 Aperit oculos mentis, omnem
 ignorantie & errorum tenebras discutit. 92 Humanâ conditione
 quâ hominibus necesse est semel mori. 93 Vita. 94 Vox leti-
 satis, sed nunquam à Classicis hoc sensu usurpata, scil: pro popu-
 95 Humanitate. 96 Ostendit se amicum lacrymis, & Deum Ma-
 state, i. e. Divinâ suâ virtute, quâ Lazarum à mortuis suscitavit.

Quidve *Maria* gemis? *Christus* dubitatis an unum
 possit ab infernis hominem revocare cavernis,
 Qui dabit innumeras post funera surgere turbas?
 Ergo ubi clamantis Domini sonuit ⁹⁷ tuba dicens;
Lazarus perge foras: magno concussa pavore
 Tartara dissiliunt, Erebi patuere recessus,
 Et tremuit ⁹⁹ lethale chaos, mortisq; profundæ
 Lex perit, atque animâ proprias repetente medullas,
 Cernitur ante oculos vivens astare cadaver.
 Postq; ² sepulchralem ³ tanquam recreatus ² honorem,
 Ipse sibi moriens, & ⁴ posthumus extat & hæres.

lacrimis implevit, &c. 97 Vox imperiosa. 98 Sensus non alius
 esse videtur, quàm Sepulchri claustra imperio Christi revulsa, ejusq;
 penetralia patefacta, ipsamq; mortem quasi horrore percussam tremu-
 le. Alioquin ad opinionem quorundam Patrum alludit, qui
 apud inferos, sive in abditis quibusdam extra cœlos recepta-
 bilis justorum animas, omnis tamen cruciatus & miseriæ ex-
 ptes collocabant; unde à Christo illuc descendente liberatæ sunt.
 99 Chaos apud Scriptores Christianos significat vel tenebrarum abyssum,
 etiamque inanem, Gen: 1. ut apud Sedul: lib: 1. §. 1. Vel pro tenebris
 capitur, ut Prud: hym: ad incens: lucer: Aliquando pro ipsis inferis po-
 nitur, ut Venant: de resur: Christi, & ita hic intelligi potest. Aut po-
 tius lethale chaos ipsam mortem designat. 1 Quia contra mortis le-
 tem, *Lazarus* à sepulchro est revocatus, 2 Exequias in honorem
 defuncti peractas. Ordo est, ipse moriens tanq: recr: post sepulch-
 rum; extat sibi & posthumus & hæres. 3 Quasi denuo creatus vel
 editus. Quid: Impp: tandem recreatus, &c. 4 Superstes erat &
 accessor: nam posthumus vel (ut alii rectius) postumus, sive ex post-
 umus componatur, quod nullâ analogiâ firmari potest; sive sit
 contractio antiqui superlativi posterrimus, significat filium mortuo pa-
 tre natum: nam hic necessario ultimus erat, neque post eum alius
 eodem patre filius creari poterat. Et hæc illius vocis significatio
 prævaluit, ut nativam nusquam apud Classicos reperias, nisi se-
 culi apud Virg: *Æn: 6. l. 763.* Atq; ne vel ibi hoc sensu capitur postu-
 mus, si audiendus sit *Apollinaris Sulp: apud A: Gell: Noct: Att:*

§. 22. *De Christo asello insidente & turbis Deum laudantibus.* Mat. 21.

Mar. 11. Luc. 19. Joa. 12.

UTque⁵ caduca vagi contemnens culmina secli,
 Monstraret se rite Deum, non⁶ curribus altis
 (Qui pompæ mortalis honos) rapidisq; quadrigis
⁷ Pulvereum fulcavit iter, nec terga frementis
 Ardua pressit equi, phaleris qui pictus & ostro,
⁸ Ora cruentatum mandentia concutit⁹ aurum;
¹⁰ Sed lento potius gestamine vilis aselli
 Rectori suffecit honos; levis ungula cujus
 Ut tanto fessore decus mirabile portans,
 Nobilior sub¹¹ fasce foret (non illius impar
 Qui patulo Christum licet in¹² præsepe jacentem
 Agnovit tamen esse Deum) Plebs omnis adorans
¹³ Insolito molles subjecit tramite vestes.
 Dicite, Gentiles populi, cui gloria Regi
 Talis in orbe fuit? Cui palmis compta vel unquam
 Frondibus arboreis, ¹⁴ laudem cœlestibus hymnis
 Obvia turba dedit, Domino nisi cum Patre Christo,
 Qui regit æthereum Princeps in Principe regnum,
¹⁵ Cui Sanctus semper conregnat Spiritus æquæ?

lib: 2. c. 16. 5 Inanes fluctuantis hujus mundi fastus & pompæ contemnens. 6 More triumphantium. 7 Quia equorum cursu pulvis excitatus 8 Ordo est, Concut: ora mand: cruent: aurum. Ms. Ore. — mandendo sed in utroq; apparent vestigia antiquæ lectionis, recentiore manu corruptæ. 9 Frænum sive lupatum aurum. 10 Sed potius vehi vili asello, tardi incessus animali, sufficiens erat honos Domino Christo. Hunc locum ita reddit Auctor in Op: Pasch: Sed vilissimi lento potius aselli gestamine Domino fuit honos ille sufficiens. Cujus ungula non pretio magno, sed merito tanti Sessoris claudit sub fasce nobilior, non illius impar qui modico Christum quamvis cerneret in præsepi Dominum esse cognovit, hujus gratiâ nituit subjugalis curæ median gradienti per semitam plebs omnis subdidit vestimenta. 11 Onere Sessoris. 12 Pro præsepi, ut mare pro mari apud Poetas: alioquin si sit Ablat: à Nominat: præsepi s: g: quod legitur apud Varro & Plant: legendum est patula ut stet ratio Grammaticæ. 13 Quia nunquam tale quid factum est in honorem ullius mortalis. 14 Ms. laudes. 15 Deest hæc linea in Ex: Par: nec vertitur ab ipso Auctore in Op: Pasch:

LIBER QUINTUS.

§. I. De eo quod, propinquante Paschate, exclamante Domino Pater clarifica nomen tuum, Paternā ei sit cœlitus voce responsum: Joa: 11. & 12.

HAs inter virtutis opes, jam proxima Paschæ Cœperat esse dies, Domini cū gloria vellet Ponere mortalem, ¹ vivamq; resumere carnem, Non aliam; sed rursus eam quam ² munere plenam Lucis, ab infernis relevans ad sidera duxit. Exclamansq; palam, Pater *ista memet in hora Salvifica; sed in hanc ideo veni tamen horam,* Clarifica nomenque tuum; permagnaq; cœlo Vox resonans venit per nubila: *Glarificavi, Clarificabo iterum.* Quid apertius est? Patre teste, Cœlo assertore. At nec sic cognoscere Christum Gens voluit Judæa Deum, pars esse ferebat

¹ Immortalem post resurrectionem. ² Remuneratione lucis impletam. Op: Pasch: Genit: est à lux, non Abl: à lucus at perperam Nebriss. ³ Apud solos Ecclesiasticos reperitur hec vox: Quid: Impp: Clarifica. ⁴ Hac voce, licet alio sensu, utitur Plin: lib: 20. c. 13. Nasurtium clarificat visum. Harduinus verò dicit in omnibus Mss. esse — compurgat visum. Quamvis omnes Impp: ta habent hunc versum, in Ms: tamen legitur, Clarifica dixit Nomen tuum magnæque cœlo. Et eodem modo citatur à Beda De Arte Metr: qui dicit Auctorem, ut veritatem Dominici sermonis commendaret, possuisse ordinem disciplina secularis, 5 Ms. & Quid: Impp: 20. 6 Hoc

Hoc tonitrum, pars Angelicam crepuisse loquelam.
 O gens cæca oculis ! O gens durissima corde !
 6 Non tonitrus potuit Christum 7 sive Angelus ullus,
 Auctorem generasse suum, qui nomine Patris
 Audito responsa daret : 8 Sed ab ore Tonantis
 Natum agnoscentis, populus quò crederet astans,
 Vox emissa, suo respondit 9 consona Verbo.

§. 2. De humilitatis exemplo, quo
 pedes servorum Dominus lavans,
 nec Judam excepit traditorem,
 Joa. 13.

A Nnuia tunc sacra celebrans per munera cœnæ
 Paschales ex more dapes, humilemque ministrum
 Se faciens, & grata suis exempla relinquens
 Assurgit, famulisque libens famulatur, & omnem
 Linteolo accinctus 10 tantum inclinavit honorem,
 Discipulis ut sponte lavans 11 vestigia cunctis,
 Nec Judam exciperet, quem proditoris iniquæ
 Noverat auctorem. Sed nil tibi gloria læve
 Traditor illa dabat pedibus consistere 12 mundis,
 Qui sensu pollutus eras, velut omne sepulchrum
 Exteriora gerens albæ velamina formæ,
 Sordibus interius fœdoque cadavere plenum.

Ms. Num. 7 Ms. Seu, 8 Ordo est. Sed vox emissa ab ore Tonantis
 agnosce Nat: resp: consona suo Verbo quò pop: ast: crederet.
 Convenientia Filio. 10 In tantum inclinando se, omne dignum
 sue fastigium submisit. 11 Pedes, 12 Quid: Impp: mudi.

S. 3. De Consecratione panis & vini,
 & proditore tincti panis porrectione
 monstrato, quem dicit melius fu-
 isse non nasci. Mat. 26.

Marc. 14. Luc. 22.

Joa. 13.

Nec Dominum latuere doli, scelerisq; futuri
 Prodidit auctorem, panem cui tradidit Ipse
 Qui panis tradendus erat: ¹³ nam corporis atque
 sanguinis ille sui postquam duo munera sanxit,
 Atque cibum potumq; dedit, quo perpete nunquam
 Esuriant, sitiantq; animæ sine labe fideles,
 Protinus in Judam, sedes ubi ¹⁵ livor habebat,
 Spiritus intravit teterrimus, armaq; sumens
 In Dominum, servile dedit consurgere bellum,
 Pactus grande nefas ¹⁶ parvâ mercede: neq; ¹⁷ illi
 Culpa datur pretio, sed inhaerent crimina facto.
 Tantundem sceleris, terdena numismata sumens
 Argenti (parvo cæcatus munere) gessit,
¹⁸ Quantum cuncta simul terrarum regna, marisq;
 Divitias, omnemq; vagis cum nûbibus æthram
 Si caperet, gesturus erat: neque enim bona mundi
 Sufficerent ¹⁹ magni fuso pro sanguine Christi,
 Qui Pater est mundi, qui fecerat hunc quoq; nasci.
 Atque utinam sterili damnatus matre nequisset
 Natalem sentire diem, nec luminis hujus
 Hausisset placidas flabris vitalibus auras,

Ms. Jam. 14 Ms. Esurient sitientque. 15 Invidia & malevolenti-
 a, quam Diabolo Judam ingressuro præcurrisse eleganter
 innuit Noster. 16 Ms. quamvis mercede, 17 Non tam culpandus
 ob pretii quantitatem, quam ob factum. 18 Ordo & sensus est,
 Quantum gesturus erat, si caperet. i. e. comparaturus esset cuncta si-
 mul reg. terræ & divitias maris, &c. 19 Quid: Impp: corr: mag-
 K. Aeterno

Æterno torpore latens,²⁰ miseroq; fuisset
 Sors melior nescire datam, quàm perdere vitam;
 Aut²¹ malè fusus humo, confestim munera lucis
 Perderet, ut pulvis quem ventus projicit ingens
 A facie terræ, rapidisq; volatibus actus
 Spargitur in vacuas²² nebulis obscurior umbras.

§. 4. Invectio in Judam, quod dux & signifer
 armatorum, Christum signo tradidit.

TUnè cruenta, ferox, audax, insane, rebellis,
 Perfide, crudelis, fallax, venalis, inique,
 Traditor immitis, fere proditor, impie latro,
 Prævius horribiles comitâris signifer ense?
 Sacrilegamq; aciem, gladiis ludibusq; minacem
 Cùm moveas, ori ora premis, mellique venenum
 Inferis, &²³ blandâ Dominum sub²³ imagine prodis
 Quid socium simulas, & amicâ fraude salutas?
²⁴ Nunquam terribiles aut pax conjurat in enses,
 Aut truculenta pio lupo oscula porrigit agno.

§. 5. Quod traditus abscissam auriculam
 Dominus tangendo reddiderit servo.

Mat. 26. Marc. 14. Luc. 22. Joa. 18.

TRaditus ergo viris Operator Sanctus iniquis,
 Consuetam non²⁵ liquit opem, pueriq; revulsam
 Ense Petri (²⁶ ne unquam Pius à pietate vacaret)

no 20 Mat: 26. 24. 21 Malis avibus natus. 22 Exhalationibus & vaporibus. Vel, minus sub visus sensum cadens quàm vapores & exhalationes. 23 Osculo, quod est signum pacis. Sensus est, Pacificus nunquam conjurat in bellum terribile, i. e. quam per fraudem bellum inolitur; nec lupo, quamvis sævissimus omnium hostis, teneram suam prædam sub amicitia & pacis velo, sed pertè infectatur. Codex Fabricii & Exemplar Parisiense legunt Nunquid — agno? 25 Quid; Impp: linquit. 26 Impp: ne qua pietas

Reddidit auriculam ; nec enim vindicta Tonanti
 Conveniens humana fuit, ²⁷ qui millia Patrem
 Angelicas sibimet legiones poscere posset
 Plus duodena dari, si mallet sumere poenas
 De meritis, quam sponte ²⁸ suas ignoscere plagas.
 Tunc ²⁹ parci mucrone jubet, quia venerat ipse
 Ponere pro cunctis animam, non tollere cuiquam.

§. 6. De Prædictione quod Petrus ante galli
 cantum, ter esset Dominum negaturus,
 Mat. 26 Marc. 14. Luc. 22.

J Amque Petro clarâ jamdudum voce fatenti
 Cum Domino se velle mori ; Prius aliger, inquit,
 Quam gallus cantet, hac me ter nocte negabis:
 Non reprobando fidem sed ³² prædicendo timorem,

§. 7. De Falsis testibus, & contra Dominum
 Caiaphâ Præsidente Concilio. Mat. 26.
 Marc. 14.

C Ontinuò ad tristes Caiaphæ deducitur ædes ;
 Ille Sacerdotum fuerat tunc denique Princeps,
 Et princeps scelerum ; namq; hoc residente cathedrâ
 Pestiferâ, falsis agitatum testibus ardet
 Concilium ; jam jamq; volant mendacia mille

pietate, &c. 27 Ordo est, qui posset poscere Patrem Ang: leg:
 ubi sibimet ad plus quam duodena millia. Legionem ex mille tan-
 tum constare falso opinatus est Noster. 28 Injurias sibi illatas con-
 donare. 29 Ellipsis Præpositionis, ut Liv: lib: 25. c. 25. Precantes
 à cadibus & ab incendiis parceretur. 30 Ms. & Op: Pasch: Namque.
 Non infidelitatis tunc arguens, sed metum futura trépitationis aperi-
 u. Op: Pasch: 32 Corr: in Ms. Prædicando. 33 Ex vanis &

In Dominum, ³³ vanis hominum conflata ³⁴ favillis,
³⁵ Et pereunt levitate ³⁶ sui, velut ignis ³⁷ oberrans
 Arentes stipulas, ³⁸ vires cui summa cremandi
 Materies infirma rapit, victoq; ³⁹ furore
 Labitur invalidæ ⁴⁰ deformis gloria flammæ.

§. 8. De Sacrilegio quo Dominum sputis, palmis
 & colaphis illuserunt. Mat. 27. Marc.
 15. Luc. 22. Joa. 18. & 19.

POSTquam nulla dolis patuit via, brachia tolli
 Armata in infontem sævus furor; heu mihi quantis
 Impedior lacrymis rabidum memorare tumultum!
 Sacrilegas movisse manus, non denique passim
 Vel colaphis pulsare caput, vel cadere palmis,
 Aut spueri in faciem plebs execranda quievit;
 Ille tamen patiens subjecto corpore totum
 Sustinuit, nostraq; dedit sua membra saluti.
 Namque per hos colaphos caput est sanabile nostrum,
⁴¹ Sputa hæc per Dominum nostram lavère figuram,
 His ⁴² alapis nobis libertas maxima ⁴³ plaussit.

servidis hominum affectibus, odio, iracundiâ, invidiâ, &c. conflata. ³⁴ Ita Mi. & Quid: Impp: Cui lectioni suffragatur Op: Pascha Volabant in Dominum mille mendacia vanis accusantium favillis emortui non fidei calore viventia aperiebant. Alii: Impp: labellis. ³⁵ Quid: Impp. Que. ³⁶ Alii suâ. ³⁷ Consumens, vel corripiciens. ³⁸ Ordo & sensus est, Cui infirma materies rapit, i. e. non suppeditat vires cremandi summa. ³⁹ Primo illo impetu. ⁴⁰ Cito evanescebat. ⁴¹ Quid: Impp: Hæc sputa, adversus metri leges. Argute alludit ad morem Romanum, quo Prætor vel Lictor, missi caput vinclis pullabat. ⁴³ Grata advenit, vel Gratulatio. Plaudo aliquando significat percutere, idque cum sono: sed cum verbum Accul: ut apud Martial: lib: 12. Epigr: 50. Palloreum, fugit in podromon ungula plaudit. Hinc Plausa cervix, & plausa colla.

§. 9. De Negatione Petri, & fletu culpa soluta.

Mat. 26. Marc. 14. Luc. 22. Joa. 18.

A T⁴⁴ Senior, cui cuncta potens prædixerat ⁴⁵ Auctor
Quæ ventura forent (quoniam transire ⁴⁶ nequibat
infectum quod Christus ait) se prorsus adesse
ipsum ex focis, semel ac bis terq; negavit.

Et gallus cecinit. Completa est ⁴⁸ sanctio Christi,

Et ⁴⁹ sensus rediere ⁵⁰ Petri: memor ille malorum

Immemoris damnavit opus, gemituq; sequente

Culpa fugit, cedunt lacrymis delicta profusis,

Et dulcem veniam fletus generastis amari.

§. 10: De Relato Sacerdotibus à Juda pretio,
ac suspendio ejus, Matth. 27.

Amq; dies aderat nocturnâ mœstior umbrâ,
Flagitium visura novum, tenebrisq; remotis,
Pandeat populis Judææ crimina gentis.

Mox igitur Dominum Pilati ad ⁵² moenia duci

Nexibus astrictum Judas ut vidit iniquus,

Dirigit, scelerisq; sui ⁵⁴ commercia reddens

Incaustum, facti pretium, non ⁵⁵ facta reliquit.

Quidnam etenim prodest, illic trepidare timore

Nullus ubi timor est? Aut quæ confessio tetra

Lucet in inferno, cum jam ⁵⁷ demissa securis

Arboris infandæ radicibus, exitialem

Quæ peperit fructum, feralia germina ⁵⁸ vertat

Unditus, & dignis pereant mala robora flammis?

Petrus. ⁴⁵ Christus. ⁴⁶ Ms. nequivit. ⁴⁷ Quid: Imp: Ut.

Prædictio. ⁴⁹ Scil: Qui fuerant sopiti. ⁵⁰ Quid: Imp: Petros

Poenituit illum quod fuisset oblitus promissi. ⁵² Ades vel Præ-

sum. ⁵³ Obstupuit, vel horruit. ⁵⁴ Triginta humnos ar-

teos, proditoris mercedem. ⁵⁵ A facti crimine se liberavit.

§. 9 Scil: Qui timenti utilis esse potest, utpote lera. ⁵⁷ Impasta,

Con.

Continuòq; ⁵⁹ trucis correptus mente furoris,
 Se quoq; morte petit; ⁶⁰ quanquam tunc sanior esset
 Cum scelus ulcisci ⁶¹ præcurreret, ipsaq; diræ
 Guttura vocis iter, cuncti quæ vendere mundi
 Ausa redemptorem, nodatis faucibus ⁶² angens,
⁶³ Infelicem animam laqueo suspendit ab alto.
 Lenior ira quidem tanto pro crimine culpæ,
 Cunctorum cui nulla foret par pœna malorum.
 Exitus hic mortis, tamen & sublime cadaver
 Ostendit populis, quanto de culmine lapsus.
 Pridem Discipulus, qui nunc reus, alta relinquens
 Sidera, tartareum descendit ad usq; profundum,
 Tunc *vir Apostolicus*, nunc vilis *Apostata* factus.

§. II. De crimine quòd se Dominus.

Regem dixerit esse, Matth. 26.

Marc. 15. Luc. 23.

AT Dominus patiens cum Præsidis ante tribunal
 Staret, ut ⁶⁴ ad jugulum ductus mitissimus agnus,
 Nil inimica cohors infontis sanguine dignum
⁶⁵ Comperiens, Regem quòd se Rex dixerat esse
 Objicit, & verum ⁶⁶ mendax pro crimine ⁶⁷ ducit.
 Nec mirum, si ⁶⁸ jura Dei gens perfida ⁶⁹ vitet,
 Imperiumq; ⁷⁰ neget, lucos quæ semper amavit,
⁷¹ Idola dilexit; simili nam more furentes
⁷² Tunc coluere *Baal*, nunc elegere *Barabbam*,
 Damnatoque Pio, conservatoque protervo,
 Mutavit per utrumque viam ⁷³ sententia justam,
 Auctor mortis erat, iussus qui sumere lucem,

veladmota. 58 Evertat. 59 Truculento & furioso consilio correptus. 60 Ms. *tanquam*. 61 Properaret. 62 Constringentem. 63 Sc. infelicem. 64 Supple, præbendum, i. e. ad necem, vel ad mortem. 65 Ms. *Reperiens*. 66 Populus mendaciis deditus. 67 Ms. *duxit*. 68 Leges. 69 Violet. 70 Detrectet. 71 Malè corripit penult: quod & ante cum fecit *Tertull*: vel quicumque fuit *A*uctor librorum adversus *Marcionem*: Prudentius item, quos imitatur est *Arator*. 72 Temporibus priscis. 73 Scilicet *Pilati*, *Aud*

effet Auctor lucis erat, iussus qui sumere mortem.
 Credite jam Christum, pro cunctis credite passum.
 Quid dubitatis adhuc? En secrus terga flagellis,
 Subditus opprobriis, pœnas amplectitur omnes,
 Ne, dignus sentire necem, ⁷⁵ vel latro periret.

§. 12. De ablutione manuum Pilati.

Mat. 27

⁶⁶ Hæu falx torva patrum segetem cæsura nepotum!
 Hæu facinus Pilate tuum! Quot gesseris uno
 Crimina iudicio vigili si mente notares,
 Non ⁷⁷ solas lavisse manus, sed corpore toto
 Debueras sacrum veniæ ⁷⁸ sperare lavacrum.
⁷⁹ Corripis infontem, sistis sub ⁸⁰ Præside Regem,
 Præponisq; humana Deo: Quâ morte teneris
 Qui Dominum numerosa cruci per vulnera figis?

§. 13. De Chlamydis coccinea & coronæ
 spineæ, & arundinis mysterio.

Mat. 27. Marc. 15. Luc. 23. Joa. 19.

Cumq; datus sævis ad pœnam Sanctus abiret
 Militibus, ⁸¹ rubri ⁸² vilem ⁸¹ sub tegmine cocci
 Vestitur chlamydem; species ut cuncta cruenta
 Mortis imago foret: spinis circumdedit amplum
 Nexa corona caput, quoniam spineta Benignus
 Omnia nostrorum suscepit ille malorum:
 Implet arundo manum, ⁸³ Sceptrum ⁸⁴ quod mobile ⁸³ terræ
 Invalidum, fragile est, vacuum, leve: moxq; alienos
 Deponens habitus, proprium suscepit amictum;

⁷⁴ Fabricii codex & alii Impp: Nec. ⁷⁵ Quid: Impp: cen.
⁷⁶ Alludit ad illam populi Judaici imprecationem Mat. 27. 25.
⁷⁷ sanguis ejus &c. ⁷⁷ Ms. Solum, ⁷⁸ Quid: Impp: Spectare. ⁷⁹
⁸⁰ ad mortem rapis. ⁸⁰ Scil; Teipso. ⁸¹ Sub specie vestis coc-
⁸² cinæ honestæ & Regiæ. ⁸² Ei illudendo destinatam. ⁸³ Scep-
⁸⁴ trum mundanum, Impp: Sceptrum quqd mobile semper. ⁸⁴ Quia:
 Scilcet

Scilicet humanæ positurus tegmina carnis,
 Et sumpturus⁸⁵ item, nil jam ut mutabile ferret,
 Post mortem propria cum Majestate resurgens,
⁸⁶ Humano ponens mortalem tegmine carnem.

§. 14. De Vino cum felle mixto, tacto
 labiis & remoto. Mat. 27. Joa: 19.

NEc sine⁸⁷ Divino constat⁸⁷ moderamine gestum,
 Quod vinum cum felle datum,⁸⁸ tristemq; saporem
 Suscipiens tetigit labiis, & ab ore removit:
 Quippe necem parvo degustaturus amaram
 Tempore, quam reduci contemnere carne pararet.

§. 15. De Salutifera Crucis qua-
 dripartita positione.

PRotinus in patuli suspensus culmine ligni,
⁸⁹ Relligione piâ murans discriminis iram,
⁹⁰ Pax crucis ipse fuit, ⁹¹ violentaq; rohora membris
⁹² Illustrans propriis, ⁹³ pœnam vestivit honore,
 Suppliciumq; dedit signum magis esse salutis,
 Ipsaq; sanctificans in se tormenta beavit.
 Neve quis ignoret speciem crucis esse⁹⁴ colendam,

Ordo est, quod Sceptrum terræ est nob: inval: &c. 85. Iterum
 86. Deponens mortalem carnem, quæ erat tegmen humanum
 quo Divinitas latebat, & supple, resumens eandem immortalem
 Cor. 15. 42. 87. Divinâ providentiâ ut conferret illud. Psal.
 22. 88. Amarum. 89. Crucis ignominiam & maledictionem
 benedictionem & religionem convertens. 90. Per suam sanguinem
 in cruce effusam pacem nobis conciliavit, omnesq; suorum xpi-
 nas sanctificavit. 91. Crucem ligneam, violentæ mortis instrum-
 tum. 92. Clariorem faciens. 93. Ignominiosam crucis pœ-
 nam in honorem convertit. 94. Honore prosequendam. Hic
 loquitur Poeta de crucis specie i. e. figura transversa, quam in
 digitis formabant Christiani: Et hanc ne vel ipsi Pontificii
 erant esse adorandam. Imago Christum crucifixum representans
 expansis brachiis, & manibus pedibusq; per clavos transfixis.

Quæ Dominum portavit ⁹⁵ ovans ratione potenti,
 Quatuor inde plagas ⁹⁶ quadrati ⁹⁷ colligit orbis.
 Splendidus ⁹⁸ Auctoris de *vertice* fulget ⁹⁹ Eous,
 Occiduo sacræ lambuntur ¹ fidere plantæ,
 Arcton *dextra* tenet, ² medium *læva* erigit ³ axem:
 Cunctaq; de membris vivit ⁴ natura Creantis,
 Et cruce complexum Christus regit undiq; mundum

§. 16. De Trilingui titulo *super caput*
Regis Judæorum posito.

SCRIBITUR & titulus, HIC EST REX JUDÆORUM.
 Quò nihil à Deitate vacet: ⁶ nam coelitus actum
 Hoc *Hebræa* refert, hoc *Græca* *Latinaq;* lingua.
 Hoc docet una fides Unum ⁷ ter dicere Regem.

§. 17. De Sortitione vestis non scissa,
 & duobus latronibus.

HUJUS in ⁸ exuviis fors mittitur, ut sacra vestis
 Intemerata manens à Christo Schisma vetaret.
 Quin etiam infantis laterè ex utroq; cruentos
 Constituerè viros, ¹⁰ meritum licet omnibus unum

ista neq; sculpta fuit apud Christianos ante seculum octavum. ⁹⁵
 triumphans cum Christo victore. ⁹⁶ In quatuor cardines divisi.
 Complectitur. ⁹⁸ Christi. ⁹⁹ Oriens: Corripit hic pri-
 am, *Lucan:* imitatus, alibi tamen producit, *Virg.* Sequitur. ¹
 le occidente. ² Partem Septentrionalem. ³ Meridionalem
 agam. ⁴ Omnes res naturales. Fingit perinde ac si Christus
 i applicitus omnia contineat foveatq; De Crucis mysticâ posi-
 one eadem scribit *Cassiodorus* in *Expl. Psal.* 21 Et citatur à *Jona*
 .a. De cultu imaginum, unâ cum carmine *Sedulii*. ⁵ Ut nihil
 officio sensu careat. ⁶ Ordo est, nam *Hebræa*, *Græca* *Latinaq;*
 qua refert hoc exiliter esse actum i. e. Divinâ dispositione perfec-
 . ⁷ Tribus linguis, *Hebraica* scil: quâ scripta est Lex Divina; *Græcâ*
 sapientia humana; & *Latina*, quâ potentia Romana, quæ omnia
 Christum collata sunt. ⁸ Vestimento. ⁹ Integra, non discissa.
 Ordo & sensus est, hoc sententia quamvis i. e. quantumvis si-

Non faciat similis quamvis sententia : namq;
 Inter carnifices Sancto pendente latrones,
 Par est pœna trium, sed dispar causa duorum.
 Hi mundo sunt quippe rei, pro crimine multo,
 Huic reus est mundus, ¹¹ salvatus sanguine iusto.
 Suppliciisq; tamen rerum Dominator in ipsis
 Jura potestatis non perdidit, æquus utrumq;
 Judex namq; tuens, hunc eligit, hunc reprobavit,
 Amborum merita ¹² præcelso examine pensans.
 Unus enim, quem vita ferox nec morte ¹³ reliquit,
 In Dominum scelerata movens convitia, dictis
 Mordebat propriis, & ¹⁴ tanquam setiger hircus
 Ore venenoso Vitem lacerabat amœnam :
 Alter adorato per verba precantia Christo,
 Saucia dejectus flectebat lumina tantum
¹⁵ Libera, nam geminas arcebant ¹⁶ vulnera palmas.
 Quem Dominus, ceu pastor ovem, deserta per arva
 Colligit errantem, secumq; adducere gaudet
 In campos Paradisi tuos, ubi flore perenni
 Gramineus blanditur ager, nemorumq; voluptas
 Irriguis nutritur aquis, interq; benignè
 Conspicuos pomis non deficientibus hortos,
 Ingemit ¹⁷ antiquum, ¹⁸ serpens habitare ¹⁷ colonum.
 Ambo igitur varium diverso calle latrones
 Aggressi facinus, violentum grande patrarunt ;
 Infernas adit ille fores, adit iste supernas ;

milis non faciat unum meritum omnibus. i. e. Licet omnes eadem sententia ad eandem penam damnati essent, non tamen par erat omnium reatus & crimen. 11 Ms: salvandus. 12 De sublimis crucis examine, velut de Regali throno. Op: Pasch: 13 Ex: Par: relinquit. 14 Similitudo est: Quemadmodum dentem hircus venenatum infigit, ita & hic latro Christum (qui se vitem veram appellat) infigit. 15. 1.) convitiis invadebat. 15 Huic Ms. lectioni favet Op: Pasch: descedens lumina tantum libera que gerebat in terram. Impp: Lumina. 16 Ita Ms. & Op: Pasch: Impp: vincula. 17 Hominem.

Ille profunda ¹⁹ petens penetravit claustra gehennæ,
Abstulit ille suis cœlorum regna rapinis.

§. 18. De Tenebris horarum diei trium.

Mat. 27. Marc. 15.

Terea horrendæ subito venere tenebræ,
Et totum tenuere polum, ²⁰ mœstisq; nigrantem
Exequiis texere diem, Sol nube coruscans
Abcondens radios, tetro velatus amictu
Delituit, tristemq; infecit luctibus orbem.

* * * *

Hunc elementa sibi meruerunt cernere vultum
Auxiliis orbata ²¹ Patris, ²² lætata per ortum,
Mœsta per occasum : Nam lux ut tempore fulsit.
Nascentis Domini, sic hoc moriente recessit,
Non absens mansura diu, sed mystica signans
Per ²³ spatium secreta suum, quippe ut tribus horis
Cæca tenebrosi latuerunt sidera cœli :
Sic Dominus clausi triduo tulit antra sepulchri.

Diabolus. Apoc. 20. 2. 19 Ms. sequens. 20 Quasi exequias
celebrantem, ** Hic inferuntur à quibusdam tres versus, desunt
amen in Ms. & optimis Impressis ; proinde huc transferre visum
est, atque ita se habent.

*Tota sibi oppositum fratrem quod Delia haberet,
Cum suberat terris, supero ille in culmine cœli,
Impia perpetuam timuerunt secula noctem.*

Quicunq; horum versuum auctor fuerit, ignuit procul dubio hanc
eclipsin omnino fuisse supernaturalem, cum novilunium non esset,
q; Luna Soli conjuncta ipsaq; eadem nocte defecisset : quod non
veterum testimoniis, sed & calculo astronomico confirmantur.

Christi, qui est Sol justitiæ, & mundi lux. ²² Quia tempore
talis, lux orta est mundo, ²³ Scilicet Obscuritatis.

§. 19. *De Terræ motu ejusdem temporis*

Mat. 27.

NEc tellus sine clade fuit, quæ talia cernens
Funditus intremuit, ²⁴ dubioq; in fine ²⁵ supremum
Expavit natura ²⁶ modum, ne cogeret omnem
²⁶ Summus Apex inferna petens succumbere ²⁷ molem
Auctoremque sequens per tartara mundus abiret.
Sed Pietas immensa ²⁸ vagas properabat ad umbras,
Perdita restituens, non ²⁹ consistentia perdens.

§. 20. *De Aceto in spongia jam Domino
in cruce pendentem porrecto.* Mat:

27. Joa. 19.

NUlla tamen tanti ³⁰ metuerunt signa pericli
Qui Dominum fixere cruci, quin insuper haustum
Cum peteret sitiens, unus de plebe nefanda
³¹ Peniculo infusum calamo porrexit acetum,
³² Manzeribus populis in deteriora volutis
³³ Conveniens liquor ille fuit : nam dulcia vina
Sicut in horrendum dum convertuntur acetum,

²⁴ Dubitans de suo fine, cum ipse naturæ Deus pateretur.
Ruinam. ²⁶ Christus in summo rerum omnium apice constitutus
²⁷ Mundi machinam. ²⁸ Ex more Poetarum loquitur Noster
qui volunt animas per inferos vagari. ²⁹ Constitutas rerum
turas & ordinem. *Instituta.* Op. Paley: Consistere tamen aliquando
significat desinere, ut Cic. 1. Tuscul. c. 23. Vel concidat omne colum,
nisi nata consistat oportet: Ordo est, non perdens consistens
³⁰ Quid: Impe muerunt. ³¹ Ordo & sensus est, — cal-
porrexit acetum infusum peniculo i. e. spongia. ³² Nothi
Sporis. Legitur manzer apud Vulg. Interp. Dent. 23. 2. Aliis terribi-
Manzeribus per se. ³³ Sensus est, Acetum quod sit ex vino
rupto, mystice significasse statum Judæorum, qui peccatis & vi-
corrupti a celesti Patre degeneraverant, & merito nothi haberi

Amentis projecta jacent; ³⁴ sic tempore prisco
Gens accepta Deo, nunc est odiosa propago.

**S. 21. De Morte Domini, in qua
petræ scissæ sunt, & cæteris
Signis tunc peractis. Mar. 27.**

ERgo ubi cuncta boni completa est Passio Christi,
Ipse animam proprio dimisit corpore sanctam,
Ipse iterum sumpturus eam, ³⁵ quia ³⁶ mortuus idem,
idem ³⁷ vivus erat, ³⁸ membris obeuntibus in se,
Non obeunte Deo, Cujus virtute ³⁹ retrorsum
Infernæ patuere viæ, ruptæq; ⁴⁰ fatiscunt
Divisâ compage petræ, rediviva jacentum
Corpora Sanctorum, fractis abiire sepulchris
In cineres animata suos, subitoq; fragore
Illud ⁴¹ ovans templum, ⁴² majoris culmina ⁴² Templi
Procubuisse videns, ⁴³ ritu plangentis alumni,
Sanciam discisso nudavit pectora velo,
Interiora sui populis ⁴⁴ arcana futuris,
Nam referenda docens, ⁴⁵ quia Lex velamine ⁴⁶ Mosis
Tecta diu, ⁴⁷ Christo nobis veniente patescit.

ant. 34 Ms. Ita. 35 Ex. Per. qui. 36 Quoad humanitatem.
37 Quoad Divinitatem. 38 Solo corpore moriente. 39 Scil.
motis i. c. redeuntis. 40 Ms. patescunt. 41 Superbum. 42
Christi, qui corpus suum quoq; Templum appellat. Joa. 2. 21. 43
erat alumnus tristis Parentis mortem desset. 44 Sanctum Sancto-
rum, ubi erat Arca Testimonii &c. 45 Lex Mosaica, utpote ty-
& figuris referta, fœdus gratiæ obscure tantum adumbravit.
facile erat corpus ab umbris, rem ipsam à figuris, beatitudinem
celestem ac spirituales ab animali & terrenâ discernere. 46 Vide
4. S. 12. 47 Adventu Christi, cœlestis Evangelii lux exorta
quæ Vetus Testamentum suâ claritate perfudit: Atq; Christia-
nides, ad eam nuda & aperta nobis exhibita est in Novo Testamen-
to eandem semel cognitam atq; perspectam, per circumpositas
Mosaicæ vestis hiatus, hic illic mirâ quadam dispensatione ductos,

§. 22. *Invectio adversus mortem*

Ozeæ 13. I Cor: 15:

Dic ubi nunc tristis victoria, dic ubi nunc sit
Mors stimulus horrenda tuus, quæ semper opimis
Instaurata malis, cunctas invadere gentes
Pœnali ditione soles? En pessima non tu
Pervenis ad Christum, sed Christus pervenit ad te,
48 Cui licuit 49 sine morte mori, 50 Quiq; omnia gignens,
Omnia constituens, 51 te non formavit, ut esses
Semine vipereo; culpâ genitrice crearis,
Et veniâ regnante peris.

§. 23. *Ex Christi latere sanguinem
cum aqua fluxisse:*

Jam spiritus 52 artus

Liquerat ad tempus, patulo jam frigida ligno
Viscera pendebant, & adhuc 53 furor arma mini-
Cuspide perfossum violat latus, 54 eq; patenti (strans
Vulnere purpureus cruor, & simul unda cucurrit.
Hæc sunt quippe sacræ pro Relligionis honore
Corpus, Sanguis, Aqua, 55 tria vitæ munera nostræ.
Fonte renascentes, Membris & Sanguine Christi
Vescimur, atq; ideo 56 templum Deitatis habemur.

radiantem dignoscere possumus. 48 Alii Cum. 49 Quia non jam
morti obnoxius. Rom. 6. 9. 50 Joa: 1. 3: 51 Hunc locum ita
vertit Auctor. Dominus mortem non fecit, originis igitur tuæ si materiem
cupis agnoscere, serpente patre conciperis, & culpâ genetrice procrearis, sed
indulgentiâ nunc regnante consumeris. 52 Corpus. 53 Milites cre-
deles, quos adhuc furor & ira ad arma incitabant, Christi latus lac-
tez cuspide perfodiunt. 54 Ms. & quid: Impp. ecce. 55 Sensus
est, Christi latus transfixum, indeque manantem sanguinem & aquam
significasse, aquam baptismatis, atq; corpus & sanguinem Christi
quorum in Eucharistia fide participes sumus, per quæ tanquam
media, vita spiritualis producitur, fovetur atq; augetur. 56

Quod

Quod servare Deus nos annuat ⁵⁷immaculatum,
Et faciat tenues tanto ⁵⁸Manfore capaces.

§. 24. *De Custodiendo monumento:*

Mat. 27.

ERgo ubi depositi thesaurum corporis amplum
Nobilis accepit Domino locus ille iacente,
Nobilior surgente tamen, ⁵⁹generatio fallax
Augebat sub corde nefas; Quòd nocte silenti
Discipuli Christum raperent, & abisse referrent
Ter redeunte die, sicut prädixerat ipse.
Quo stimulante metu, vigilum ⁶²munimina poscunt
Plura dari, sævâq; locum obsidione teneri.

§. 25. *Invectio in Judeos.*

SI nondum post vincla crucis, post vulnera ferri,
Post obitum mortis, numerosa cæde cruentum,
Carnifices implêstis opus, nec creditis illum
Qui toties imis animas ⁶³produxit ab umbris,
Posse suam revocare magis; pejoribus aptos
Conciliis armate dolos, signate sepulchrum,
Ponite custodes, monumento advolvite saxum.
Quis poterit servare Deum, cui ⁶⁴cardine rerum
Cuncta patent, undis habitat, per tartara regnat,
Et cœli de nube tonat? Quid ⁶⁵sæve tumultus
Excubiis deperdis opus, quid niteris illam
Explorare fidem, cui non vis credulus esse?

3; 16. 57 Hanc vocem censet *Joa; Ger: Vossius* non esse latinam.
fallitur vir doctus; habetur enim apud *Lucan lib; 2, lin: ultima*
Incola: vel Hospite. *Manfor* non reperitur apud *Classicos*.
apud *Pet: Chrysologum* (qui eodem cum *Sedulio* claruit ævo)
Auctores passivè sumitur pro *capiendus*, & construitur cum
lativo. Hic igitur *capaces* idem est quod *occupandos* vel *habitan-*
59 Gens. 60 Sceleri scelus addebat. Quid: *Imp: Aude-*
61 Tertiæ diei. 62 Majorem militum manum. 63 A
64 In mundo. 65 Sæva tumultuantium turba. 66
Quod

§: 26. De Resurrectione Christi:

Mat. 28. Marc. 16: Luc. 24. Joa. 20.

Cœperat interea post tristitia Sabbata felix
 Irradiare dies, ⁶⁷ culmen qui nominis alti
 A Domino dominante trahit, primusq; videre
 Promeruit ⁶⁸ nasci mundum, atq; resurgere Christum
 Septima nam ⁶⁹ Genesis cum dicit Sabbata, claret
⁷⁰ Hunc orbis caput esse diem, quem gloria Regis
 Nunc etiam proprii donans fulgore trophæi,
 Primatum retinere dedit. Hoc luminis ortu
 Virgo parens, aliæq; simul cum munere matres
 Messis aromaticæ, ⁷¹ notum venere gementes
 Ad tumulum, vacuumq; vident jam corpore factum,
 Sed plenum ⁷² virtute locum: nam missus ab astris
 Angelus, amoti residebat vertice saxi
⁷³ Flammeus aspectu, niveo ⁷⁴ præclarus amictu,
 Qui geminâ specie terrorem, & gaudia portans,
 Cunctaq; ⁷⁵ dispensans, custodibus igne minaci
 Venerat, in forma Christum quærentibus alba.
 Illæ igitur Dominum calcata vivere morte,
⁷⁶ Angelicâ didicere fide, perterritus autem
 Miles in ⁷⁷ ancipiti retinet discrimine vitam,
 Desertâ statione fugax, testisq; timoris

Experiri certitudinem rei, cui non es fidem adhibiturus.
 Dignitatem. Dicitur enim *Dominicus* à Domino. ⁶⁸ Quia tali
 mundus est creatus, eodemq; Christus resurrexit. ⁶⁹ Liber Gen.
 seos. ⁷⁰ Hunc diem fuisse orbi nascenti primum. ⁷¹ Mat. 28. 1.
 quid: Imp. *nocturnus*. ⁷² Miraculis, quæ non poterant nisi Divini
 ri potentia. ⁷³ Mat. 28. 3. ⁷⁴ Quid: Imp. *vestitus*. ⁷⁵ Quod: Qu
 stribuens. Hos scil: deterrens, illos consolans. ⁷⁶ Angeli indidit ad
 certiores factæ sunt. ⁷⁷ Vita sua, quam pro metu in ultimo

Vera refert⁷⁸ gratis, sed⁷⁹ post data munera fallit:
 Discipulūmq; globum placidi sub tempore somni,
 Clam sibi nocturnā Christum abstraxisse rapinā,
 Compositus simulator ait. Fare improbe custos,
 Responde scelerata cohors. Si Christus (ut audes
 Dicere) concluso furtim productus ab antro
 Sopitos latuit: Cujus jacet intus amictus?
 Cujus ad⁸¹ exuvias sedet Angelus? Anne beati
 Corporis ablator, velocius esse putavit
 Solvere contactum, quā devecare ligatum,
 Cum mora sit furtis contraria? Cautius ergo
 Cum Domino potuere magis sua lintea tolli.
 Mentita est vox vana sibi; tamen ista⁸³ figuram
 Res habet egregiam, ⁸⁴ Judæis constat ademptum,
 Quem nos devoto portamus⁸⁶ pectore Christum.

*S. 27. De Abjectione Synagogæ
 & vocatione Ecclesiæ.*

Plange Sacerdotes perituros, plange ministros,
 Et populum Judæa tuum pro talibus ausis.
 Non⁸⁷ tuba, non⁸⁸ unctus, non jam tua victima grata est.
 Quanam bella tibi clanget tuba⁸⁹ Rege perempto

timine positam putaverat, fuga consulit. 78 Priusquam donis
 & muneribus à Sacerdotibus corruptus est, ut vera cæaret & falsa
 crederet. 79 Ms. Postquam data, sed repugnat metrum. 80 Subornatus
 ex composito falsum testimonium proferens: 81 Lintea. Quasi dix-
 it: Nonne hæc lintea quibus affidet Angelus, sunt ea quibus Christi
 corpus involutum erat? 82 Vana & falsa Judæorum cavillatio secum
 mellebat & pugnabat. 83 Significationem. 84 Scil: Quoniam
 eos rejecerunt. 85 Scil: Gentiles. 86 Quid: Impp: pectore. 87
 79 Scil: Quā utebantur Sacerdotes ad convocandum populum, & in
 iudicio ad pugnam ciendam, 88 Sacerdotes pariter & Reges unge-
 untur, 89 Christo;

Quis tuus unctus erit, quæ Verum⁹⁰ amileris⁹¹ Unctum?
 Victima quæ dabitur, cum *victima* Pastor habetur?
 Discedat *Synagoga* suo⁹² fuscata colore,
⁹³ *Ecclesiam* Christus pulchro sibi junxit amore,
 Hæc est conspicuo radians in⁹⁴ honore *Mariæ*.
 Quæ cum⁹⁵ clarifico semper sit nomine *Mater*,
 Semper *Virgo* manet, hujus se visibus astant
 Luce palam Dominus prius obtulit, ut bona *Mater*
 Grandia divulgans miracula, quæ fuit olim
⁹⁶ Advenientis iter, hæc sit⁹⁷ redeuntis & index.

§. 28. De agnitione Domini in
fractione panis.

MOx aliis Conviva potens in⁹⁸ fragmine panis
 Agnitus enituit⁹⁹ quia¹ *verus Panis*² apertis
 Semper adest³ oculis, fidei quos gratia claros
 Efficit, ut Dominum viventem cernere possint,
 Sæpe dehinc proprios diversi temporis horis
 Discipulos manifestus adit, vescentibus illis,
 Extemplo nunc³ ora ferens, nunc piscis⁴ obusti
 Atq; favi mandens epulas, quò rite doceret
 Corporeas res esse dapes, seseq; videri
 In membris quibus ante fuit. Formidine rursus

90 Quid: Impp: occideris. 91 Messiam, cujus summi Sacerdotes
 erant tantum typi. 92 Denigrata. 93 Duæ ultimæ syllabæ per
 unum sonum in unam contrahuntur. 94 Hæc honorem *Mariæ* præstat
 gloriam, quæ cum claritate conspicua semper *Mater* esse cernatur, semper
 tamen *Virgo* conspicitur. Op: Paschi: Patres quarti & quinti seculi
 magnifica quidem de *Beata Virgine* sentiebant & prædicabant, et
 vero adorationem execrabantur ut manifestum est
 Epiphanio adversus *Collyridianos*. 95 Præclaro 96 Sum ex
 carnem susceperit. 97 Nuncia etiam Christi resurgentis. Hæc
 tur hic Poeta; erat enim *Maria Magdalena*, cui primò post resurrex-
 onem Christus apparuit, ut ex Evangeliiis patet. 98 Fractione
 99 Impp: qui. 1 Joa: 6: 32, 35. 2 Evangelista dicit, Et
 erant oculi eorum. Luc. 24. 31. 3 Veram faciem præ se ferens
 4 Affi. Ms. & Op: Paschi: abusti.

Plebis ⁵ apostatica, Dominum quæ cæca negasset,
 Cùm foribus clausis resideret ⁶ turba fidelis,
 Pace saluantis sese intulit, atq; foratas
 Expandens palmas, nudat latus. ⁷ Ast ibi *Thomas*
 Cui *Didymus* cognomen erat, cum fratribus unâ
 Non fuerat, dubiamq; fidem sub corde gerebat.
 Donec rursus eo pariter residente veniret,
⁸ Qui nunquam subtractus erat. Tunc ⁹ limine clauso
 Constitit in medio, non dedignatus apertum
 Discipulo monstrare latus, tactuq; probari
 Vulneris, & mentem patienter ferre ¹⁰ labantis.
 Agnitus hinc potius quòd sit dubitantis amicus:
 Quisquis enim ¹¹ artifices cæca sub imagine ¹² fraudes
 Instruit, & ¹³ vanas cupit exercere ¹⁴ figuras,
 Non vult agnosci, non vult sua facta requiri,
 Ut lateant sub ¹⁵ nube doli, nebulaq; ¹⁶ recludens
 Omnia, sollicitos odit simulator amicos.

§. 29. *Piscantibus Petro, Thomà & filiis
 Zebedæi Dominum apparuisse*
 Joa. 21.

GNarus item Dominus Petro piscante per æquor
 Cum sociis captum esse nihil: ¹⁵ demittere ¹⁶ lina
 In ¹⁷ dextris hortatur ¹⁸ aquas, mox gurgite ¹⁹ clauso

Judaica, Scil: Hac voce utuntur Ecclesiastici Scriptores, sicut &
Matthæa. 6 Coetus Apostolorum. 7 Nempe Christus, qui ipse dixit,
Ecce ego vobiscum sum, &c. *Mat*: 28: 20: 8 Foribus clausis. 9 Ti-
 labantis & fide vacillantis. *Ms. labentis*, sed hujus primâ producitur,
 Callidas & astutas. vide *Præf*: lin 4. 11 *Ms. fraudis*. 12
 fictas. 13 Velo, vel tenebris. 14 Claudens, ut *Nebrijs*. A-
 omnes tamen Scriptores semper contrariam significat. Sensus
 hic est, simulator non aliter consilia & animi sensa aperiens,
 ambiguit, obicere & quasi sub nebula, odit amicos qui illius
 fraudes detegere sollicitè student. 15 Quid: *Imp. demittere*. 16
 ex lino. 17 Dextram lacus partem, vel Dextrum navigii
 ut in *Evangelio*. 18 Retibus circumdato.

Pendula fluctivagam traxerunt retia prædam,
¹⁹ Per typicam noscenda viam: nam retia ²⁰ dignis
 Lucida sunt præcepta Dei, quibus omnis in illa
²¹ Dextrâ parte manens concluditur, ac simul ulnis
 Fertur Apostolicis, Domini ad vestigia Christi.

S. 30. De hoc, quod Discipuli cognoverunt
 Christum in commestione piscis assz,
 ac ejus mysterio, LUC. 24.

²² **N**Ec piscis prunæq; vacant, & panis in uno
 Discipulis inventa loco. Quisnam ²³ ambigat unam
²⁴ His rebus constare fidem? ²⁵ Quippe est aqua piscis,
 Christus adest panis, Sanctus quoq; Spiritus ignis.
 Hinc etenim abluimur, hoc pascimur, inde sacramur.
 Tunc epulis Præceptor eos invitat edendis
 Alloquiis de more piis, mensamq; petentes
 Unanimes, ²⁶ notâ Domini bonitate fruuntur,
 Et Christum sensere suum, modicoq; paratu
 Postquam victa fames, ²⁷ & surrexere relictis
 Ritè toris, an corde Petrus se diligit alto,
 Explorat Dominus; Petrus annuit. Ergo nitentes
 Pastor amans augere greges, operario in omni
 Parte bono commendat oves, commendat & agnos
²⁸ Hoc terno sermone monens, ut terna negantis
 Culpa recens, parili numero purgata maneret.

¹⁹ Typico & mystico sensu interpretanda. ²⁰ Fidelibus. ²¹ In
 vera fide & pietate perseverans. ²² Ordo & sensus est, Nec pis-
 cis & prunæ & panis inventa à Discipulis in uno loco vacant i. e.
 carent mystico sensu. ²³ Quid: Impp: ambiget. ²⁴ Ita Fabricii coll. 2
 dex. Ms. & pleriq; Impp: Hic. ²⁵ Sensus est, Piscis Allegoria Op:
 significat Baptismatis aquam, quâ renascimur & abluimur: Panis ipse
 verò Christum, vivum illum panem qui de coelo descendit, quo qui
 cunq; vescitur, vivet in æternum: Et Ignis Spiritum Sanctum de-
 notat, qui nos gratiâ suâ sanctificat. ²⁶ Solitâ Christi benedictio-
 tione. Quid: Impp: pietate. ²⁷ Ms. exsurrexere. ²⁸ Quid: Impp: cor-
 S. 31

S. 31: *Christus Discipulis suis apparuit,
de pace vera praecepta in vulcans.
Joa. 14. Mat. 8.*

INde sequenda docens, *Pacem omnes, inquit, habete,
Pacem ferte meam, pacem portate quietam,
Pacem per populos monitis dispergite sanctis.
Et mundum vacuate malis: Gentesq; vocari
finibus è cunctis, latus quâ tenditur orbis,
Iussis mando meis, omnesq; in fonte²⁹ lavari.*

S. 32. *Ascendisse ad cœlos Christum
presentibus discipulis, prædicandi
potestate datâ. Marc: 16.*

Hæc ubi dicta pio Dominus sermone peregit,
Bethaniæ mox arva petit; coramq; beatis
Qui tantum meruere viris spectare triumphum,
Ethereas³⁰ vectus abit sublimis in³¹ oras.
Et dextram subit ipse Patris, mundumq; gubernat
Iure suo, qui cuncta tenens³³ excelsaq; & ima,
Tartara post cœlum penetrat, post tartara cœlum.
Illi autem³⁴ lætis cernentes vultibus altas
Ire super nubes Dominum, tractusq; coruscus
Vestigiis calcare suis,³⁶ veneranter adorant;

29 Baptizari. 30 Quid: Imp: Subvectus. 31 Ita Mei
goria Op: Pasch: Imp: auras. 32 Ms. & Fabr: codex, Ad dextram
Patris sedet ipse Patris totumq; gubernat: Ex: Par: Ad dextram sedet ipse Pa-
o quâ mundumq; gubernat. 33 Ms. excelsa vel ima. 34 Quid: Imp: i
um de. 35 In duabus ultimis sit *ovis*: antea enim produxerat
medie penultimam, & immeritò censuit Joa: Ger: Vossius Poetam hic
Imp: corripere. 36 Apud purioris ævi Scriptores non reperitur
sydere.

Sidereasq; vias alacri sub corde reportant,
 Quas cunctos doceant: testes nam jure fideles
 Divinae virtutis erant, qui plura videntes,
 Innumerabilium scripserunt pauca bonorum.
 Nam si cuncta sacris voluissent tradere chartis
 Facta Redemptoris, ³⁷ non totus ³⁸ cingere mundus
³⁹ Sufficeret densos per tanta volumina libros.

hæc vox: 37 Impp. nec, 38 Complecti. 39 Jsa: 21. 25.

Explicit
Carmen Paschale
Sedulii.

WE T

In qu

CA

Primu

Sic

Unius

Salv

ola fu

Et

Sun

d inter

Se: na

in acco

natur.

traculi

Reste

C. SEDULII SCOTT
 VETERIS & NOVI TESTAMENTI
 COLLATIO,
 SIVE
 HYMNUS,

*In quo Carmine Reciproco dimidium versus primi,
 finem complectitur versus secundi.*

CAntemus locii, Domino cantemus honorem,

Dulcis amor Christi personet ore pio.

Primus ad ² ima ruit magna de luce ³superbus,

Sic ⁴ Homo cū tumuit primus ad ima ruit.

Unius ob meritum cuncti periere ⁵ minores,

Salvantur cuncti ⁶ Unius ob meritum.

Sola fuit ⁷ mulier, patuit quā janua letho,

⁸ Et quā vita reedit, sola fuit ⁹ mulier.

¹ Sunt qui dicunt hymnum hunc non esse à Sedulio compositum,
 sed inter illius Scripta inventum, quod satis est ut Sedulii patetur
 esse: nam & aliorum Scriptorum opera, non aliā ratione Auctori-
 bus accommodantur, nisi quod illorum nominibus prætulata inve-
 niuntur. Vide Præf. In hoc hymno Vet: Test: miracula cum Novi
 Testamento comparat. ² Scil: Tartara. ³ Lucifer. ⁴ Adamus.
⁵ Refecti. ⁶ Christi. ⁷ Eva. ⁸ Ms. Per quam. ⁹ Maria
¹⁰ Frater

- ¹⁰ Frater iniquus erat, iustum qui perculit olim,
¹¹ Damnator Christi frater iniquus erat.
¹² Transitus ille monet, quid ¹³ prima amisit ¹³ origo,
 Quid ventura ¹⁴ parent ¹⁵ transitus ille monet.
¹⁶ Arca levatur aquis, homines ¹⁷ ne perderet æquor,
 Ne pereant homines, ¹⁸ arca levatur aquis.
 Sume ¹⁹ Pater populos, pro nati vulnere cunctos,
²⁰ Cum sumis Christum, sume Pater ²¹ populòs.
²² Hostia summa Patris, tacitis signata figuris,
 Quam ²³ referat Christus, hostia summa Patris.
²⁴ Claudicat ecce ²⁵ videns Dominum dum prævalet ²⁶ Ha
²⁷ Aspera gens Christum ²⁸ claudicat ecce videns. (res
 Reppulit ²⁹ ille famem, ³⁰ distractus crimine fratrum
³¹ Venditus à Juda, reppulit ³² Ille famem.
³³ Perfide corde peris, dum vastant omnia ³⁴ plagæ,
 Dum ³⁵ cessant plagæ, ³⁶ perfide corde peris.
 Agnus ab hoste ³⁷ facer ³⁸ revocavit sanguine ³⁹ Patres
 Sanguine nosq; refert ⁴⁰ Agnus ab hoste ⁴⁰ facer.

Deipara. 10 Cainus. 11 Judas. 12 Adami peccatum, ve
 lapsus. Nusquam apud Classicos hoc usurpatur sensu. 13 Homo
 in statu innocentie creatus. 14 Ms. forent. 15 Sceleratum Je
 de facinus. 16 Scil: Noë. 17 Ms. ut. 18 Christus, qui sampt
 humanitate nos salvavit, & baptismum, regenerationis lavacrum
 instituit. 19 Abrahame, cui Deus juravit, se tuam stirpem ad ste
 larum coelestium, & arenarum litoris marini numerum aucturum
 propterea quod unicum tuum Filium immolare non dubitaveris.
 Ms. cum tradis Christum. Quid: Impp: Cum Christum tradis.
 Scil: Quos Tibi Filius, per sanguinis sui effusionem redemit. 21
 Isaacus in hostiam à Patre destinatus, Iesu Christi pro nobis immo
 landi typuserat. 23 Implevit, vel aperuit. Quid: Impp: referat
 24 De Jacobo loquitur, qui postquam cum Angelo luctatus est,
 tero claudicavit crure. 25 Gen: 32. 20. 26 Filius Isaaci. Quid
 Imp: heros. 27 Judæi. 28 Peccat. 29 Iosephus. 30 Ven
 ditus, Ms. vendendus. 31 Ms. & quid: Impp: Venditus est Christus
 32 Christus. 33 Pharao. 34 Scil: Ranarum. 35 Morbi t
 spirituales quàm corporales à Christo sanantur, 36 Diabole,
 etiam de Juda intelligi potest. 37 Paschalis, qui fuit typicus.
 Ms. redaxit, contra metri rationem. 39 Scil: Ægyptiacâ servitute
 Sanguine

Obruit ⁴¹ unda nefas, populo gradiente per æquor,
⁴² Nunc mundans populi obruit ⁴³ unda nefas.
 Murmurat ⁴⁴ impietas, manna veniente ⁴⁵ refecta,
 Panis adest Christus, murmurat impietas.
 Plebs sibi dura caput ⁴⁶ terræ cultoris ⁴⁷ adoptat,
 Abstulit heu Christum plebs sibi dura Caput.
 Lex dedit indicium veteris de crimine poenæ,
 Quòdque salus veniat, ⁴⁹ Lex dedit indicium.
 En lapis irriguus, satiare incredule fonte,
⁵⁰ Qui Christum reprobas, En lapis irriguus.
 Carpitur igne sacro ⁵¹ munus vòtumque piorum,
 Seditiosa Tribus carpitur igne sacro.
 Regna beata Patris ⁵³ Legis non ⁵⁴ contigit ⁵³ Hares,
 Christus ⁵⁶ dispensat regna beata Patris.
 Destruit ⁵⁷ Arca Dei muros, dum circuit ⁵⁸ hostem,
 Sic hostem mundi destruit ⁵⁹ Arca Dei.
 Area ⁶⁰ vellus habet, madido sed vellere sicca est,
 Siccum tota madens area vellus habet.

messos. 40 Christus. 41 Fluctus maris rubri. 42 Quid: Impp:
 Nunc mundi populi. Alii Nunc populi mundis, &c. 43 Baptismus.
 44 Impius populus Israeliticus. 45 Ms. referta. 46 Vituli. 47
 adorandum effingit. 48 Mosaica scil: 49 Nempe Evangelica.
 50 Sensus est, Tu qui Christum repudias, scias illum esse lapidem
 irregularem irriguum, ex quo erumpit aqua in vitam æternam saliens,
 Isa: 4. 14. Ex: Par: reprobans. Alii Impp: reprobant. 51 Holocau-
 tum, igne cœlitus descendente absumptum, 3. Reg: 18. 52 Cora,
 Nathan, &c. Num: 16. 53 Populus Judaicus. 54 Adeptus est
 propter infidelitatem. 55 Ms. & alii Iesus. 56 Tribuit. scil:
 Gentilibus. 57 Quæ septies circumducta corruit Hiericho, Jos. 6:
 Quid: Impp: hostis. 59 Christus. 60 Scil: Gideonis. Jud: 6. 37.
 Augustinus in Psal. 71. & Ambros. lib: 1. de Sp: S. in proœmio, vellus
 significare voluit Populum Judaicum, qui antiquitus verbo Dei irri-
 gatus erat, cum area, i. e. reliquæ omnes Gentes, Legis Divinæ reve-
 rentia carerent. Verum postea ita res inversa est, ut area, i. e.
 Gentes, à Sp: Sti. adventu in Apostolos, verbo Dei sit irrigata &
 fecundata, eoque Judæi (sive vellus) privarentur, & ut steriles ra-

⁶¹ Vincis honore Dei ⁶² promisso munere gentes,
⁶³ Affectum ⁶⁴ natæ vincis honore Dei.
⁶⁵ Tu decus omne tuis, qui sterniscæde *Goliam*,
 Qui vincis mundum ⁶⁶ Tu decus omne tuis.
 Maxima ⁶⁷ dona Dei cuncti cecinere Prophetæ,
 Implevit Christus maxima dona Dei.
 Pondera dura tulit, ⁶⁸ mandatum legis & ⁶⁹ iram,
⁷⁰ Gratia mandati pondera dura ⁷¹ tulit.
 Virgo Mariæ niter nullo temerante ⁷² pudorem,
 Post partum Pueri Virgo Maria nitet.
 Filius hic hominis fit maxima ⁷³ quaestio mundi,
Nobiscum Deus est Filius hic hominis.
 Gaudia magna Dei mundus ⁷⁴ percepit, & ⁷⁵ ambit,
 Respuit heu mundus Gaudia magna Dei.
⁷⁶ Signa movent populos, cernunt magnalia cæci,
 Nulla tamen duos signa movent populos.
 Aspera mors populis ⁷⁷ ligno deducta cucurrit,
 Aufertur ⁷⁸ ligno aspera mors populis.
 Ipse ⁷⁹ tulit Dominus pro ⁸⁰ pœnis munera servis,
 Pro servis pœnas ipse ⁸¹ tulit Dominus.
⁸² Vita Beata ⁸³ necem miseris avertere venit,
 Pertulit à miseris Vita Beata necem.
 Lumen adesse Dei persensit ⁸⁴ tartarus ingens,
 Nec cernunt homines lumen adesse Dei.

mi à fertili pinguiq; Olea sint excisi. 61 Jephtha Ammonitas à
 vincis, ob tuum votum susceptum in honorem Dei. 62 Ms. prom
 so in munere. Ex: Par: promisso. 63 Filiz amorem Religioni po
 ponis. 64 Ms. nati. 65 David. 1 Reg: 17. 66 Christe. 67 Liberan
 neficia in hominem lapsum. 68 Legem complevit. 69 Ma
 dictionem. 70 Gratia Christi, vel Evangelii. 71 Abstulit: Ch
 sti enim jugum est suave & onus leve. Mat. 11. 30. 72 Ms. pud
 ambit. 73 Alio scil: aliud de illo sentiente. 74 Quid: Imp: hac sentit
 75 Summo studio appetit, vel potius, continet. 76 Min
 cula: 77 Arboris vetitæ fructu. 78 Cruce, vel passione Christi
 79 Contulit. 80 Scil: Quas ab illis propter eorum peccata pass
 est. 81 Subiit, vel luit. 82 Christus, 83 Ut miseris à mor
 & alio

V. & N. T. COLLATIO.

99

Mors fera per ⁸⁵ hominem miserum sibi subdidit orbem,
 Subita ⁸⁶ contremuit mors fera per ⁸⁷ Hominem.
⁸⁸ Suscitatur ecce ⁸⁹ genus morti ⁹⁰ pater ille profanus,
 Ad vitam Christus suscitatur ecce genus.
 Hic populus Dominum durâ cervice negavit,
 Suscepit primus hic populus Dominum.
 Sanguine læta ⁹¹ redit fuso gens impia Christi,
 Gustato Christi sanguine læta redit.
 Crimina cuncta suis ⁹² terrenus contulit ⁹³ Auctor, 3
 Dissolvit Christus crimina cuncta suis.
 Libera corda sibi ⁹⁴ facinus devinxerat olim,
 Nunc reficit Christus libera corda sibi.
 Fortia vincla dedit peccati sæva potestas,
 Dulcis amor Christi fortia vincla dedit.
 Jam super astra sedet, cuncti exultate fideles;
 Perfide quid sævis? Jam super astra sedet.
 Mortuus ille tonat, cælum terramq; subegit,
 Quid facient hostes? mortuus ille tonat.
 Pellitur umbra ⁹⁵ die, ⁹⁶ Christi veniente figurâ,
 Christus adit gentes, pellitur umbra die.
⁹⁷ Te properare docent & signa & secula prima,
⁹⁸ Nos sacra quæ gerimus, ⁹⁹ Te properare docent.
¹⁰⁰ Unicus adveniens firmavit vota ¹ priorum,
 Vota dedit nobis unicus adveniens.
 Passio Christe ² tua complevit munera Legis,
 Munera nostra replet passio Christe tua,

liberaret, 84 Ipsi Diaboli. 85 Adamum. 86 Ms. *congemit*. 87
 Christum. 88 Incitat, vel impellit. 89 Scilicet Humanum. 90 Dia-
 bolus. 91 Ms. *ridet*, repugnante sensu, simul & metro. 92 A-
 damus. 93 Peccatum. 94 Luce. Ms. *diei*. 95 Ipso Christo
 veniente. Quid: Impp: *Christo*. 96 Sensus est, Te brevi nascitu-
 rum ex Virgine docent & typi & vaticinia Veteris Testamenti. 97
 Novi Testamenti Scripta. 98 Te brevi in judicium rediturum. 99
 Sensus est, Christus adventu suo implevit vota antiquorum sub lege
 Patrum. 1 Quid: Impp: *piorum*. 2 Ms. *tui*. 3 Prophetarum;
 & aliorum qui olim Messie adventum expectabant, Ms. *priorum*

Hic homo qui Deus est, spes est antiqua³ piorum,
 Spes in fine piis, hic homo qui Deus est.

⁴ Munus⁵ erat fidei toto credentibus ævo,
 Qui dedit ut credat, munus erat fidei.

Te veniente Deus, mundanus concidit error,

⁶ Occidet hic mundus, Te veniente Deus.

Gratia plena Dei est, quæ totis gentibus extat,

⁷ Abscedant sectæ, gratia plena Dei est.

Sola⁸ columba redit, quæ totum circuit orbem,

Discedant⁹ corvi,¹⁰ Sola Columba redit.

Adveniet Dominus dare digna piis, mala pravis,

Credite jam miseri adveniet Dominus.

Visio Christe tui tormentum & pœna malorum est,

Gloria cuncta bonis visio Christe tui.

Gloria magna Patri, semper tibi gloria Nate,

¹¹ Cum Sancto Spiritu, gloria magna Patri.

4 Merces & premium. 5 Ms. erit. 6 Ms. Occidit hic mundus. Quia
 Imp: Occubuit mundus. 7 Corr: In quib: Imp: Ascendant. 8 Scilicet
 Nox. 9 Iniqui & crudeles. 10 Christus, qui ob mansuetudinem
 Sola Columba dici meruit. 11 Beda. De Arte Metrica, ait Poetam
 ut Gloriam Sanctæ & Individuæ Trinitatis clarâ voce decantaret, neglexisse
 regulam Grammaticæ dispositionis. Sed citra obscuritatem scribere
 potuisset. Sancto & Spiritui, gloria magna Patri. Atque ita in Pro-
 fodiâ non peccasset.

Hymnus

Hym-
 nus, jux-
 ta ecclesia
 Epiphan-
 cantari
 Regem,
 in Chan-

C. SEDULII SCOTI
HYMNUS JAMBICUS DIMETER.
De CHRISTO

*Succinctè, ab Incarnatione usque ad Ascensionem,
ejus opera complectens.*

A Solis ortus cardine
Ad usque terræ limitem,
Christum canamus Principem
Natum Mariâ Virgine,

Beatus Auctor seculi
Servile corpus induit,
Ut carne carnem liberans,
Ne perderet quos condidit.

² Castæ parentis viscera
Cœlestis intrat gratia,
Venter puellæ bajulat
Secreta quæ non noverat.

Domus pudici pectoris
Templum repente fit Dei,
Intacta nesciens virum
Verbo concepit filium.

Hymnus hic per viginti tria tetraſticha digeſtus eſt, quæ à li-
ta, juxta ordinem Alphabeticum incipiunt; & inde mutuata eſt
ceſſia Romana duos Hymnos, quos à multis ſeculis, *Chriſti Natalis*
Epiphania feſtis canebat. Tertius etiam in Officio Miſſæ publicè
cantari conſuevit, ſic incipiens, *Salve Sancta Parens enixa puerper-*
Regem, ex Secundo Libro *Paſchalis Garmenis* depromptus. a Mr.
in *Gluſa*, quod non admittit metrum. Quid: Impp: *Gluſa*, 3
Enixa

³ Enixa jam puerpera est
 Quem Gabriel prædixerat,
 Quem matris alvo gestiens
 Clausus Joannes fenserat.

Fœno jacere pertulit
 Præsepe non abhorruit,
 Parvoq; lacte pastus est,
 Per quem nec ales esurit.

Gaudet Chorus cœlestium
 Et Angeli canunt ⁴ Deo,
 Palamq; fit pastoribus
 Pastor Creator omnium

⁵ Herodes hostis impie
 Christum venire quid times?
 Non ⁶ eripit mortalia
 Qui regna dat cœlestia.

Ibant Magi, ⁷ quam viderant
 Stellam sequentes præviam,
 Lumen requirunt lumine
 Deum fatentur munere.

⁸ Caterva matrum personat
 Collisa deflens pignora,
 Quorum Tyrannus millia
 Christo sacrauit victimam.

Lavacra puri gurgitis
 Cœlestis agnus attigit,
 Peccata quæ non detulit
 Nos abluendo sustulit.

Miraculis dedit fidem
 Habere se Deum Patrem,
 Infirma sanans corpora

Ms. & quid: Impp: Enixa est puerpera. 4 Ms. & quid: Impp: Deuera.
⁵ Ultimam in Herodes vitiose corripit. Quid: Imp: Hostis Herodis. Impp: E.
 impie: Sed ita bis peccatur in Prologium. 6 Quid: Impp: attigit. 14
 alii abripit. 7 Ms. & alii quæ, 8 Scribendum esset per K, ut

HYMNUS JAMBICUS

103

⁹ Resuscitans cadavera.

Novum genus potentia
Aqua rubescunt hydriae,
Vinumq; iussa fundere
Mutavit unda originem.

Orat salutem servulo
Flexus genu ¹⁰ Centurio,
Credentis ardor plurimus
¹¹ Extinguit ignes februm.

Petrus per undas ¹² ambulat.
Christi ¹³ levatus dextera,
Natura quam negaverat
Fides paravit semitam.

Quarta die jam foetidus
Vitam recepit Lazarus,
¹⁴ Mortisq; liber vinculis
Factus superstes est sibi.

¹⁵ Rivos cruoris ¹⁶ horridi
Contacta vestis obstruit,
Fletu rigante supplicis
¹⁷ Arent fluenta sanguinis.

¹⁸ Solutus omni corpore
Jussus repente surgere,
Suis vicissim gressibus
Æger vehebat lectulum.

Tunc ille Judas carnifex
Ausus Magistrum tradere,
Pacem ferebat osculo,
Quam non habebat pectore.

Verax datur fallacibus,
Pium flagellat impius,

quibusdam Impp: si Alphabeti ratio haberetur. ⁹ Ms. Et juscitans ca-
davera. ¹⁰ Antepenult: corripiant Hor: Pers: Mart: & alii. ¹¹
Impp: Extinxit. ¹² Quid: Impp: ambulans. ¹³ Quid: Impp: leva-
¹⁴ Impp: Cunctisque. ¹⁵ Ms. Rivos. ¹⁶ Ms. Torridi. ¹⁷
Verax

Cruciq; fixus innocens

Conjungitur latronibus.

¹⁹ Xeromyrrham post Sabbatum

Quædam ²⁰ vehebant ²¹ corpori,

Quas allocutus Angelus

Vivum sepulchro non regi.

Hymnis venite dulcibus,

²² Omnes canamus subditum

Christi, triumpho tartarum,

Qui nos redemit venditus.

Zelum draconis invidi,

Et os leonis pessimi

Calcavit ²³ Unicus Dei,

Seseque coelis reddidit.

Ms. Clausit. 18 Paralyticus. 19 Xeromyrrha est compositio
nomen, quâ olim in cadaverum conditura utebantur. Verisimile
ejus basin fuisse myrrham seu succinum Cyrenaicum coneretur. Jan
Geo. Fabricium, est vel ea quæ asservatur, & non est recens: v
quæ factitia est, & non fluxit de cortice, quasi myrrha seccata. Al
volunt esse myrrha & aloës mixturam. Quidam, fortè rectius, m
dubitant quin sit mendum pro Xpo myrrham, i. e. Christo myrrham
& in sequente linea, pro corpori legendum compates, ut in operib
Alcuni editis Luter: 1617, ubi integer Sedulii hymnus habetur: ib
demq; scribitur Xpo myrrham divisim, sicut & in nostro Ms. qu
conjecturæ favet. Constat apud Venantium Fortunatum, hymn: in L
antum Episcopum, atque in multis aliis hujusmodi Alphabetari
à veteribus, tam strictâ quàm solutâ oratione conscrip
X Græcum, Christi nomen inchoans, pro X Romano sap
esse positum. 20 Vebo de navi, equo, curru vel plastro prop
dicitur, aliquando verò ad homines transfertur qui aliquid collo
humeris bajulant, ut apud Plauti Mostell: act: 3. sc: 2. v: 96. Imp
priè etiam utitur hoc verbo Sedulius, lin: 72. hujus hymni; mag
tamen abusivè hoc in loco. 21 Legendum potius, ut in preced
te nota inuimus, compates, i. e. sociæ, Maria scil: Magdalena, Ma
Jacobi mater & Salome, Marc: 16. 1. 22 Corr: admodum in Ms.
pleur. Omnes cantesmus subditi Christi triumphum tartarum Qui red
vendit. 23 Supple, Filius.

F I N I S.

* C. SEDULII POETÆ

A D

THEODOSIUM AUGUSTUM,
OPERIS sui PASCHALIS
Carmen Dedicatorium.

Romulidum ductor, clari lux altera Solis :
Eoum quia regna tenes moderamine iusto,
pes orbis, fratrisq; decus : dignare, Maronem
mutatum in melius, divino agnoscere sensu,
scribendum famulo quem iussisti. Hic tibi mundi
principium formamq; Poli, Hominemq; creatum,
expediat limo. Hic Christi proferet ortum,
insidias Regis, Magorum præmia, doctos
discipulos, pelagiq; minas, gressumq; per æquor:
hic fluctum famulare jugum, vitamq; reductam
Unius crucis auxilio, reditumq; sepultæ
mortis, & ascensum pariter sua regna petentis.
hæc relegas servesq; diu, tradasq; minori
Arcadio : hæc, ille suo generi, hæc tua semper
accipiat doceatq; suos, Augusta propago.

* Ita in una aut altera *Paschalis Carminis* editione inscribitur hoc
pœma, atque post Præfationem Exordio præmittitur. Licet *Sedu-*
li haud indignum videntur, multa tamen sunt, quæ prohibent quo-
dous ab eo scriptum credamus : Deest enim in vetusto quo usus
us Ms. sicut & in optimis & plerisque Impp: Nec in Op: *Pasche-*
um extat illius vestigium. Huc accedit quod sit *Theodosius Major*
in hoc dicatur Carmen, ille namq; fuit *Arcadii* Pater. Facile verò
robari poterit *Sedulium* nequaquam ante *Theodosii minoris* tempora
vixisse. Præterea ipse liber cui præfixum erat, à Mundi Creatio-
ne, Hominisque formatione capiebat exordium: At nihil tale occur-
rit in *Sedulii Carmine Paschali*.

EPIGRAMMA

* Perperam C. SEDULIO

ASCRIPTUM.

HÆc tua perpetuæ scripsi quæ dogmata vitæ,
 Cordè rogo facias Christe manere meo.
 Ut tibi quæ placeant tete * favente requirens,
 Gaudia cœlorum te Duce Christe metam.

* In Poëtarum Christianorum Editione, quam A. C. 1502. publicavit *Aldus Manutius*, prodiit sub nomine *Sedulii* hoc Epigramma; verum ab omnibus aliis omittitur, neque in nostro habetur. *Alia lectio, faciente.*

* TURCII RUFII ASTERII. V. C.

EPIGRAMMA.

SUme Sacer meritis veracis dicta Poetæ
 Quæ sine figmenti condita sunt vitio,
 Quo caret alma fides, quo Sancti gratia Christi
 Per quam justus ait talia *Sedulius*.
 Asteriiq; tui semper meminisse iubeto,
 Cujus ope & curâ edita sunt populis;
 Quem quàmvis celebrent summi per secula * fasti
 Plus tamen ad meritum si viget ore tuo.

* Perinde est sive hic idem fuerit cum illo, qui *Protogenem* in Consulatu Collegam habuit A. D. 449. ut voluit *Sirmondus* & alii; sive ille qui cum *Præsidio* Consulatum gessit A. 494. Nihil enim prohibet quo minus credamus *Sedulii* versus in scriniis, aliquot post ejus mortem annos, ab *Asterio* repertos atque recognitos fuisse.

In nostro & *Thorneiensi* Mss. hoc Epigramma subjicitur annotati

culæ illi, quam in Præfatione nostra edidimus, quæq; incipit *Hoc Opus &c.* unâ aut alterâ lineâ interpositâ de Auctoris Epistola ad Macedonium, & *Carminis Paschalis* Prologo. Et Epigramma sequitur altera annotatiuncula de Auctoris ætate, quam inter Eruditorum Testimonia retulimus. Dein habentur pauca de Poetarum Excusatione, Præfatione, &c. *Mos est Poetarum, &c.* Quibus mox *Sedulii* Epistola subnectitur. In codice verò *Rhemensi*, ut ex *Sirmondo* retulit *Labbeus*, tam Epigramma quam Annotatio ei præmissa, inter Epistolam & *Carminis Paschalis* Præfationem inserta leguntur: & in Codice *Ms. S. Albini*, *carmini Paschali* subjiciuntur. Sunt qui volunt hoc Epigramma ab *Asterio* ad eundem *Macedonium Presbyterum* missum, cui prius *Sedulius* Carmina sua dicaverat; sed ne ullum quidem hujus vestigium in nostro apparet *Ms.*

* In nostro, *Sti Albini* & *Thorneyensi* *Mss.* legitur *factus*.

* LIBERATI SCHOLASTICI De SEDULIO ACROSTICHIS.

S	edulius Domini per culta novalia pergen	S,
E	n, loca perspexit multo radiantia flor	E.
D	iscurret per prata libens, quo gramine Davi	D
V	idit divino modulantem carmina cant	U,
L	audato psallente viro refluit cithara me	L.
I	lle ubi grandisoni captus dulcedine plectr	I
U	ritur, & celeri graditur per lilia pass	U,
S	acratosque iterum late conspexit amœno	S
A	eterna Christi fluvios quos abluit und	A,
N	ec passus torpere diu Doctoris acume	N.
T	unc sua Davidico delectu plectra poposci	T,
I	rrita polluti contempsit numina mund	I,
S	igna crucis fronti ponit, breviterq; triumpho	S.
T	angit Christe tuos, numerosaque præmia liba	T.
E	rgo his dum vario decorat sua rura color	E,
S	tabunt hi garrulâ dicti testudine versu	S.

*Ita in nostro & *Thorneyensi* Mss. dicitur, in impressis vero Liberius Poeta appellatur. Eruditissimus *Dempsterus* Hist: Eccl: lib. 2. num: 176. & lib. 11. num: 817. ait & hunc & Belisarium circa annum 440 vixisse. Sed plurimi qui summam antiquitatis studio laudem adepti sunt, eorum ætatem incertam esse judicarunt. Utraque Acrostichis Jambico *Sedulii* Hymno subijcitur in nostro Ms.

BELISARII POETÆ de SEDULIO ACROSTICHIS ALTERA.

Sedulius, Christi miracula versibus eden	S.
E micat, invitans parvæ ad solennia mensa	E
Dignum convivam: non hunc qui carperet illu	D
Vix quod Nobilium profert triplici aula parat	U;
Lætum quod ponitque sub aurea tecta tribuna	L,
I n quo gemmiferi totque aurea vasa canistr	I
Vivida pro modico portant sibi prandia vict	U;
Sed quod olus vile producit pauperis hortu	S.
A t post delicias properant qui sumere magn	A
Nituntur parvum miserorum spernere grame	N;
Tantū quod nihil est dum nil cum ventre tumesci	T,
I nsidias membris implet animæque vagant	I.
S i tamen his dapibus vesci dignatur egeni	S,
T emnat divitias animus, paucisque quiesca	T,
E xemplo assumpto Domini, qui milia quinqu	E
S emotis cunctis modicis saturavit ab elci	S.

Incerti

*Incerti sed, ut videtur, Indocti Carmen
sequitur in Ms.*

Qualiter adfixus Ligno jam Christus in alto,
Sedulius cecinit, totum complecteret orbem,
Seu demonstraret pro toto pendere mundo,
Versibus his, mundo Christo miserante salutem.
Quatuor inde plagas quadrati colligit orbis
Splendidus, &c. Ut *Lib: 5. §. 15.*

Eodem modo hoc Carmen cum Sedulii Hexasticho citavit *asserius*
Antiq: Eccl: Brit: præmissis hisce vocibus, Ex 4 Lib: Adjungimus
de Christo cruci affixo Hexastichon; quod in Thorneyensi Codice à vetere
quodam Poeta Christiano ita laudatum reperimus.

*Abreviationum, quæ in Notis sæpius occurrunt
Explicatio.*

<i>Ms:</i>	C odex Manuscriptus <i>Edinensis</i> , quo usi sumus.
<i>Ex: Par:</i>	Sedulii-Exemplar, quod habetur in <i>Appendice Big-</i>
<i>vel Par:</i>	<i>neana ad Bibl: Patrum Paris: 1624.</i>
<i>Nebriss:</i>	<i>Ælius Antonius Nebrissensis, cujus in Sedulium Notæ</i> <i>extant, Basileæ, 1541.</i>
<i>Fabr: vel</i>	<i>Editio Sedulii inter veteres Ecclesiasticos Poetas, per</i>
<i>Fabric. }</i>	<i>Geo: Fabricium. Basil: 1564.</i>
<i>Op: Pasc:</i>	<i>Opus Paschale, sive Carminis Paschalis Metaphrasis</i> <i>Prosaica ab ipso Auctore: habetur in prædicta Appen-</i> <i>dice Bigneana, & Bibl: Patrum Colon: 1628.</i>
<i>Quid: Imp:</i>	<i>Quidam Impressi Codices.</i>
<i>Corr:</i>	<i>Corruptè,</i>

Monendus est etiam Lector ut *pag: 18. l: 29. post Patrem, addere*
dignetur nunc Filium. Omissit quoque Typographus notam
integram 84, *pag. 42. quæ sic se habet; Ita Ms. Op: Pasc:*
Quid Imp: Alii plaudunt.

Siquis sit alia Errata Typographica, paucissima & levissima existi-
mamus esse, quæque Lectorem morari nequeant.

INDEX

INDEX SECTIONUM, LIB. I. Pag.

Prefatio 1

Exordium 2

Invocatio 5

1 Enoch translatus 3

2 Sarz partus 4

3 Loti uxor 5

4 Robus ardens 6

5 Virga Moſis 7

6 Mare ſiccum 8

7 Manna datum 9

8 Aqua de petra 10

9 Balaam aſella 11

10 Solis ſtatio 12

11 Elias paſtus 13

12 Ezechiaꝝ 15 Anni additi 14

13 Jonas voratus 15

14 Tres pueri 16

15 Daniel cuſtoditus 17

16 Miraculorum recapitulatio 18

17 Idolorum cultores 19

18 Trinitas aſtruitur 20

19 Unitas Trinitatis aſſeritur 21

20 Hortantur Milites in via Fidei, &c. 22

21 Evangeliſtæ quatuor 23

LIB. 2.

1 Expulſio Adami 24

2 Conceptus Mariæ 25

3 Partus Mariæ 26

4 Herodes turbatur 27

5 Stella Magos ducit, Munera dant: 28

6 Parvulorum cædes 29

7 Doctrina Domini duodecimū annum agentis 30

8 Baptiſmus Chriſti 31

9 Jejunium & tentatio 32

10 Electio Apoſtolorum 33

11 Pater noſter qui es, &c. 34

1	1	Aqua fit Vinum	35
2	2	Reguli filius sanatus	36
3	3	Dom: loca peragrans sanat languores	
4	4	Leprosus mundatus	
5	5	Petri Socrus sanata	37
6	6	Spiritus atri expulsi	
7	7	Tempesta sedata	38
8	8	Legio Dæmonum expulsa	39
9	9	Paralyticus sanatus	
10	10	Archisynagogi precatio, Profluv: sanguinis	40
11	11	Suscitatio puellæ	41
12	12	Illuminatio duorum cæcorum	42
13	13	Energ: surdus & mutus	43
14	14	Potestas data discipulis	
15	15	Manus arida	44
16	16	Lunaticus cæcus ac mutus	
17	17	Erectio mulieris curvatæ	45
18	18	Quinq; millia saturata	
19	19	Ambulatio super aquas	46
20	20	Cuncti in Genesar sanati	47
21	21	Filia Cananæ	
22	22	Diversorum morborum curatio	48
23	23	Quatuor millia saturata	
24	24	Transfiguratio Domini	49
25	25	Lunaticus salvatus	50
26	26	Stater repertus in ore piscis	51
27	27	Discipuli de primatu percontantur	52

LIB. IV.

1	1	Dives ægrè salvatur	53
2	2	Duo cæci illuminati	55
3	3	Sanatio Cæc: & Claud: & Figulæ	56
4	4	Mutus loquitur	57
5	5	Mulier lavat Dom: pedes	
6	6	Dæmon expulsi	58
7	7	Mutus & surdus sanatur	59
8	8	Cæcus sputo sanatur	
9	9	Copia piscium	60

- 10 Viduæ filius suscitatur
- 11 Septem Dæmones depulsi
- 12 Missio 70 Discipulorum
- 13 Hydropicus sanatus
- 14 Decem Leprosi mundati
- 15 Unius gratitudo
- 16 Tymæi filius
- 17 Importunus amicus
- 18 Mulier Samaritana
- 19 Adultera deprehensa
- 20 Illuminatio cæci nati
- 21 Lazarus suscitatus
- 22 Christus esello infidet

LIB. 5.

- 1 Coelitus respondetur Domino
- 2 Domus lavat servorum pedes
- 3 Consecratio panis & vini, Proditor monstratur
- 4 Invectio in Judam
- 5 Malchi auris sanatur
- 6 Prædictio de Petro
- 7 Falsi testes, Caipha Præsidente
- 8 Spatis, pal: & colaph: illusos Domus
- 9 Negatio Petri
- 10 Judas refert pretium
- 11 Dominus se Regem dicit
- 12 Pilatus manus lavat
- 13 Calamys coccinea, &c.
- 14 Vinum mixtum cum felle, &c.
- 15 Crucis positio
- 16 Trilinguis titulus
- 17 Sortitio vestis
- 18 Tenebræ 3. hor.
- 19 Terræ motus
- 20 Acetam in spongia porrectum
- 21 Mors Domini
- 22 Invectio in mortem
- 23 Sanguis & aqua ex latere Christi
- 24 Monumentum custoditur
- 25 Invectio in Judæos
- 26 Resurrectio Christi
- 27 Abiectio Synagogæ
- 28 Agnitio Domini in frac: panis
- 29 Domus apparuit piscantibus discipulis
- 30 Christus comedit piscem assum
- 31 Christus apparet discipulis
- 32 Ascendit ad Coelos

60
61
62
63
64
65
66
67
68
70
71
72
73
74
75
76
77
78
79
80
81
82
83
84
85
86
87
88
89
90
91
92
93